

Samarbejdsaftaler mellem universiteter og erhvervsvirksomheder

- en rapport fra arbejdsgruppen vedrørende samfinansierede forskningsprojekter

Publikationen kan rekvireres ved

henvendelse til:

Statens Information

Postboks 1103

1009 København K

Tlf. 3337 9228

Fax 3337 9280

E-post sp@si.dk

Pris ved løssalg 110,- kroner inkl. moms

Publikationen kan også hentes på Forskningsministeriets hjemmeside

<http://www.fsk.dk>

ISBN (Internet): 87-90890-27-2

Udgivet af:

Forskningsministeriet

Bredgade 43

1260 København K

Tlf. 3392 9700

Fax 3332 3501

E-post fsk@fsk.dk

Tryk: K. Larsen & Søn A/S

Oplag: 2.000

ISBN: 87-90890-26-4

INDHOLD

5	1. Indledning
7	2. Arbejdsgruppens sammensætning
9	3. Arbejdsgruppens kommissorium
11	4. Arbejdsgruppens anbefalinger
15	5. Gældende regler
37	6. Videnskabelig interesse
43	7. Hovedproblemer i forbindelse med kontraktsindgåelse
51	8. Summary in English
55	Bilag 1
	Problemkatalog til brug for indgåelse af en samarbejdsaftale mellem et universitet og en privat virksomhed, udarbejdet af Kommeradvokaturen.
85	Bilag 2
	Indlæg om „God forskningsskik“ fra professor, dr.med. Daniel Andersen, tidligere næstformand for Udvalgene Vedrørende Videnskabelig Uredelighed.
95	Bilag 3
	Indlæg om begrebet „videnskabelig interesse“ fra lektor, ph.d. Jens Peter Jacobsen, Kemisk Institut, Syddansk Universitet, Odense.
103	Bilag 4
	Notat om „Privat-offentligt samarbejde om Forskning og Udvikling i USA“, udarbejdet af Jeanette Nielsen, Forsknings-, IT- og telepolitisk attaché, Den Danske Ambassade, Washington, D.C.
127	Bilag 5
	Notat om „takstpolitik“ udarbejdet af patentkonsulent Sven Milthers, Københavns Universitet.

129 **Bilag 6**

KonkurrenceStyrelsens brev af 26. maj 2000 om EUs statsstøtteregele.

163 **Bilag 7**

Opgørelse over antallet af samfinansierede forskningsprojekter på universiteterne.

167 **Bilag 8**

Retningslinier for offentlighed om privat finansiering af forskning ved statslige forskningsinstitutioner.

1. INDLEDNING

Forskningsministeriet nedsatte i januar 2000 en arbejdsgruppe, der fik til opgave dels at beskrive de regler, som gælder for universiteternes samarbejde med erhvervslivet, dels at udarbejde forslag til, hvilke elementer der bør indgå i en aftale om et samfinansieret forskningsprojekt mellem et universitet og en privat virksomhed. Derudover blev arbejdsgruppen bedt om at give et bud på, hvad god forskningsskik er og et bud på, hvilken videnskabelig interesse der bør være i et samfinansieret forskningsprojekt, før et universitet involverer sig i samarbejdet.

Gruppen blev nedsat på baggrund af en konkret sag mellem Aarhus Universitet og virksomheden FERTIN A/S. Det primære problem i sagen var, at aftalen mellem universitetet og virksomheden ikke regulerede spørgsmålet om publicering af forskningsresultaterne. Der måtte derfor efterfølgende udarbejdes et tillæg til aftalen, som tog stilling til offentliggørelse.

Gruppen har afholdt 5 møder i perioden marts - juni 2000. Til brug for udarbejdelse af rapporten er der indhentet bidrag fra den tidligere næstformand for Udvalgene Vedrørende Videnskabelig Uredelighed, professor, dr. med. Daniel Andersen, medlem af Det Naturvidenskabelige Forskningsråd, lektor ph.d. Jens Peter Jacobsen, Syddansk Universitet, Odense, Patentkonsulent Sven Milthers, Københavns Universitet og Forsknings-, IT- og telepolitisk attaché, Jeanette Nielsen, Den Danske Ambassade i Washington, D.C. Endelig har Rektorkollegiets Sekretariat været behjælpelig med at indhente oplysninger om omfanget af samfinansierede forskningsprojekter på universiteterne.

Arbejdsgruppen takker bidragsyderne for deres velvillige assistance.

2. ARBEJDSGRUPPENS SAMMENSÆTNING

Formand, professor, lic.jur. Nis Jul Clausen, Syddansk Universitet, Odense.

Udpeget fra Rektorkollegiet, som repræsentanter for universiteternes administration:

Universitetsdirektør Peter Plenge, Aalborg Universitet

Universitetsdirektør Else Sommer, Københavns Universitet.

Udpeget af Rektorkollegiet, som repræsentanter for universiteternes videnskabelige personale:

Professor Søren-Peter Olesen, Institut for Medicinsk Fysiologi, Københavns Universitet.

Professor Leo Alting, Danmarks Tekniske Universitet.

Udpeget af Dansk Industri:

Konsulent Marianne Weile, Dansk Industri.

Udpeget af Den Centrale Videnskabetiske komité (CVK):

Formand for CVK, administrerende overlæge, dr. med. Kamma Bertelsen, Odense Universitetshospital.

Udpeget af Forskningsstyrelsen:

Direktør Jens Morten Hansen, Forskningsstyrelsen.

Kammeradvokaten repræsenteres af advokat Hans Juhler.

Sekretær for arbejdsgruppen:

Fuldmægtig Bente Olsen, Forskningsministeriet.

3. ARBEJDSGRUPPENS KOMMISSORIUM

På baggrund af en konkret sag om samarbejdet mellem Odontologisk Institut, Aarhus Universitet, og FERTIN A/S har forskningsministeren besluttet at nedsætte en arbejdsgruppe, der skal komme med forslag til vejledende retningslinier for samarbejdsaftaler mellem universiteter og private virksomheder med videre. Formålet med arbejdet er at understøtte samarbejdet mellem universiteter og erhvervsliv, ikke at opstille hindringer for det.

Forslaget skal beskrive de gældende regler på området, herunder

- kompetenceregler,
- bevillingsregler,
- etiske regler og
- eventuelle forslag til ændring af gældende regler.

Forslaget skal indeholde en checkliste for, hvilke forhold der skal være reguleret i en samarbejdsaftale, herunder

- beskrivelse af parternes ydelser,
- ejendomsrettigheder,
- immaterielle rettigheder,
- publiceringsadgang,
- håndtering af fortrolige oplysninger,
- regulering af betalingsforhold og
- opstille retningslinier på særlige områder, eksempelvis det sundhedsvidenskabelige område.

Forslaget skal indeholde en beskrivelse af, hvilken videnskabelig interesse der skal være i et forskningsprojekt, for at universitetet kan bidrage til projektet.

Forslaget skal alene rette sig mod universiteterne. Andre offentlige forskningsinstitutioner skal ikke være omfattet af forslaget.

Arbejdsgruppen består af

- en formand udpeget af forskningsministeren,
- to repræsentanter fra universiteternes administration udpeget af Rektorkollegiet,
- to repræsentanter fra universiteternes videnskabelige personale udpeget af Rektorkollegiet,
- en repræsentant fra erhvervslivet udpeget af Dansk Industri,
en repræsentant fra det videnskabetiske komitéssystem udpeget af CVK,
- en repræsentant fra Forskningsstyrelsen.

En af universiteternes repræsentanter skal have tilknytning til ATV-systemet.

Forskningsministeriet stiller sekretariatsbistand til rådighed for arbejdsgruppen. Forskningsministeriet stiller en advokat fra kammeradvokaturen til rådighed for arbejdet.

Arbejdsgruppen kan inddrage anden sagkundskab, hvis arbejdsgruppen finder det ønskeligt.

4. ARBEJDSGRUPPENS ANBEFALINGER

Arbejdsgruppen har gennem sit arbejde konstateret, at der *er* de fornødne retlige rammer til at regulere samarbejdet mellem et universitet og en privat virksomhed, herunder også pligten til at oplyse om ekstern finansiering af forskningsaktiviteter.

Gruppen mener således ikke, der er behov for at foreslå nye eller ændrede regler. De problemer, der efter gruppens opfattelse er i forbindelse med samarbejder mellem universiteter og erhvervsliv, opstår som oftest fordi, de givne retlige rammer ikke altid efterleves.

Gruppens anbefalinger er derfor af normativ karakter, og retter sig til universiteternes ledelser og universiteternes videnskabelige medarbejdere.

Gruppen anbefaler, at ledelserne fokuserer på og tydeliggør interne procedurer, når der indgås aftale med en privat virksomhed om et samfinansieret forskningsprojekt. Det anbefales, at de enkelte institutter udarbejder retningslinier for medarbejdernes pligt til at orientere institutlederen om bijob, i det omfang disse skønnes at have indflydelse på hovedstillingen. De videnskabelige medarbejdere opfordres til at gøre sig bekendt med og følge de interne procedurer, som ledelsen fastsætter.

Arbejdsgruppen har valgt at fremhæve og anbefale følgende:

1. At der hersker åbenhed og klarhed i projektsamarbejdet mellem et universitet og en privat virksomhed, ligesom der skal finde en styring af projektforløbet sted.

- Åbenhed betyder i det interne forhold, at universitetsledelsen altid skal være bekendt med, hvilke projekter - uanset karakter og størrelse - den ansatte forsker er involveret i. Det er alene universitetets ledelse, som kan forpligte universitetet i et samarbejde, uanset om universitetet leverer en modydelse.
- Åbenheden er endvidere central for at få potentielle interessekonflikter frem i lyset. En interessekonflikt kan opstå, hvor en universitetsansat er økonomisk involveret i den virksomhed, som universitetet samarbejder med. En virksomhed kan endvidere have vanskeligt ved at opfatte forskeren som uafhængig, hvis forskeren eksempelvis er medejer af en konkurrerende virksomhed. Det er universitetsledelsens pligt at sørge for klare retningslinier på dette område.
- I det eksterne forhold, det vil sige over for offentligheden, skal Forskningsministeriets retningslinier for offentlighed om privat finansiering af forskning ved statslige forskningsinstitutioner af januar 2000 følges. Formålet med retningslinierne er at sikre offentlighedens adgang til oplysninger om privat finansiering af offentlig forskning. Retningslinierne er optrykt som bilag 8.

2. At der altid udarbejdes en skriftlig aftale, når et universitet samarbejder med en virksomhed om et forskningsprojekt. Problemkataloget, optrykt som bilag 1, kan anvendes som et arbejdsredskab i forhandlingerne mellem universitetet og den private virksomhed. Der er tale om et inspirationsværktøj og ikke et forslag til en egentlig standardkontrakt. Hvorledes den endelige udformning af en aftale mellem et universitet og en virksomhed skal se ud, vil altid bero på en konkret forhandling. Problemkataloget er ikke udtømmende, men skal opfattes som et katalog over emner, som gruppen

lægger vægt på indgår i forhandlingerne om indgåelse af samfinansierede forskningsprojekter. Som minimum skal enhver aftale altid forholde sig til følgende punkter:

- en beskrivelse og fastlæggelse af parternes ydelser,
- varighed,
- fordeling af rettigheder,
- offentliggørelse, herunder publicering,
- håndtering af fortrolige oplysninger,
- budgetlægning,
- opstilling af milepæle,
- regulering af betalingsforhold.

3. At der altid sker publikation af forskningsresultater, når offentlige midler er involveret i projektet. Publicering kan ske på flere måder og i forskellig form. Det er imidlertid helt afgørende, at der altid foretages en afsluttende publicering/afrapportering af den gennemførte forskning uanset dens resultat. Publicering i form af abstract, inden der foreligger et endeligt forskningsresultat, er vigtig i formidlingsøjemed, men må i forbindelse med samfinansierede forskningsprojekter ske efter aftale med virksomheden af hensyn til dens interesser.

4. At der, når ph.d.-studerende og kandidatstuderende deltager i et samfinansieret forskningsprojekt, sker en afklaring af deres retsstilling, inden aftalen indgås med den private virksomhed. Særligt i forbindelse med erhvervelse af ph.d.-graden er det vigtigt at afklare, hvorledes hensynet til offentligt forsvar kan kombineres med hensynet til hemmeligholdelse, når afhandlingen indeholder oplysninger om patenterbare opfindelser og andre oplysninger, som kræver hemmeligholdelse. Problemstillingen for så vidt angår de ph.d.-studerende bør afklares i forbindelse med den kommende revision af ph.d.-bekendtgørelsen.

5. At ledelsen på det enkelte universitet - gerne i samarbejde med andre institutioner - tager initiativ til at udarbejde en politik, der beskriver, hvor grænserne for, hvad universitetet i samfinansieret forskning bør involvere sig i for at leve op til kravene som forskningsinstitution. Heri kan også indgå overvejelser om, hvornår universitetet kan fravælge, at en ansat forsker deltager i et forskningsprojekt. Det er afgørende, at ledelsen forholder sig til, om det konkrete samarbejdsprojekt har en videnskabelig værdi og er i overensstemmelse med institutionens forskningsprofil, mål og visioner.

6. At det enkelte universitet udarbejder retningslinier, der synliggør de omkostninger, såvel drifts- som følgeomkostninger, der påføres universitetet, når det deltager i et samfinansieret forskningsprojekt. Der henvises til bilag 1, hvorefter universitetets økonomiske forpligtelse skal specificeres i aftaleforholdet.

5. GÆLDENDE REGLER

Nedenfor gennemgås reglerne, der fastlægger de rammer, samfinansieret forskning på universiteterne udspiller sig indenfor.

Ved samfinansieret forskning forstås, at et universitet og en virksomhed indgår et samarbejde om at gennemføre et forskningsprojekt ved hjælp af såvel universitetets som virksomhedens ressourcer.

Afgørende for at et universitet kan medfinansiere et forskningsprojekt - og dermed indgå i et samfinansieret samarbejde - er, at der for universitetet er en forskningsmæssig interesse i projektet ¹. Når universitetet finder, at projektet har en forskningsmæssig interesse for institutionen, kan der ske medfinansiering typisk via bevillingslovene, altså såkaldte statslige midler. Ved ikke-statslige midler ² forstås gaver og tilskud fra private, forsknings- og fondsmidler, EF-midler og midler fra Nordisk Ministerråd. Begrebet ikke-statslige midler omfatter *ikke* ressourcer som modtages fra andre statsinstitutioner for eksempel forskningsmidler fra forskningsrådene.

Universitetets medfinansiering af et projekt kan bestå i personale (lønudgifter), apparatur, lokaler og andre lignende ydelser.

Den private medfinansiering kan også bestå i andet end penge. Som eksempel kan nævnes en medicinalvirksomhed, som i samarbejdet med universitetet bidrager med personaleressourcer, der indgår i et forskerteam med nogle medicinske forskere på et universitet.

Universitetet skal altid have projektledelsen i et samfinansieret forskningsprojekt. Bevillingsretligt er der kun tale om tilskudsfinansieret forskningsvirksomhed, hvis projektledelsen er hos universitetet. Hvis den private skal varetage projektledelsen, kræver det udtrykkelig lovhjemmel, da der i så fald vil være tale om henlæggelse af offentlige opgaver.

5.1. Kompetenceregler

I henhold til § 4 i universitsloven, jævnfør lovbekendtgørelse nr. 1177 af 22. december 1999, som senest ændret ved § 26 i lov nr. 483 af 31. maj 2000, ledes hver institution af en rektor. Denne træffer afgørelse i alle sager, der ikke er henlagt til de kollegiale organer.

Efter lovens § 7 foregår forskningen og aktiviteter i tilknytning hertil normalt ved institutter. Ved hvert institut vælges en institutleder og en institutbestyrelse. Institutlederen varetager efter bemyndigelse fra rektor og efter retningslinier fastlagt af bestyrelsen instituttets daglige ledelse, herunder planlægning og fordeling af arbejdsopgaver. Institutlederen kan pålægge medarbejdere at løse bestemte opgaver med respekt for deres frie valg af videnskabelige metoder.

Af de almindelige lovbemærkninger fremgår det for så vidt angår rektor:

„Rektor er både indadtil og udadtil øverste ansvarlige for hele universitetets virksomhed. Han har formelt al personaleledelseskompetence, men således at der lægges op til en naturlig delegation til øvrige ledere. Ledelsessøjlen, der består af rektor, dekaner (hvis der er flere hovedområder), studieledere og institutledere, sikrer sammenhængen

mellem niveauerne. Rektor har således mulighed for at gribe ind over for afgørelser truffet af en underordnet leder, men er ikke forpligtet til at gribe ind, da afgørelsen er truffet efter bemyndigelse.“

Af de almindelige lovbemærkninger fremgår det, for så vidt angår institutlederen:

„Det daglige ansvar for instituttets virke placeres hos institutlederen, der dermed får ansvaret for instituttets forskningsprofil. Institutlederen disponerer efter institutbestyrelsens fastlagte retningslinier over de forskningsressourcer, der tildeles instituttet. Lederen har ansvaret for, at instituttets forskning organiseres på den mest hensigtsmæssige måde for at leve op til de stillede kvalitetskrav, herunder kravet om international konkurrenceevne inden for forskningsområdet.“

Af bemærkningerne til § 7 fremgår det endvidere:

”Institutlederens personaleledelse sker efter bemyndigelse fra rektor, men som følge af den bemyndigelse, rektor forudsættes at give dekanen, vil institutlederen i det daglige stå til ansvar over for denne. Institutlederens daglige ledelse af et institut indebærer blandt andet at institutlederen:

- leder og fordeler arbejdet, herunder også undervisningsopgaver, blandt instituttets ansatte,*
- disponerer instituttets ressourcer,*
- beslutter, om et bestemt forskningsområde skal tages op,*
- beslutter ansættelse/afskedigelse af det teknisk-administrative personale på instituttet.*

Institutlederen skal orienteres om medarbejderes bijob i det omfang, disse skønnes at have indflydelse på hovedstillingen. Der kan på det enkelte institut fastsættes vejledende retningslinjer for, hvornår institutlederen bør informeres.

Institutlederen skal ligeledes være orienteret om - og godkende - medarbejderes aftaler om varetagelse af eksternt finansierede forskningsprojekter.”

Rektor kan dog som følge af, at denne er leder af institutionen, altid tilbagekalde en institutleders bemyndigelse til at lede instituttet og gribe ind over for afgørelser truffet af en institutleder. Der er tale om intern delegation, hvor kompetencen gives til en underordnet.

Det er arbejdsgruppens opfattelse, at det vil være naturligt, at institutlederen, som har det daglige ansvar for instituttets virke og som følge heraf for forskningsprofilen, er ansvarlig for, at instituttets forskning organiseres på den mest hensigtsmæssige måde, jævnfør almindelige bemærkninger under afsnittet om forskningsledelse. Institutlederen skal orienteres om medarbejderes bijob i det omfang, disse skønnes at have indflydelse på hovedstillingen. Det enkelte institut bør fastsætte retningslinier herfor.

5.1.1. Aftaletyper om forskning

Hvis et projekt ikke har en forskningsmæssig interesse for universitetet, har universitetet ikke hjemmel til at medfinansiere projektet. Der vil da være tale om *rekvireret forskning* eller indtægtsdækket virksomhed³. Der indgås herefter en privatretlig aftale, hvor det offentlige forpligtes til at levere en ydelse på et privatretligt grundlag. Universitetet vil således på baggrund af en sådan aftale eksempelvis kunne blive pålagt erstatningsansvar, hvis aftalen

misligholdes fra universitetets side. En sådan aftale, hvor staten hæfter på privatretligt grundlag, kan ikke indgås af den enkelte ansatte på universitetet, men skal indgås af en person i universitetets ledelsesstreng som via delegation har fået bemyndigelse til at forpligte universitetet og dermed statskassen.

Et forskningsprojekt, som er finansieret af både offentlige og private midler betegnes som et *samfinansieret forskningsprojekt*⁴, jævnfør begrebsforklaringen i indledningen. En sådan *samfinansieringsaftale*, der forpligter universitetet til at levere en modydelse, kan heller ikke indgås af den enkelte ansatte. Aftalen skal indgås af en person i universitetets ledelsesstreng, som er bemyndiget hertil.

Det forekommer, at en universitetsansat forsker bliver kontaktet af en privat virksomhed med henblik på at levere en *privat konsulentydelse*. Der er her ikke tale om et aftaleforhold mellem universitetet og den private virksomhed, men en privatretlig aftale mellem den ansatte som privatperson og virksomheden. Det skal være tydeligt for den private part, at det er den ansatte personligt og ikke universitetet, der indgår aftale med.

En sådan aftale skal den universitetsansatte orientere sin nærmeste foresatte om, idet der skal være åbenhed om, hvilke forpligtelser den ansatte påtager sig udover sit job. Åbenhed er særlig vigtig i de situationer, hvor arbejdsgiveren vurderer, at en sådan aftale kan komme til at stride mod de forpligtelser, som den ansatte har i kraft af sit ansættelsesforhold på universitetet.

Åbenheden er endvidere central for at få mulige interessekonflikter frem i lyset. En sådan konflikt kan opstå, hvor den universitetsansatte er økonomisk involveret i den virksomhed, som universitetet samarbejder med. Universitetsledelsen skal have mulighed for at gribe ind over for en mistanke om, at forskningen ikke er uafhængig af økonomiske interesser. En virksomhed kan endvidere have vanskeligt ved at opfatte forskeren som uafhængig, hvis forskeren eksempelvis er medejer af en eventuel konkurrerende virksomhed.

Drejer det sig om en *donationer*, som ikke pålægger universitetet at levere en egentlig modydelse, er det også en ledelsesopgave at modtage disse på vegne af universitetet. Eksemplet kunne være, at en privat virksomhed sponsorerer⁵ en stilling på et universitetet, sponsorerer anskaffelser eller gaver, der sørger for at en særlig funktion kan varetages.

I universitetslovens § 9, stk. 8, er der hjemmel til, at universiteterne kan modtage donationer fra private, og at sådanne midler kan holdes adskilt fra statskassen. Desuden kan universiteterne oprette fonde for sådanne midler.

Det skal i den forbindelse særligt bemærkes, at modtagelse af ikke-statslige midler forudsætter, at institutionen er interesseret i at modtage gaven/tilskuddet, og at givers ønske til midlernes anvendelse er foreneligt med institutionens formål⁶.

Hjemlen i universitetslovens § 9, stk. 8, udspringer af en lang tradition for private donationer til universiteterne. Der kan være tale om mange forskellige former for donationer, for eksempel:

- a) engangsbeløb til apparaturanskaffelse,
- b) en større formue, hvis afkast skal uddeles som legater,
- c) et byggeri,
- d) aktiemajoriteten i en industrivirksomhed.

Donationerne kan desuden formålmæssigt være givet på forskellig vis, for eksempel:

- a) som gave til universitetet som sådan,
- b) som gave til et bestemt fakultet eller institut ved universitetet,
- c) som gave til beslægtede formål, traditionelt ofte som støtte til de studerende ved universitetet.

For gavegiveren vil det ofte være afgørende, at midlerne kommer til at gå til det tiltænkte formål, og derfor er det nødvendigt med hjemlen til, at midlerne kan holdes adskilt fra statskassen. Desuden kan det være hensigtsmæssigt at udskille midlerne i en fondsdannelse. Derfor er der en fakultativ mulighed for at oprette fonde og legater ved modtagelsen af sådanne gaver, men ingen pligt.

Af Budgetvejledningen, 1996, fremgår af pkt. 20.1.18: „Hvor der til modtagelsen af en gave er knyttet vilkår, som pålægger institutionen særlige forpligtelser i relation til disponeringen over udgiftsbevilling, eller hvor gaven udgør mere end 5 procent af institutionens ordinære driftsbevilling på finansloven, skal der indhentes forudgående tilslutning fra Finansministeriet. Tilslutning til modtagelse af private gaver skal dog ikke søges for fuldt eksternt finansierede anskaffelser, eller hvor der på finansloven er hjemmel til at udføre tilskudsfinansieret forskningsvirksomhed, jævnfør budgetvejledningens pkt. 21.24.01.“

Universiteterne har netop hjemmel til at udføre tilskudsfinansieret forskningsvirksomhed, forudsat forskningsvirksomheden har interesse for institutionen.

5.1.2. Offentliggørelse af forskningsresultater

Udgangspunktet er:

- Hvis et forskningsprojekt alene er finansieret af offentlige midler, er udgangspunktet, at der er pligt for forskeren til at offentliggøre sine forskningsresultater. Dette følger af princippet i universitetslovens § 1, stk. 2, sidste punkt: „Den skal endvidere værne om forskningsfriheden og bidrage til at udbrede kendskab til videnskabens arbejdsmetoder og resultater.“
- Hvis et forskningsprojekt alene er finansieret af private midler, og der således er tale om rekvireret forskning ⁷, er det som udgangspunkt ⁸ den private rekvirent, som ejer forskningsresultatet. Rekvirenten bestemmer tidspunktet for eventuel offentliggørelse. Andet og mere præcise regler og krav kan følge af aftale.
- Er der tale om et forskningsprojekt, som er finansieret af både offentlige og private midler, beror det på den konkrete samarbejdsaftale, hvornår og hvordan offentliggørelse finder sted. Der er som udgangspunkt aftalefrihed om samarbejdsaftalens konkrete udformning. Men det skal sikres, at der kan ske offentliggørelse i en eller anden form.

Det er således for arbejdsgruppen givet, at når der er tale om delvis offentlig finansiering, skal resultaterne kunne offentliggøres.

Tidspunktet må bero på en vurdering af det konkrete samarbejdsforhold, hvor gensidig respekt for samarbejdspartnerens interesser er naturlig og nødvendig. I valget af tidspunktet skal for eksempel indgå overvejelser om muligheden for at søge patent eller anden immaterialretlig beskyttelse. Patent kan ikke søges, når opfindelsen er offentliggjort. Hensynet

til at sikre de faktiske oplysninger kan ligeledes få betydning. Det er imidlertid afgørende og vigtigt, at parternes rettigheder og forpligtelser i forbindelse med offentliggørelse er reguleret i en samarbejdsaftale.

5.2. Kandidatstuderende og ph.d.- studerendes deltagelse

Det er ofte forekommende, at kandidatstuderende i forbindelse med et eksamensprojekt eller ph.d.-studerende i forbindelse med forskeruddannelse deltager i et forskningsprojekt, hvor universitetet samarbejder med en privat virksomhed.

Nedenfor er alene omtalt den situation, hvor den studerende deltager i et samfinansieret forskningsprojekt, hvori universitetet er part. Den situation, hvor den studerende arbejder på egen hånd med sit eksamensprojekt, er ikke omtalt.

5.2.1. Kandidatstuderendes retsstilling

Når kandidatstuderende deltager i projektsamarbejder, er det vigtigt at have for øje, at de ikke er ansatte på universitetet⁹. Det betyder, at universitetet ikke har en arbejdsgiverrolle over for den studerende og således ikke kan disponere på en studerendes vegne. Derfor må institutionen i den konkrete situation forholde sig til den studerendes retlige situation, hvor denne eksempelvis optræder på vegne af institutionen eller som en del af et forskerteam. Der kan eksempelvis være brug for at indgå særlige aftaler med den studerende om hemmeligholdelse med henblik på beskyttelse af eventuelle opfindelser, som gøres i projektet.

Der findes i materialesamlingen¹⁰ for lov om opfindelser ved offentlige forskningsinstitutioner (lov nr. 347 af 2. juni 1999) et eksempel på, hvorledes en sådan erklæring kan udformes. Det kan ikke gøres til et krav, at den studerende underskriver en hemmeligholdelseserklæring for at følge studiet, men kan være en betingelse for samtidig at deltage i et bestemt forskningsprojekt.

Udgangspunktet må være, at universitetet altid i forbindelse med indgåelse af kontraktssamarbejder med erhvervsvirksomheder, hvor studerende deltager, sikrer sig, at den studerende er bekendt med samarbejdets kontraktsretlige forpligtelser og i fornødent omfang forpligtes på konkrete vilkår i samarbejdet.

5.2.2. Ph.d.-studerendes retsstilling

Udgangspunktet her er, at ph.d.-studerende er ansat på universitetet, jævnfør Finansministeriets cirkulære om aftale om lønnede ph.d.-studerende. Det vil sige, at når den ph.d. studerende er *ansat* på universitetet, følger vedkommende samme regler som andre ansatte. Universitetet kan således som arbejdsgiver disponere på deres vegne med respekt af de rammer, som er fastlagt i ph.d.-bekendtgørelsen og ansættelsesvilkårene i øvrigt. I forhold til kontraktssamarbejder med erhvervslivet indgår ph.d.-studerende derfor på lige fod med andre ansatte på institutionen.

Ph.d.-studerende kan være ansat hos forskellige typer af arbejdsgivere foruden universiteter også sektorforskningsinstitutioner, i virksomheder og andre. Som eksempel kan nævnes erhvervsforskerstuderende, som er ansat på en virksomhed, mens de er indskrevet på et universitet, hvorfra deres ph.d.-grad bliver tildelt. Det er således i den situation virksomheden, som er arbejdsgiver¹¹. Hvis den ph.d.-studerende således er ansat *andre steder* end på universitetet, følger vedkommende samme regler som de kandidatstuderende.

Alle ph.d.-studerende skal ifølge ph.d.-bekendtgørelsen nr. 989 af 11. december 1992, § 9, gennemføre et offentligt forsvar for at få tildelt ph.d.-graden.

Indgår den universitetsansatte ph.d.-studerende i et forskningssamarbejde med erhvervslivet, kan det være nødvendigt at forpligte den ph.d.-studerende til at hemmeligholde oplysninger om eventuelle opfindelser af hensyn til patenteringsmuligheden.

Forskningsministeriet arbejder på en revision af ph.d.-bekendtgørelsen. I forbindelse med revisionen af bekendtgørelsen bør det blandt andet præciseres, hvorledes hensynet til offentligt forsvar kan kombineres med hensynet til hemmeligholdelse, når afhandlingen indeholder oplysninger om patenterbare opfindelser, som kræver hemmeligholdelse.

5.3. Retningslinier for offentlighed om privat finansiering

Forskningsministeriet offentliggjorde i januar 2000 retningslinier for offentlighed om privat finansiering af forskning ved statslige forskningsinstitutioner. Formålet er at sikre offentlighedens adgang til oplysninger om privat finansiering af offentlig forskning. Kravet om offentlighed gælder alle statslige forskningsinstitutioner, og betyder, at de statslige forskningsinstitutioner årligt skal udarbejde en oversigt over privat finansiering af offentlig forskning, der er udført ved institutionen.

Retningslinierne er optrykt som bilag 8.

5.4. Bevillingsregler

Som beskrevet i afsnit 5.1.1. er der tale om rekvireret forskning eller indtægtsdækket virksomhed, hvis et forskningsprojekt primært er af forretningsmæssig interesse for universitetet.

Det er således forskningsprojektets indhold, der afgør, om projektet *skal* udføres efter de almindelige regler om indtægtsdækket virksomhed¹². Reglerne om indtægtsdækket virksomhed *skal* anvendes, når projektet først og fremmest har en forretningsmæssig interesse for universitetet, fremfor en forskningsmæssig interesse. Men universitetet *kan* også udføre et projekt efter reglerne om indtægtsdækket virksomhed, hvor universitetet finder, at projektet har en forskningsmæssig interesse, men ikke har midlerne til at medfinansiere projektet.

Det følger af budgetvejledningen, at et universitet kun har hjemmel til at medfinansiere et projekt, hvis det har en forskningsmæssig interesse i projektet. Efter budgetvejledning kan der fra den ordinære institution kun ske *medfinansiering* af projekter, som modtager tilskud, såfremt institutionen selv har en forskningsmæssig interesse heri¹³.

I Budgetvejledningen, 1996, findes i pkt. 21.24.2. regler om tilskudsfinansieret forskningsvirksomhed og i pkt. 21.24.1 nogle generelle regler om tilskudsfinansierede aktiviteter ved offentlige institutioner.

Reglerne i budgetvejledningen retter sig til institutioner, som er en del af den offentlige forvaltning. Det er således disse institutioners ansvar, at reglerne i budgetvejledningen overholdes.

5.4.1. Indtægtsdækket virksomhed

Reglerne om indtægtsdækket virksomhed er blandt andet beskrevet i budgetvejledningen, 1996, pkt. 21.23.1. Der er ikke krav om, at der skal være en forskningsmæssig interesse for institutionen, når den driver indtægtsdækket virksomhed. Det fremgår af reglerne, at „*hjemmel til at udføre indtægtsdækket virksomhed opnås på bevillingslov og budgetteres på særskilt underkonto på den hovedkonto, hvorunder den hører.*“

Indtægtsdækket virksomhed er ikke omfattet af budgetteringsrammer eller lønsumsrammer, men alene af driftsrammer. “... „Ved indtægtsdækket virksomhed kan der løbende afholdes udgifter svarende til aktivitetsniveauet og indtægterne. Endvidere kan overskud og underskud i et finansår overføres til henholdsvis forbrug eller udligning i et senere finansår. For at sikre, at virksomheden forløber tilfredsstillende, skal den indtægtsdækkede virksomhed dog til enhver tid udvise enten balance eller overskud, når de seneste 3 års driftsresultater summeres. Såfremt denne sum viser underskud skal Finansministeriet underrettes. Underskuddet indgår i opgørelsen af den samlede videreførselsadgang for den hovedkonto, hvorunder den indtægtsdækkede virksomhed hører.”

I vejledningens pkt. 21.23.3. beskrives de konkurrencemæssige vilkår, som institutionen skal være opmærksom på, når den fastsætter prisen for sin ydelse: „*Prisen på den enkelte vare eller tjenesteydelse under indtægtsdækket virksomhed fastsættes således, at der ikke sker konkurrenceforvridning over for private eller offentlige konkurrenter, og således at de langsigtede gennemsnitsomkostninger dækkes.*“

Såfremt den indtægtsdækkede virksomhed har monopol eller befinder sig i en monopollignende situation, udgør den pris, der sikrer dækning af de langsigtede gennemsnitsomkostninger, samtidig et maksimum for prisfastsættelsen på den pågældende vare eller tjenesteydelse, når afsætningen sker i Danmark.”¹⁴

Endelig skal henvises til vejledningens pkt. 21.23.9. hvoraf det fremgår, at institutionen i forbindelse med indtægtsdækket virksomhed kan tegne forsikring for produktansvar og professionelt ansvar. For så vidt angår personale fremgår det af pkt. 21.23.10., at der kun må „*ansættes personale i et sådant omfang, at udgifterne hertil vil kunne dækkes af indtægterne ved virksomheden. I det omfang det skønnes nødvendigt for at sikre dette, skal ansættelserne være tids- eller opgavebegrænsede.*“ Se endvidere de særlige forhold, der gælder for tjenestemænd eller tjenestemandslignende personale¹⁵.

5.4.2. Særligt om tilskudsfinansieret forskningsvirksomhed

I dette afsnit beskrives, hvilke finansielle elementer et samfinansieret forskningsprojekt kan bestå af, og de hjemmelskrav der stilles til universitetet for, at det kan involvere sig i et projekt med en virksomhed som finansiell samarbejdspart. I budgetvejledningens terminologi er et samfinansieret forskningsprojekt betegnet som tilskudsfinansieret forskningsvirksomhed.

I følge budgetvejledningen er *tilskud* eksterne midler af såvel privat som offentlig karakter, jævnfør budgetvejledningens pkt. 21.24.1. De eksterne midler kan således være private gaver eller tilskud, indtægter i forbindelse med samarbejdsaftaler, offentlige fondsmidler (for eksempel forskningsrådsmidler), professorstipendier, indtægter fra EU-forsknings- og studentermobilitetsprogrammer samt offentlige programmidler med videre.

Det fremgår af budgetvejledningens pkt. 21.24.2., at „*Hjemmel til at udføre tilskudsfinansieret forskningsvirksomhed opnås på bevillingslov. Tilskudsfinansieret forskningsvirksomhed budgetteres adskilt fra andre tilskudsfinansierede aktiviteter på særskilte underkonti på den hovedkonto, hvorunder de hører. Forskningsvirksomheden kan i stedet udføres efter de almindelige regler om indtægtsdækket virksomhed.*“

Hjemmel til at udføre tilskudsfinansieret forskningsvirksomhed er opført på hvert enkelt universitets konto på finansloven, jævnfør eksempelvis Danmarks Farmaceutiske Højskole, § 19.24.05, konto 95, hvor der er optaget et forventet tilskud, der har karakter af en bevilling.

*„Der kan fra den ordinære institution kun ske **medfinansiering**¹⁶ ved institutionens egne midler af projekter, som modtager tilskud, såfremt institutionen selv har en forskningsmæssig interesse heri. Institutionens udgifter afholdes under institutionens ordinære virksomhed.“*

Endelig skal her fremhæves, at *„Projekter, der delvist forudsættes finansieret over den ordinære virksomhed, kan iværksættes inden for rammerne af den ordinære bevilling, inden der foreligger et juridisk bindende tilsagn om støtte. Udebliver den eksterne finansiering, skal tab dækkes under institutionens ordinære virksomhed.“*

5.4.3. Regnskabsaflæggelse

Regnskabsaflæggelse tjener 2 hovedformål:

- Forklare historien, det vil sige give en beretning om, hvordan de givne bevillinger er brugt, om de har opfyldt de betingelser, hvorunder de er givet og om hvordan eventuelt ændrede forudsætninger er håndteret.
- Danne grundlag for beslutninger om fremtiden, det vil sige levere datamateriale til udarbejdelse af budgetter, planer og rapporter med henblik på at træffe beslutninger om fremtidig aktivitet. Inden for staten aflægges hver regnskabsførende enhed (institution) dels et månedsregnskab dels et årsregnskab.

På basis heraf udarbejdes:

Statsregnskab - et samlet regnskab for den statslige institutions aktivitet (de aktiviteter hvortil Folketinget har givet bevilling).

Virksomhedsregnskaber - et regnskab for den enkelte institutions aktiviteter, herunder samfinansierede forskningsprojekter¹⁷.

Forskningsministeriet skal som departement for universiteterne godkende regnskaber vedrørende universiteternes virksomhed. De respektive institutionschefer, det vil sige rektorerne, er overfor departementet og Rigsrevisionen ansvarlige for regnskabsaflæggelsen.

Når et universitet indgår aftaler om eksternt finansierede eller samfinansierede projekter med private (virksomheder), fonde, offentlige myndigheder eller internationale organisationer, kan tilskudsgiver forlange, at institutionen aflægges et projektregnskab for det modtagne tilskud.

5.5. Rigsrevisionens undersøgelse

På baggrund af problemstillingen i en konkret sag på Aarhus Universitet har Rigsrevisionen igangsat en undersøgelse af administrationen af private tilskudsmidler på Københavns Universitet og Aarhus Universitet.

Rigsrevisionen forventer at afgive beretning til statsrevisorerne om undersøgelsens resultat inden udgangen af år 2000.

Da Rigsrevisionen således arbejder med disse aspekter af den konkrete sag, går arbejdsgruppen ikke nærmere ind i de bevillings- og regnskabsmæssige aspekter af universiteternes administration af private forskningsmidler.

5.6. Retningslinier på særlige områder

5.6.1. Lov om opfindelser

Ifølge lov om opfindelser ved offentlige forskningsinstitutioner ¹⁸ er den ansatte ved en offentlig forskningsinstitution forpligtet til at indberette de opfindelser til institutionen, som er gjort som led i arbejdet.

Ved opfindelser menes en opfindelse eller frembringelse, der vil kunne patenteres efter patentloven eller registreres som brugsmodel efter brugsmodelloven.

Lovens formål er at sikre, at forskningsresultater frembragt ved hjælp af offentlige midler nyttiggøres for det danske samfund.

I loven er der i § 9 en bestemmelse, som indebærer, at institutionen har aftaleretten med eksterne samarbejdspartner, for så vidt angår aftaler, der regulerer retten til opfindelser gjort af en ansat forsker. Det er således institutionen ved rektor, eller den til hvem rektor har delegeret kompetencen, som har ansvaret for aftaleindgåelsen. Ledelsen på de offentlige forskningsinstitutioner vil med denne bestemmelse kunne styre aftaleindgåelsen med eksterne samarbejdspartner inden for denne lovs område.

Hvor institutionen ikke ved forudgående aftale med en privat part har afstået retten til opfindelser, der fremkommer ved projektet ¹⁹, skal den ansatte indberette en eventuel opfindelse til institutionen ²⁰.

Efter lovens § 13 kan institutionen, hvor særlige etiske forhold gør sig gældende, acceptere at en opfindelse ikke skal gøres til genstand for erhvervmæssig udnyttelse, herunder beskyttes ved indgivelse af ansøgning om patent eller brugsmodelregistrering. Der findes i patentloven og brugsmodelloven regler om etiske hensyn for, hvornår patenter kan meddeles og brugsmodeller registreres.

Endelig skal der i forbindelse med lov om opfindelser peges på aspektet om tavshedspligt. For eksempelvis at opnå patentbeskyttelse er det afgørende, at opfindelsen hemmeligholdes, jævnfør patentlovens § 2 om nyhedsværdi. Der findes i materialesamlingen til lov om opfindelser i offentlig forskning eksempler på sådanne erklæringer om hemmeligholdelse ²¹.

5.6.2. Videnskabsetisk komitéssystem

Lov om et videnskabsetisk komitéssystem²² har til formål at fastlægge de retlige rammer for den videnskabsetiske bedømmelse af biomedicinske forskningsprojekter. Komitésystemets opgave er at sikre beskyttelsen af forsøgspersoner, der deltager i biomedicinske forskningsprojekter, samtidig med at der skabes mulighed for udvikling af ny, værdifuld viden.²³

Hvis et samfinansieret projekt er et biomedicinsk forskningsprojekt, som er omfattet af lov om det videnskabsetiske komitéssystem, skal det anmeldes til den regionale komité for det område, hvori den projektansvarlige har sit virke.

Universitetet og virksomheden skal således være opmærksom på, at samfinansierede forskningsprojekter, der omhandler biomedicinsk forskning anmeldes. Ved biomedicinsk forskning forstås primært forskning inden for lægevidenskabelige fag, den kliniske og den socialmedicinske -epidemiologiske forskning. Herudover indgår odontologisk og farmaceutisk forskning under begrebet.

Anmeldelsen bør varetages af den projektansvarlige, som i samfinansierede forskningsprojekter vil være universitet. Det følger direkte af lovens § 12, at den forsker, der ikke har fået en regional komité's tilladelse til at iværksætte et projekt, kan indbringe afgørelsen for den centrale komité.

5.6.3. Udvalgene vedrørende Videnskabelig Uredelighed

Udvalgene vedrørende Videnskabelig Uredelighed (UVVU) nedsættes af Forskerforum²⁴. Udvalgene findes inden for naturvidenskabelig, jordbrugs- og veterinærvidenskabelig og teknisk-videnskabelig forskning, sundhedsvidenskabelig forskning samt samfundsvidenskabelig og humanistisk forskning. Udvalgene har en fælles formand, der blandt andet har til opgave at sikre ensartethed i udtalelserne på tværs af forskningsområder.

Udvalgene har til opgave at behandle sager vedrørende videnskabelig uredelighed, der rejses ved klage til udvalgene. En person kan anmode om at få en sag behandlet med henblik på at blive rensset for verserende rygter. Sagen skal have betydning for dansk forskning. Må det på forhånd anses for usandsynligt, at der kan gives klager medhold, afvises sagen, jævnfør bekendtgørelsens § 2.

Videnskabelig uredelighed omfatter handlinger eller undladelser, hvorved der i forskning sker forfalskning eller forvridning af det videnskabelige budskab eller grov vildledning. For at kunne betegne en adfærd som videnskabelig uredelighed skal det kunne dokumenteres, at den pågældende har handlet forsætligt eller udvist grov forsømmelighed i forbindelse med forholdet.

Udvalget vedrørende Videnskabelig Uredelighed inden for det sundhedsvidenskabelige område har i maj 1998²⁵ udsendt en samling vejledninger, som tilsammen dækker et bredt område inden for udvalgets opfattelse af god videnskabelig praksis. Vejledningerne indeholder eksempelvis emner som udformning af forsøgsprotokoller, forsøgsrapporter og punkter, som det vil være en fordel at have drøftet og indgået aftale om ved indledningen af forskningsprojekter.

Hvis der skulle opstå uenighed mellem et universitet og en virksomhed om eksempelvis konklusionerne i et forskningsprojekt, kan UVVU benyttes som konfliktløser. Af udvalgenes årsberetninger²⁶ fremgår, at der er flere eksempler på sager, hvor udvalgene har truffet afgørelse i konflikter mellem forskere (fra et universitet) og en virksomhed. Udvalgene har således erfaring i at løse sådanne tvister.

5.7. EUs statsstøttere regler

I forbindelse med en konkret sag på Aarhus Universitet blev spørgsmålet rejst, om det var stridende mod EUs statsstøttere regler ²⁷, at et universitet indgik i et samarbejde med en privat virksomhed om at undersøge firmaets produkter. Statsstøttere reglerne skal sikre, at der ikke gives statsstøtte, som fordrejer den frie konkurrence i fællesskabet.

Principielt kan det være EU-stridig statsstøtte, hvis offentlige forskningsmidler bliver brugt til at generere viden, der alene kommer en bestemt privat virksomhed til gode. Dette understreger nødvendigheden af offentliggørelse af forskningsresultater ved samfinansierede projekter.

Der er en nærliggende risiko for, at offentlige myndigheder kan komme i konflikt med EUs statsstøtte regler. Derfor er det vigtigt, at have opmærksomheden rettet mod disse regler, når universiteter indgår i samfinansierede projekter med private virksomheder.

KonkurrenceStyrelsen har i brev af 26. maj 2000 udtalt sig om problemstillingen. Brevet er optrykt som bilag 6 til rapporten.

Heri beskrives fire kriterier, som alle skal være opfyldt for, at der er tale om støtteforanstaltninger i EF-traktatens forstand. I den forbindelse er det ikke statsens formål med at yde statsstøtte, der skal vurderes, men derimod den pågældende foranstaltningens effekt på virksomhedens økonomi og dermed dens konkurrenceevne, som er af central betydning.

De fire kriterier er:

1. Økonomisk fordel for en eller flere virksomheder, som ikke ville kunne opnås i forbindelse med normal drift.
2. Midlernes oprindelse
For at støtten er omfattet af EF-traktatens artikel 87 ²⁸, skal den ydes ved hjælp af offentlige midler under enhver tænkelig form ²⁹.
3. Specificitetskravet
Støtten skal ifølge dette krav være selektiv og dermed kun begunstige visse virksomheder eller sektorer. Selektivitet er netop det, der adskiller statsstøtte fra de såkaldte „generelle foranstaltninger“ ³⁰.
4. Fordrejning af konkurrencevilkårene og påvirkning af samhandelen mellem medlemsstater
Støtten skal have en potentiel indvirkning på konkurrencen og samhandelen mellem medlemsstaterne. Det er tilstrækkeligt, hvis det kan påvises, at støttemodtageren udøver erhvervsvirksomhed og opererer på et marked, hvor der er samhandel mellem medlemstaterne ³¹.

Er alle fire betingelser opfyldt, er der tale om støtte, som er omfattet af artikel 87, stk. 1, og som skal anmeldes til Kommissionen.

Der er således i relation til EUs statsstøttere regler to aspekter, som universitetet skal være opmærksom på, inden det medfinansierer et projekt. Hvis der i projektet alene opnås viden, der kommer virksomheden til gode, er der et støtteelement. Det samme gør sig gældende, hvis universitetet finansierer opgaver uden forskningsmæssig interesse for institutionen. Så er der tale om offentlig finansiering af virksomhedens driftsudgifter. Medfinansiering af et sådant projekt ville tilmed stride mod de bevillingsretlige regler.

Fodnoter

¹ Det følger af budgetvejledningens regler, jævnfør nedenfor.

² Statens Kontoplan/03.98, kapitel 5.7, side 1.

³ I nogle sammenhænge også kaldet „kontraktforskning“, hvor virksomheden rekvirerer et stykke forsknings- og udviklingsarbejde mod betaling frem for selv at opbygge den fornødne forsknings- og udviklingskompetence internt.

⁴ „Fællesforskning“, hvor både virksomheder og universiteter har interesse i resultatet og derfor går sammen om et fælles projekt. Ofte bidrager de deltagende virksomheder med „naturalier“ i form af arbejdskraft eller apparatur.

⁵ Sponsorering kan medvirke til at opbygge nye offentlige miljøer eller bringe eksisterende miljøer op på et niveau, hvor de på sigt vil være attraktive samarbejdspartnere for virksomhederne.

⁶ Statens Kontoplan/03.98, kapitel 5.7 side 1.

⁷ Indtægtsdækket virksomhed.

⁸ Med respekt af ophavsretslovens bestemmelser, jævnfør LBK nr. 706 af 29. september 1998, § 3, stk. 1 og 2, jævnfør også § 75 (Ideelle rettigheder efter ophavsrettens udlob). I følge § 3, stk. 1, har ophavsmanden krav på at blive navngivet i overensstemmelse med, hvad god skik kræver, såvel på eksemplarer af værket som når dette gøres tilgængeligt for almenheden. Stk. 2. bestemmer, at værket ikke må ændres eller gøres tilgængeligt for almenheden på en måde eller i en sammenhæng, der er krænkende for ophavsmandens litterære eller kunstneriske anseelse eller egenart.

⁹ Der er selvfølgelig også eksempler på , at den studerende er ansat på et universitet i forbindelse med et konkret forskningsprojekt.

¹⁰ Materialesamling til inspiration for institutionernes arbejde med implementering af den nye lov om opfindelser ved offentlige forskningsinstitutioner. Samlingen er udarbejdet af en ERFA-gruppe på institutionsniveau. Materialesamlingen er et inspirationsværktøj og alene tænkt som et hjælperedskab.

¹¹ Erhvervsforskerstuderende er omfattet af lov om arbejdstageres opfindelser, jævnfør LBK nr. 131 af 18. marts 1986.

¹² Jævnfør Budgetvejledningen, 1996, side 40, 43 og 44. Budgetvejledningen findes nu på www.oav.dk Finansministeriets Økonomisk-Administrative Vejledning.

¹³ Jævnfør rapportens afsnit 6, hvor arbejdsgruppen anbefaler, at universiteterne lokalt forholder sig til begrebet videnskabelig interesse.

¹⁴ Der henvises til Budgetvejledningens, 1996, side 44, hvor langsigtede gennemsnitsomkostninger beskrives, ligesom der er en opstilling af, hvad der medregnes til omkostninger. Om budgettering, kontering med videre henvises til vejledningens pkt. 21.23.6, 21.23.7 og 21.23.8 og www.oav.dk

¹⁵ Jævnfør Budgetvejledningen, 1996, pkt. 21.23.10, jævnfør også www.oav.dk

¹⁶ Typisk via bevillingslovene.

¹⁷ Jævnfør www.oav.dk for uddybende beskrivelse af regelgrundlag med videre.

¹⁸ Lov nr. 347 af 2. juni 1999.

¹⁹ Jævnfør lovens § 9. Bestemmelsen tilsikrer, at private virksomheder gennem aftale med institutionen forlods kan erhverve retten til opfindelser. Institutionens aftaler med private virksomheder om hel eller delvis afståelse af rettigheder efter § 9 kan indeholde bestemmelser om fortrolighed og bestemmelser om arbejdstagerens ret til at offentliggøre egne forskningsresultater.

²⁰ Jævnfør lovens § 10.

²¹ Materialesamling til inspiration for institutionernes arbejde med implementering af den nye lov om opfindelser ved offentlige forskningsinstitutioner. Samlingen er udarbejdet af en ERFA-gruppe på institutionsniveau. Materialesamlingen er et inspirationsværktøj og alene tænkt som et hjælperedskab.

²² Bekendtgørelse af lov om et videnskabetisk komitéssystem og behandling af biomedicinske forskningsprojekter, jævnfør LBK nr. 69 af 8. januar 1999.

²³ Jævnfør lovens § 1. Komitésystemets opgaver er nærmere beskrevet i lovens kapitel 3.

²⁴ Bekendtgørelse nr. 933 af 15. december 1998.

²⁵ De to første vejledninger om udformning af forsøgsprotokoller, datadokumentation og opbevaring af data for henholdsvis basal-, klinisk- og klinisk/epidemiologisk forskning udkom i deres første udgave i 1993, og blev efter fornyet høring blandt en bred repræsentation af brugerinstitutioner udsendt i en anden og let revideret udgave i 1996. I maj 1998 tilføjes endnu tre vejledninger, publiceret af UVVU alene, omhandlende 1) aftaler ved påbegyndelsen af forskningsprojekter, 2) ret og pligt til opbevaring og brug af forskningsdata, samt 3) forfatterskab.

²⁶ Årsberetningerne for 1996-1998 findes på <http://www.forsk.dk/uvvu/publ/uvvu98/>. I beretningen for 1998, side 24-27 er omtalt en sag, hvor forskere fra en tandlægeskole og en arbejdsmedicinsk klinik havde undersøgt nogle arbejdsmiljøforhold ved en stor medicinvirksomhed. Virksomheden bestred konklusionerne i den artikel, som forskerne ønskede at publicere, og UVVU blev inddraget (med parternes accept) for at tage stilling til om virksomheden kunne hindre publikationen set i lyset af den indgåede samarbejdsaftale. UVVU forligte sagen ved at foreslå nogle ændringer i publikationen, som parterne kunne acceptere. Altså et eksempel på forligsvirksomhed fra UVVUs side. En andet eksempel af en lidt anden karakter findes i sag nr. 5 i beretningen fra 1998. Sagen handlede om påstået spøgelsesforfatterskab, forvredet gengivelse af andres forskningsresultater og skjult sponsoring.

²⁷ EUs statsstøttepolitik er fastlagt i traktatens artikel 87, stk. 1 (svarer til artikel 92 i Maastricht traktaten).

²⁸ Artikel 87 i Amsterdamtraktaten svarer til artikel 92 i Maastricht-traktaten.

²⁹ Der kan foruden tilskud og rentegodtgørelse være tale om lånegarantier, hurtige afskrivninger, kapitalindskud og så videre.

³⁰ Generelle foranstaltninger, det vil sige foranstaltninger, der gælder automatisk for alle virksomheder inden for alle erhvervsgrene i en medlemsstat.

³¹ Vejledning - Fællesskabets statsstøtteregler, udgivet af Europa kommissionen, juni 1999.

6. VIDENSKABELIG INTERESSE

6.1. Indledning

Som en del af gruppens kommissorium er der bedt om et forslag til en beskrivelse af, hvilken videnskabelig interesse der skal være i et forskningsprojekt, for at et universitet kan bidrage til projektet.

Til brug for besvarelsen af spørgsmålet har gruppen indhentet bidrag i forskningsrådssystemet og hos den tidligere næstformand for Udvalgene Vedrørende Videnskabelig Uredelighed, professor, dr. med. Daniel Andersen.

Det Sundhedsvidenskabelige Forskningsråd har ikke ønsket at bidrage til spørgsmålet. Fra Det Naturvidenskabelige Forskningsråd har gruppen modtaget bidrag fra medlemmet lektor, ph.d. Jens Peter Jacobsen, Syddansk Universitet, Odense. Bidragene er optrykt som bilag 2 og 3 til rapporten.

6.2. Begrebet „Forskning & Udvikling“ (F&U)

Der findes ikke nogen entydig eller universel fastlæggelse af, hvad begrebet forskning og udvikling betyder. Men i forskellige regi er begrebet søgt defineret.

OECD har i den såkaldte „*Frascati-manual*“³² af 1993 en beskrivelse af, hvilke aktiviteter der kan anses for at være forskning. Frascati-manualens definitioner er ikke statiske, men revideres i takt med den teknologiske og videnskabelige udvikling.

Af manualen fremgår følgende:

Overordnet definition.

Forskning er kreativt arbejde, som udøves systematisk, med det formål at øge vidensniveauet, inklusive viden/kundskaber om mennesket, kultur og samfund, og anvendelse af disse kundskaber til at give nye arbejdsredskaber på området³³.

*Begrebet forskning*³⁴.

- 1) Grundforskning, hvis formål er at opnå ny viden om fundamentet for abstrakte fænomener og empiriske fakta. Grundforskning sker for forskningens skyld, da man ikke har et specifikt mål eller en konkret anvendelse for øje.
- 2) Anvendt forskning, hvis formål også er at opnå ny viden, men rettet mod et konkret teoretisk eller praktisk mål.
- 3) Forsøgsbaseret forskning, hvis formål er baseret på allerede tilgængelig viden. Rettet mod at skabe nye produkter, redskaber, systemer med videre, eller forbedre eksisterende sådanne.

*Rammerne for definitionen af forskning*³⁵.

Hovedkriteriet for at sondre mellem forskning og andre lignende aktiviteter:

For at der kan være tale om forskning kræves der et væsentligt element af nyskabelse og en afklaring af videnskabelig eller teknologisk uklarhed/usikkerhed.

Det skal bemærkes, at der skal trækkes en grænse mellem uddannelse/træning på den ene side og forskning på den anden side ³⁶. Problemet opstår typisk i situationer, hvor videnskabelige forskningsmæssige aktiviteter optræder som biprodukter til uddannelses-/træningsaktiviteter.

Der er også i EU regi beskrevet nogle retningslinier for, hvornår der er tale om forskning og udvikling set i forhold til *EUs statsstøttere*gler.

I den forbindelse præsenteres følgende begreber for Forskning & Udviklingsaktiviteter:

Af statsstøttere

glerne ³⁷ fremgår, at økonomisk støtte til forskning og udvikling *ikke* betragtes som statsstøtte, når der er tale om offentlig finansiering af forsknings - & udviklingsaktiviteter (F&U), der gennemføres af offentlige, højere læreanstalter eller forskningsinstitutioner (uden profit for øje), eller når der er tale om F&U-aktiviteter, som offentlige myndigheder bestiller hos virksomheder på markedsvilkår (offentligt udbud):

I den forbindelse præsenteres følgende begreber:

- *Grundforskning*: Aktiviteter, der tager sigte på at udvide den videnskabelige og tekniske viden, og som ikke har noget erhvervmæssigt eller kommercielt formål;
- *Industriel forskning*: Planlagt forskning, der tager sigte på at erhverve ny viden, som kan udnyttes til udvikling af nye produkter, produktionsmetoder eller tjenesteydelser eller kan medføre en mærkbar forbedring af de eksisterende produkter, produktionsmetoder eller tjenesteydelser;
- *Udviklingsaktiviteter på prækonkurrence*stadiet: Konkretisering af resultaterne af industriel forskning i en plan, et projekt eller en tegning for nye, ændrede eller forbedrede produkter, produktionsmetoder eller tjenesteydelser (herunder udvikling af en prototype, der ikke kan udnyttes kommercielt).

I forhold til EUs begrebsdefinition er omdrejningspunktet altså, om forskningsresultatet bliver frembragt med profit for øje. Hvis det er sigtet, betragtes projektet ikke som et F&U-projekt.

6.3. Arbejdsgruppens sammenfatning

Indledningsvis ønsker arbejdsgruppen at tilkendegive, at udgangspunktet for en fastlæggelse af den videnskabelige interesse er, at et forskningsprojekt skal have en almen videnskabelig interesse, og resultatet af projektet skal være offentlig tilgængelig i en eller anden form, for at et universitet kan involvere sig i det.

Når et universitet indgår i et samfinansieret samarbejde med en privat virksomhed, er det afgørende, at institutionen i samarbejdet lever op til de retlige rammer for dens virksomhed, jævnfør universitetsloven § 1, stk.2, budgetvejledningens regler og reglerne om videnskabetisk bedømmelse inden for klinisk forskning.

Frascati-manualens definition af forskningsbegrebet kan i et vist omfang anvendes som en rettesnor til afgrænsning af forskningsbegrebet. Men som det også kan konstateres af de to indlæg fra Jens Peter Jacobsen og Daniel Andersen, er der ikke tale om en let tilgængelig begrebsdefinition og bestemt ikke et statisk begreb.

Det vil altid være universiteternes ledelse, der i sidste ende har ansvaret for, at institutionen lever op til dels de lovmæssige rammer for deres virkemåde, og dels at forskning bliver drevet indtil det højeste niveau.

Ledelsen på universiteterne er forskerens værn mod eventuel pression fra private virksomheders side, idet det alene er universitetets ledelse, som kan forpligte institutionen i samarbejder, hvor der skal leveres en modydelse. Det er og bliver universitetsledelsens ansvar at sikre, at samfinansieret forskning ikke undergraver institutionens og forskningens frihed, og er i overensstemmelse med institutionens interne prioritering.

Ledelsen skal således forholde sig til, om det konkrete projekt har en videnskabelig værdi, og er i tråd med institutionens forskningsprofil, mål og visioner. Denne stillingtagen er også forudsætningen for, at universitetet kan medfinansiere projektet, jævnfør budgetvejledningens regler om, at der fra den ordinære institution kun kan ske *medfinansiering* af projekter, som modtager tilskud, såfremt institutionen selv har en forskningsmæssig interesse heri.

Arbejdsgruppen anbefaler, at ledelsen på den enkelte institution - eventuelt gerne i samarbejde med andre institutioner - tager initiativ til at udarbejde en politik, der beskriver hvor grænserne for, hvad den som institution i samfinansieret forskning bør involvere sig i for at leve op til kravene som forskningsinstitution.

Fodnoter

³² The Proposed Standard Practice for Surveys of Research and Experimental Development, Frascati-Manual 1993

³³ Kapitel 2, side 29 i Frascati-manualen.

³⁴ Kapitel 2, side 29 i Frascati-manualen.

³⁵ Kapitel 2, side 33-34 i Frascati-manualen.

³⁶ Kapitel 2, side 34-35 i Frascati-manualen.

³⁷ Europakommissionens vejledning af juni 1999 om Fællesskabets statsstøtteregler, p.19.

7. HOVEDPROBLEMER I FORBINDELSE MED KONTRAKTSINDGÅELSE

Arbejdsgruppen finder det relevant i forbindelse med drøftelsen af samfinansierede forskningsprojekter mellem universiteter og erhvervsvirksomheder at henlede opmærksomheden på nogle problemstillinger, som er særlig aktuelle ved kontraktsindgåelse mellem en virksomhed og et universitet³⁸. Som nævnt i indledningen i afsnittet om gældende regler, kan universitetets og virksomhedens ydelser i samarbejdet bestå af såvel økonomiske midler, som personaleressourcer, apparatur og andet.

Det skal understreges, at der altid vil være en lang række individuelle forhold i det konkrete aftaleforhold, som parterne må forholde sig. Der kan således ikke gives en udtømmende besvarelse af de spørgsmål, som kan rejse sig i en konkret kontraktsforhandling. Enhver forhandling og efterfølgende kontraktsindgåelse har sit individuelle præg. Nedenfor præsenteres nogle synspunkter, som kan sætte universiteterne og erhvervslivet i stand til at stille relevante spørgsmål og krav til hinanden, når de samarbejder.

Det drejer sig blandt andet om de problemstillinger, som opstår i forhold til virksomhedens behov for hemmeligholdelse af eksempelvis forretningsoplysninger over for universitetets forpligtelse til at offentliggøre forskningsresultaterne, når offentlige midler er involveret³⁹.

Dernæst er der spørgsmålet om, i hvilket omfang der kan være eksklusivitet i aftalen mellem universitetet og virksomheden. Derudover er fordeling af rettigheder⁴⁰ og ophavsretlig beskyttelse af resultatet et centralt emne.

Med henblik på at lette kontraktsforhandlingerne og kontraktsindgåelsen har arbejdsgruppen udarbejdet et „inspirationsværktøj“, som er optrykt som bilag 1. Formålet hermed er at opstille et katalog over de problemstillinger, som gruppen anbefaler parterne at drøfte i kontraktsforhandlingen. Det skal understreges, at der ikke er tale om en standardkontrakt, som skal følges, men alene et hjælperedskab.

7.1. Publicering og hemmeligholdelse

Der er en indbygget konflikt i disse to krav. På den ene side har virksomheden et legitimt krav på at sikre sig, at den viden om virksomheden, som overføres til universitetet i forbindelse med et samfinansieret forsknings samarbejde, ikke kommer til udenforståendes kendskab, eksempelvis konkurrenter. På den anden side er universitetet forpligtet til at offentliggøre de forskningsresultater, som opnås ved samarbejdet, med respekt af de krav om hemmeligholdelse, der findes i lov om opfindelser ved offentlige forskningsinstitutioner (lov nr. 347 af 2. juni 1999), § 11, stk. 2, hvis der som led i arbejdet er gjort en opfindelse.

Ligeledes skal universitetets publicering af et forskningsresultat ske med respekt af de oplysninger, som er nævnt i offentlighedslovens § 12, stk. 1, nr. 2. Oplysninger af den karakter, der er nævnt i § 12, stk. 1, nr. 2, kan kun undtages fra offentliggørelse, når det er af væsentlig økonomisk betydning for den virksomhed⁴¹. Bestemmelsen er kun anvendelig, hvis indrømmelse af aktindsigt efter et *konkret skøn* må antages at indebære en nærliggende risiko for, at der påføres den enkelte virksomhed skade, navnlig et økonomisk tab af nogen betydning.

Når universiteter samarbejder med erhvervslivet om et forskningsprojekt, vil det som udgangspunkt være et krav fra virksomhedens side, at universitetet påtager sig en tavshedspligt i kontraktperioden og nogle gange også i perioden efter kontraktsforholdets ophør. Det er vigtigt, at universitetet og virksomheden sikrer sig, at det klart fremgår af aftalen, hvad der skal holdes hemmeligt, og i hvilken periode hemmeligholdelse skal finde sted. Der skal sondres mellem parternes fælles viden og virksomhedens interne viden.

Den virksomhedsinterne viden, som et universitet typisk kommer i besiddelse af i forbindelse med et samfinansieret forskningsprojekt, kan eksempelvis bestå af oplysninger, der vedrører virksomhedens økonomiske forhold, forretnings- og produktionsmetoder. Sådanne oplysninger vil som udgangspunkt være undtaget fra aktindsigt i universitetets regi, jævnfør offentlighedsloven § 12, stk. 1, nr. 2.

Universitetet skal være opmærksom på, at det ikke kan påtage sig en tids- og omfangsmæssig ubegrænset forpligtelse til hemmeligholdelse, som forhindrer offentliggørelse af den viden og det forskningsresultat, som udspringer af forskningssamarbejdet ⁴².

Den typiske løsning vil være, at virksomheden - inden offentliggørelse af forskningsresultatet - gennemser forskernes resultat, således at der ikke i forbindelse med publicering af resultatet offentliggøres fortrolige oplysninger om virksomheden. Virksomheden kan derimod ikke få indflydelse på forskningsresultatets konklusioner.

Virksomheden kan således heller ikke stille krav om eller forpligte universitetet til at levere et bestemt forskningsresultat som afslutning på samarbejdet.

Virksomheden skal være opmærksom på, at i samarbejder med universiteter risikerer den, at det resultat, som kommer ud af samarbejdet, kan stride mod dens forventninger og interesser, herunder kommercielle interesser.

Hvis virksomheden stiller spørgsmålstejn ved den videnskabelige redelighed i et konkret forskningsprojekt, har den mulighed for at klage til Udvalgene Vedrørende Videnskabelig Uredelighed (UVVU).

Videnskabelig uredelighed omfatter handlinger eller undladelser, hvorved der i forskning sker forfalskning eller forvriddning af det videnskabelige budskab eller grov vildledning. Uredeligheden har en stor spændvidde ⁴³. Et eksempel på videnskabelig uredelighed kunne være at offentliggøre andres resultater i eget navn.

En klage til UVVU har ikke opsættende virkning på retten til publicering.

For at kunne betegne en adfærd som videnskabelig uredelighed skal det kunne dokumenteres, at den pågældende har handlet forsætligt eller udvist grov forsømmelighed i forbindelse med forholdet.

7.2. Eksklusivitet

I samarbejder mellem et universitet og en privat virksomhed er der behov for i kontrakten at tage stilling til, i hvilket omfang samarbejdsaftalen påvirker parternes mulighed for at samarbejde med andre i relation til det af samarbejdsaftalen regulerede forskningsprojekt.

Her er det vigtigt at understrege, at et universitet ikke ⁴⁴ *generelt* kan påtage sig at begrænse sine samarbejdsrelationer til at angå en enkelt eller enkelte virksomheder. Generelle eksklusiv aftaler vil være uheldige, da det vil påvirke institutionens muligheder for at samarbejde med andre. Ligeledes vil det kunne hævdes, at universitetet ikke er upartisk i forhold til en virksomhed, som det alene samarbejdede med, idet afhængigheden ville være for stor.

Desuden ville det, efter arbejdsgruppens opfattelse, stride mod formålsbestemmelsen i universitetslovens § 1, stk.2., hvorefter „En højere uddannelsesinstitution har til opgave inden for sine fagområder at drive forskning og give videregående uddannelse indtil det højeste videnskabelige niveau. Den skal endvidere værne om forskningsfriheden og bidrage til at udbrede kendskab til videnskabens arbejdsmetoder og resultater.“

Endelig er der et forvaltningsretligt aspekt. Da universiteter er offentlige myndigheder, og en eksklusivaftale indebærer en forskelsbehandling af virksomheder, er spørgsmålet om en sådan forskelsbehandling er saglig. Tilliden til offentlige myndigheder må aldrig forringes, og den risiko er der, hvis virksomheden kommer for tæt på en privat part (habilitets-synspunktet).

Universitetet kan imidlertid, efter arbejdsgruppens opfattelse, i visse tilfælde forpligte sig til ikke at samarbejde til anden side om et andet lignende forskningsprojekt, som direkte eller indirekte kan konkurrere med det konkrete forskningsprojekt.

Men der er to betingelser, som skal være opfyldt i forbindelse med den konkrete aftale om eksklusivitet. Dels skal der aftales en klar tidsmæssig begrænsning for den periode, hvor universitetet ikke kan indgå samarbejde med en anden part om et lignende, konkret projekt. Jo bredere beskrivelsen af det konkrete projekt er defineret, jo kortere kan den periode være. Dels skal universitetet kompenseres økonomisk for at påtage sig en sådan forpligtelse.

Universitetet bør være særlig opmærksom på, hvilket omfang en aftalt eksklusivitet har. Eksklusivitet bør kun aftales vedrørende den involverede enhed, det vil sige institut, og bør normalt yderligere begrænses til kun at omfatte den konkrete involverede forskergruppe. Dette kan blandt andet gøres ved en præcis afgrænsning af samarbejdsfeltet i præamblen og gennem en omhyggelig udarbejdelse af projektplanen samt gennem aftalen om hvilke medarbejdere, der indgår i samarbejdet.

Hvis virksomheden ønsker, at universitetet påtager sig en sådan konkurrenceklausul, må det dels betyde, at universitetet kompenseres økonomisk⁴⁵, dels at klausulen får en tidsmæssig begrænsning. Der henvises også i den forbindelse til KonkurrenceStyrelsens udtalelse, bilag 6, om kriterierne for statsstøtte i strid med EF-traktatens artikel 87.

7.3. Fordeling af rettigheder

Det blev med § 9 i lov om opfindelser⁴⁶ ved offentlige forskningsinstitutioner⁴⁷ lovfæstet, at det er universitetet, som har aftaleretten med virksomheder om de bestemmelser i samarbejdsaftalen, der regulerer retten til opfindelser gjort af institutionens ansatte. § 9 gør det muligt for private virksomheder gennem aftale med universitetet på forhånd at erhverve retten til opfindelser.

I kontraktssamarbejdet skal parterne således forholde sig til, hvem af dem der skal eje de resultater, som udspringer af projektet, såvel helt som delvis. I den forbindelse skal der tillige tages stilling til vilkårene for at udnytte et givet forskningsresultat kommercielt. Spørgsmålet om eksklusivitet i forhold til udnyttelsen af et konkret forskningsresultat, beror således på den konkrete aftale med virksomheden, herunder bestemmelser om licensiering.

Som inspiration hertil kan nævnes Aarhus Universitets „Tjekliste“ for udarbejdelse af samarbejdsaftaler⁴⁸, hvor følgende retningslinier er oplyst.

Med henvisning til lov om opfindelser ved offentlige forskningsinstitutioner, udtales det:

„Universitetet kan derfor normalt ikke acceptere eller på forhånd fraskrive sig enhver ret til kommerciel udnyttelse af forskningsresultater, som det offentlige har medvirket til at finansiere. Universitetet har dog mulighed for efter en konkret vurdering - når et firmas medfinansiering af et forskningsprojekt gør det rimeligt - på egne og medarbejdernes vegne ved forudgående aftale med et firma helt eller delvis at afstå retten til opfindelser, som måtte fremkomme ved projektet, jævnfør forskerpatentlovens § 9.

En eventuel afståelse af retten til patentering eller anden kommerciel udnyttelse af et forskningsresultat frembragt af eller under medvirken af universitetets forskere må ikke bevirke, at forskerne under eller efter projektets afslutning afskæres fra fortsat forskningsmæssig anvendelse af de forskningsresultater, som er frembragt helt eller delvist af de pågældende selv.“

Herefter findes der i retningslinierne en vejledning i, hvorledes man bør forholde sig, når der ikke sker overdragelse af rettigheder, og når der sker hel eller delvis overdragelse af rettigheder. Retningslinierne er offentliggjort efter afslutningen på den konkrete sag, som verserede på universitetet i 1999.

Der bemærkes, at ophavsretten til litterære værker⁴⁹ tilkommer forfatteren(e). Med litterære værker menes, jævnfør ophavsretslovens § 1, et litterært eller kunstnerisk værk i skrift eller tale, hvadenten det er skønlitterært eller faglitterært. Der kan være tale om såvel musikværk, sceneværk, som filmværk, fotografisk værk, værk af billedkunst, bygningskunst eller brugskunst eller et værk, der er kommet til udtryk på anden måde. Endvidere henregnes tegninger og andre i grafisk eller plastisk form udførte værker af beskrivende art og edb-programmer til litterære værker.

Fodnoter

³⁸ Der kan også henvises til Dansk Industris publikation ”Forskning- og Udviklingsaftaler - en praktisk vejledning” fra juni 1995, hvor problemer i forbindelse med forsknings- og udviklingsamarbejde diskuteres.

³⁹ Jævnfør universitetsloven § 1, stk. 2.

⁴⁰ Herunder om parterne skal eje forskningsresultater i fællesskab.

⁴¹ Offentlighedsloven med kommentarer af John Vogter, 1998, p. 225 ff. Se også offentlighedsloven § 10, nr. 5 og § 13, stk. 1, nr. 6.

⁴² I forbindelse med hemmeligholdelse skal der gøres opmærksom på lov om opfindelser og kravet om tavshedspligt for at opnå patentbeskyttelse, jævnfør patentlovens § 2 om nyhedsværdi.

⁴³ Jævnfør „Videnskabelig uredelighed og god videnskabelig praksis“ af Daniel Andersen, Lis Attrup, Nils Axelsen og Povl Riis, udgivet af Statens Sundhedsvidenskabelige Forskningsråd, 1992.

⁴⁴ Arbejdsgruppen henviser til Konkurrencelovens regler om forbud mod konkurrencebegrænsende aftaler med videre og forbud mod misbrug af dominerende stilling. Disse regler vil ikke blive nærmere drøftet i denne rapport.

⁴⁵ Ud fra deisen at et sådant pålæg koster, ligesom det skal forebygges, at aftalen karakteriseres som konkurrenceforvridende, hvor virksomheden opnår en fordel på i forhold til andre virksomheder på markedet.

⁴⁶ Patenter og brugsmodeller, jævnfør lov nr. 347 af 2. juni 1999, § 3.

⁴⁷ Lov nr. 347 af 2. juni 1999 og lovens bemærkninger.

⁴⁸ Rettighedsudvalget på Aarhus Universitet, j.nr. 2000-587-044 af 13. april 2000, side 4 ff., punkt 7.

⁴⁹ Jævnfør LBK nr. 706 af 29. september 1998 om lov om ophavsret.

8. SUMMARY IN ENGLISH

The working group responsible for co-financed research projects was set up in January 2000 by the Ministry of Research and Information Technology in order to address a specific issue. The primary problem had been that the contract between the university and the company did not address the issue concerning the publication of research findings. Consequently, it was deemed necessary to add a supplement to the contract which addressed this situation.

The group's report contains:

- A description of the existing rules, which states that the authority to enter into agreements with the private sector lies with the university's management, and that the responsibility for the supervision of co-financed research projects lies with the university.
- An inspirational tool to assist in the negotiation of contracts between a university and a private company.
- A discussion paper about good research conduct and scientific interest.

Through its work, the working group has observed that the legislative framework required to regulate cooperation between a university and a private organisation is in place. For example, the universities involved are required to publicly disclose information regarding the external funding of research projects.

The group therefore feels that it is unnecessary to propose the adoption of new or amended rules. The group believes that those problems which arise in relation to the cooperation between universities and the business community do so primarily because the parties involved fail to act in accordance with the legislative framework already in place.

The group's recommendations are therefore normative in character and directed towards the universities' management and research staff.

The group recommends that university management groups focus on and clarify internal procedures when universities enter into agreements with private enterprises regarding co-financed research projects. It is recommended that each institution draw up a list of guidelines requiring staff to inform their departmental head about any sideline work that could be considered by others to influence how they carry out their duties in their main occupation. Research staff are urged to familiarise themselves with the internal procedures laid down by the management and to follow them closely.

The working group has chosen to highlight and recommend the following:

1. That project collaboration between a university and a private enterprise is characterised by openness and clarity, and that the project is kept under close supervision and control.

- Openness means, in internal terms, that the university management must always be aware of which projects - regardless of character or size - the employed researcher is involved in. The university management alone has the power to commit the university to any form of cooperation, irrespective of whether the university provides a service in return.

- Openness plays, in addition, a central role in exposing potential conflicts of interest. A conflict of interest can arise where a university staff member has a financial stake in the company with which the university has entered into collaboration. Furthermore, a company may find it difficult to view a researcher as independent if the researcher, for example, is co-owner of a rival company. It is the university's responsibility to make sure that clear guidelines are formulated to address this issue.
- As regards external relations (ie the public), the guidelines of the Ministry of Research and Information Technology published in January 2000 (see Appendix 8) regarding the public disclosure of information about private funding of projects at research institutions must be followed. The purpose of these guidelines is to ensure public access to information about private funding of public research.

2. That a written agreement is always drawn up when a university enters into collaboration with a company on a research project.

A catalogue of issues has been prepared (see Appendix 1) for use as a working tool in the negotiations between the university and the private enterprise. The catalogue is meant to act as an inspirational and is not a blueprint for a standard contract. How the contract between a university and a company will finally appear will always depend on the negotiations. The catalogue is not fully comprehensive, but offers a list of those issues that the group believes should be included in any negotiations regarding co-financed research projects. As a minimum requirement, each agreement should always address the following points:

- description and decisions regarding what each party involved should contribute
- duration
- distribution of rights
- public disclosure, including publication
- classified information and its handling
- budgeting
- milestones
- regulation of payment conditions.

3. That publication of research findings always takes place when public funds are used to finance a project. Publication can be carried out in different ways and take several forms. However, it is absolutely vital that a final report on the research carried out is always published regardless of its outcome. Publication in the form of abstracts before final research findings have been obtained are important in terms of communicating information, but in connection with co-financed research projects this must first take place after agreement has been reached with the company involved out of respect for its interests.

4. That when PhD and master's students take part in co-financed research projects steps are taken to clarify their legal position before agreement is entered into with the private enterprise concerned. Particularly with regard to PhD degrees, it is important to clearly indicate how demands for the oral defence can be combined with demands for confidentiality in situations where the dissertation contains information about discoveries worthy of patent protection and other information requiring confidentiality. Such sensitive issues facing PhD students should be addressed and clarified by the forthcoming revision of the PhD Order.

5. That the management group of each university – preferably in cooperation with other institutions – takes the initiative to formulate a policy outlining the limits for what the university can be involved in within the area of co-financed

research and thus fulfil the requirements set for a research institution. Such a policy could incorporate considerations regarding at what stage a university can prevent one of its researchers taking part in a research project. It is vital that the management considers to what degree the specific project collaboration has scientific value and falls in line with the institution's research profile, goals and visions.

6. That each university formulates guidelines that clearly outline the costs, both for implementation and follow-up, incurred by the institution when taking part in a co-financed research project. In addition, the university's financial obligations are to be specified in the agreed contract (see Appendix 1).

In any case of conflict between the English and Danish text the Danish text will be decisive.

BILAG 1

Problemkatalog til inspiration ved indgåelse af aftale om et samfinansieret forskningsprojekt mellem et universitet og en privat virksomhed.

Der er tale om et inspirationsværktøj og ikke et forslag til en egentlig standardkontrakt. Hvorledes den endelige udformning af en aftale mellem et universitet og en virksomhed ser ud, vil altid bero på en konkret forhandling.

Problemkataloget er ikke udtømmende, men skal opfattes som et katalog over emner, som gruppen lægger vægt på, indgår i forhandlingerne om indgåelse af samfinansierede forskningsprojekter.

Problemkataloget er udarbejdet af Kammeradvokaturen v/advokat Hans Juhler efter drøftelse i arbejdsgruppen.

Forslag til aftale om et samfinansieret forskningsprojekt

Mellem

... (virksomhedens navn)

(i det følgende benævnt: A.)

og

... (universitetet v/rector og/eller den, rektor bemyndiger til at indgå aftalen, institut- eller centerangivelse)

(i det følgende benævnt: B.)

indgås følgende:

SAMARBEJDSAFTALE

Aftalen omfatter nedennævnte punkter:

0. Definitionsliste.
1. Aftalens parter.
2. Samarbejdsaftalens formål.
3. Parternes forventninger.
4. Parternes ydelser.

5. Forskningsprojektets organisation samt bemanning.
6. Tidsplan og aktivitetsplan.
7. Afrapportering.
8. Fortrolighed.
9. Publicering.
10. Fordeling af rettigheder.
11. Forhold til tredjemand.
12. Aftalens ikrafttræden og ophør.
13. Opsigelse.
14. Misligholdelse.
15. Ansvar.
16. Force majeure.
17. Ændring og genforhandling af samarbejdsaftalen.
18. Overdragelse af kontrakten til tredjemand.
19. Tvist.
20. Omkostninger.

0. Definitionsliste

I denne samarbejdsaftale anvendes en række begreber, som parterne tillægger følgende betydning:

...

(Her angives og defineres de „nøglebegreber“, som den konkrete kontrakt giver anledning til. Det er vigtigt, at definitionerne overvejes meget nøje, da definitionerne med bindende virkning fastlægger forståelsen af en række centrale begreber, som efterfølgende kan give anledning til konflikt parterne imellem.

Som *eksempler* på definitioner kan angives:

Ved „projekt“ forstås alt det arbejde, der er omhandlet i bilag ...

Ved „projektets startdato“ forstås den i kontraktens pkt. ... anførte dato.

Ved „projektets løbetid“ forstås det i kontraktens pkt. ... anførte tidsrum for projektets gennemførelse.

Ved „kontraktens opfyldelsesdato“ forstås den i kontraktens pkt. ... anførte dato.

Ved „projektleverance“ forstås de rapporter og udgiftsopgørelser, der er omhandlet i kontraktens pkt. ...

Ved „fortrolige oplysninger“ forstås enhver form for oplysninger, som er overgivet til den anden part i fortrolighed. (Der henvises til nedenfor, punkt 8, hvoraf blandt andet fremgår, at „fortrolige oplysninger“ enten kan defineres generelt eller ved en nøje og udtømmende angivelse af, hvilke konkrete oplysninger, dokumenter med videre, som anses for omfattet af fortrolighedsforpligtelsen. Definitionen af fortrolighedsbestemmelsen skal, når universitetet er part, og da universitetet er en del af den offentlige forvaltning, tage udgangspunkt i offentlighedsloven, jævnfør §§ 10, nr. 5, 12, stk.1, nr. 2 og 13, stk.1, nr. 6.)

Ved „forgrundsviden“ forstås enhver form for rettighed, herunder særligt patentrettigheder eller viden, som er skabt via samarbejdsaftalen.

Ved „baggrundsviden“ forstås en parts rettigheder, herunder særligt patentrettigheder eller viden skabt uden for denne samarbejdsaftale.“)

1. Aftalens parter

(Bestemmelsen har til formål at foretage en præcis identifikation af parterne samt fastlægge kontaktpersoner med videre.

Bestemmelsen bør (blandt andet) for hver af aftaleparterne angive navn, adresse, telefonnummer, fax, e-mail samt kontaktperson. For så vidt angår universitetet skal det fremgå hvilket institut/center, der er aftalepart. Det bemærkes, at kompetencen til at indgå aftalen, for så vidt angår universitetet, er rektor eller den, rektor har bemyndiget til at indgå aftalen.)

2. Samarbejdsaftalens formål

Samarbejdsaftalen er indgået med henblik på ...

(Bestemmelsen har til formål at sikre, at parterne foretager en nærmere beskrivelse af samarbejdsaftalens formål i form af en præcisering/individualisering af, hvad forskningsprojektet „teknisk“ går ud på. Denne beskrivelse af forskningstemaet kan eventuelt ske ved henvisning til allerede udarbejdede projektbeskrivelser med videre. Sker dette, bør det materiale, hvortil samarbejdsaftalen henviser, vedlægges som bilag til aftalen).

3. Parternes forventninger

(Bestemmelsen har til formål at klargøre hvilke individuelle forventninger/forudsætninger, hver af parterne har for at deltage i samarbejdsaftalen. Bestemmelsen skal således sikre, at parterne forud for aftaleindgåelsen gennemdrøfter ikke kun hvilket projekt, parterne fælles skal gennemføre (jævnfør pkt. 2: „Samarbejdsaftalens formål“), men også *hvorfor*, hver af parterne involverer sig i projektet. Parterne skal være opmærksom på, at der i samarbejdsaftalen kun bør indsættes en bestemmelse om parternes forventninger/forudsætninger, hvis parterne er i stand til at fastlægge præcise og relevante forventninger/forudsætninger).

3.1.

A. deltager i samarbejdet med henblik på ...

(Her beskrives, hvilke forventninger/forudsætninger parten har for at deltage i projektet, herunder en angivelse af, hvad parten forventer at opnå ved samarbejdet. Det skal således oplyses, om parten udelukkende foretager økonomisk sponsoring af forskningsprojektet, om deltagelsen sker ud fra kommercielle hensyn, opnåelse af patent, videnskabelig undersøgelse af partens produkter/metoder og så videre).

3.2.

B. deltager i samarbejdet med henblik på ...

(Her beskrives universitetets forventninger/forudsætninger/interesser i forbindelse med projektet.)

4. Parternes ydelser

(Bestemmelsen har til formål at beskrive hvilke forpligtelser, hver af parterne påtager sig ved samarbejdsaftalen.)

4.1. A.'s ydelser

A. forpligter sig til ...

(Virksomhedens ydelse vil typisk bestå i finansiering, i at udlevere eller give adgang til oplysninger og/eller stille udstyr, edb-programmer, materialer/stoffer, arbejdskraft, knowhow med videre til rådighed).

I.

For så vidt angår finansieringen bør aftalen (blandt andet) indeholde følgende oplysninger:

- Finansieringens størrelse. Ved aftalen skal det fastlægges, om finansieringen omfatter udgifter til etablering af faciliteter og/eller driftsomkostninger. Med hensyn til *etableringsudgifter* skal parterne blandt andet overveje, om forskningsprojektet nødvendiggør bygningsforandringer, indkøb af udstyr, materiale med videre. Med hensyn til *driftsudgifter* skal parterne blandt andet overveje, hvem der skal finansiere vedligeholdelses- og reparationsudgifter og lignende, lokaleudgifter, forbrugsudgifter (blandt andet el, vand, varme, telefon, fotokopiering, og så videre), løn til VIP- og TAP-arbejdskraft.

Udarbejdelse af budget. (For universitetet gælder som offentlig myndighed et ufravigeligt krav om, at der skal udarbejdes budget. Budgettet skal have en sådan kvalitet, at det kan passere en kontrol fra Rigsrevisionen. I samarbejdsaftalen skal det blandt andet fastlægges, hvem der udarbejder budget, og hvor tit dette skal ske).

- Hvornår skal beløbene udbetales: Engangsbeløb, ratebetaling med videre.
- Skal beløb betales automatisk, på anfordring med videre.
- Hvortil skal beløbet betales.
- Skal beløbet betales i danske kroner, fremmed valuta med videre.
- Moms.
- Skal finansieringen pristalsreguleres - efter hvilke principper.
- Honorering af udlæg.
- Hvorledes skal parterne forholde sig, hvis det viser sig, at finansieringsforudsætningerne ændrer sig.
- Udarbejdelse af regnskab. (Det bemærkes, at universitetet som offentlig myndighed er forpligtet til at udarbejde regnskab for medfinansiering.)

II.

For så vidt angår A.'s *udlevering af oplysninger* bør aftalen (blandt andet) indeholde følgende oplysninger:

- Hvilke oplysninger skal A. udlevere.
- I hvilken form skal oplysningerne udleveres.
- Hvortil skal oplysningerne leveres.
- Hvornår skal oplysningerne leveres.
- Skal B. tilbagelevere materiale, som modtages fra A. - I givet fald hvornår.
- Konsekvens af, at A. ikke udleverer oplysningerne.

III.

For så vidt angår *udstyr, edb-programmer, materialer, stoffer* og lignende bør aftalen (blandt andet) indeholde følgende oplysninger:

- Hvilket udstyr, programmel med videre stilles til rådighed.
- Hvornår stilles materiellet til rådighed.
- Hvem skal finansiere eventuelle vedligeholdelses-, reparations- og forbrugsudgifter.
- Hvorledes er de forsikringsmæssige forhold, herunder tegner A. forsikring.
- Skal B. tilbagelevere materiellet, der modtages fra A. - I givet fald hvornår.
- Erhverver B. ejendomsret til materiellet - i givet fald hvornår, og på hvilke vilkår. (Det bemærkes, at universitetet skal have ejendomsretten til det projektmateriale, som indgår direkte i projektet. Det materiale, B. får ejendomsret over, skal således defineres nærmere, således at B. kan få det udleveret, hvis A. skulle gå konkurs.)

IV.

Stiller A. *arbejdskraft* til rådighed for projektet, bør aftalen (blandt andet) indeholde følgende oplysninger:

- Omfang og karakteren af arbejdskraft, som stilles til rådighed.
- Formålet med, at arbejdskraft stilles til rådighed.
- I hvilket tidsrum stilles arbejdskraft til rådighed.
- Hvor skal de pågældende udføre arbejdet.
- Hvem har instruktionsbeføjelse over de pågældende.
- er de pågældende undergivet fortrolighedsforpligtelser eller lignende,
- Skal A. afholde de fulde lønomkostninger, sørge for skattetræk med videre.
- Forsikringsmæssige forhold.
- Hvem bærer ansvaret for de pågældende medarbejderes eventuelle misligholdelse, skadegørende handlinger med videre.

V.

For så vidt angår *knowhow* med videre bør aftalen (blandt andet) indeholde følgende oplysninger:

- Hvilken knowhow stilles til rådighed.
- I hvilken form sker dette.
- Hvornår bliver der givet adgang til knowhow.
- Er der specielle forhold - eksempelvis fortrolighed - som skal iagttages i forbindelse med, at A. stiller knowhow til rådighed.

4.2. B.'s ydelser

B. forpligter sig til ...

(Universitetets/Forskningsinstitutionens ydelser vil primært bestå i udførelse af *forskning*. I aftalen bør beskrives, hvad forskningsindsatsen vil bestå i, eksempelvis mål, metode, tidsterminer, med videre. Det skal angives, at der ikke kan gives indeståelse for, at et bestemt resultat opnås. Et universitet kan aldrig forpligte sig til at levere et bestemt forskningsresultat. Dette indebærer, at virksomheden ikke kan kræve yderligere undersøgelser med videre, såfremt forskningsresultatet ikke svarer til virksomhedens forventninger.

Såfremt Universitetet påtager sig *økonomiske forpligtelser*, bør disse nøje specificeres i lighed med den specifikation, som gennemføres i relation til A.'s økonomiske forpligtelser. Der skal således tages højde for blandt andet udgifter til etablering, vedligeholdelse, reparation, driftsudgifter (herunder husleje, energiudgifter (blandt andet el, varme, vand, telefon, fotokopiering og så videre), lønudgifter, universitetets generalomkostninger, det administrative overhead og så videre.

Hvis forskningen skal udføres fra *lokaliteter* på universitetet, skal det angives, om universitetet er forpligtet til at stille disse lokaler til rådighed, om universitetet er forpligtet til, at lokalerne er forsynet med bestemt *udstyr*, om A. skal betale vederlag for anvendelsen af lokalerne/udstyr, hvorledes parterne er stillet, såfremt yderligere lokaler/udstyr er nødvendige, hvem der bærer det økonomiske ansvar for beskadigelse af lokaler/udstyr.

De forsikringsmæssige forhold skal overvejes. Udgangspunktet er, at staten som selvforsikret ikke kan tegne forsikring - dog med visse modifikationer i relation til produktansvar).

5. Forskningsprojektets organisation samt bemanning

(Bestemmelsen har til formål at sikre, at parterne ved aftaleindgåelsen har taget stilling til, hvad der må anses for at være en relevant projektledelse i forbindelse med gennemførelse af det konkrete forskningsprojekt. *Det bemærkes, at når et universitet medfinansierer et forskningsprojekt, er det en bevillingsretlig forudsætning, at universitetet har projektledelsen.*)

5.1. Forskningsprojektet organiseres således

I.

Hvis der i forbindelse med samarbejdsaftalen dannes en *styregruppe* eller lignende, bør de nærmere vilkår herfor præciseres.

Blandt andet bør det angives:

- Hvem sidder i gruppen.
- Muligheder for ændring af gruppen - ensidigt eller kræves accept.
- Gruppens formål.
- Gruppens kompetence.
- Såfremt gruppen skal kunne træffe beslutninger: Hvornår er gruppen da beslutningsdygtig, træffes beslutninger ved almindelig stemmeflerhed.
- Konsekvenser, hvis gruppen ikke kan blive enig.
- Hvor tit holder gruppen møder (faste møder og/eller ad hoc møder).
- Skal møderne indkaldes med varsel - da hvilket.
- Betales der vederlag/ydes der udgiftsrefusion i forbindelse med gruppens møder.
- Hvor skal møderne afholdes.

II.

Hvis der til projektet knyttes en *projektleder/projektledelse*, bør følgende beskrives:

- Hvem er projektleder/projektledelse.
- Mulighed/betingelser for ændring af projektledelse.
- Projektledelsens opgave. (Herunder faglige og økonomiske ansvar, mødeindkaldelser, udarbejdelse af referat, orienteringsforpligtelse ved væsentlige ændringer i projektet).
- Projektledelsens kompetence. (Herunder kompetence til at ansætte og afskedige personer tilknyttet forskningsprojektet).

- Eventuel honorering af projektledelsen.
- Projektledelsens rapporteringspligt i øvrigt.

I forbindelse med etablering af projektledelsen bør det overvejes, om der eksisterer eventuelle habilitetsmæssige problemer, eksempelvis i form af tilknytning til andre erhvervsvirksomheder med videre. Habilitetsspørgsmålet bør i hvert fald overvejes for så vidt angår projektledelsen samt forskningsprojektets „nøglepersoner“ i øvrigt.)

5.2. Projektets bemanding

Forskningsarbejdet, omfattet af nærværende aftale, udføres af ...

(Ofte angives det, hvor mange årsværk, der skal ydes i projektet. Yderligere gives oplysninger om, hvorvidt man ved aftalen forpligter sig til, at det er bestemte personer, som skal udføre forskningen, eller om der er mulighed for hel eller delvis ændring af forskersammensætningen. Såfremt der skal være mulighed for ændring af forskersammensætningen, bør de nærmere vilkår herfor være indeholdt i aftalen, herunder om en eventuel ændring kræver aftalemodpartens accept. Såfremt studerende/ph.d.-studerende tilknyttes projektet, skal dette angives med yderligere angivelse af vilkårene for den studerendes/ph.d.-studerende medvirken).

5.3. Ansættelse af yderligere forskere/teknikere

(Her beskrives, i hvilket omfang B. skal have mulighed for at tilknytte yderligere forskere/teknikere til projektet ud over, hvad allerede fremgår ovenfor i punkt 5.2. Såfremt inddragelse af yderligere forskere/teknikere medfører økonomiske konsekvenser, skal de nærmere vilkår herfor fastsættes, herunder om det er A. eller B., som skal finansiere den eventuelle merudgift. Det bør angives, at eventuelle ansættelser skal leve op til de ansættelsesregler, som gælder for universiteterne - eksempelvis også ved ansættelse af studerende/ph.d.-studerende.)

5.4. Forskeres udtræden af projektet

(I samarbejdsaftalen bør det beskrives, hvorledes parterne er stillet, såfremt en eller flere af forskerne, nævnt i pkt. 5.2./5.3., udtræder af projektet. Det skal overvejes, om projektet er så tæt knyttet til nogle bestemte personer, således at disse må betragtes som „uerstattelige nøglepersoner“. Ligeledes bør det overvejes, om det gør nogen forskel, at den/de pågældende udtræder af projektet på grund af afskedigelse, frivillig afgang og så videre.

Det bør overvejes, om universitetet skal have mulighed for at udpege/ansætte andre forskere, om A. skal have mulighed for at træde tilbage fra aftalen, om forskernes udtrædelse af projektet indebærer, at der foreligger misligholdelse, om kontrakten skal kunne genforhandles ved forskeres udtræden og så videre.

Udgangspunktet skal være, at universitetet ved kontrakten ikke forpligter sig til mere, end man kan honorere - det vil sige, hvis en eller flere „nøglepersoner“ udtræder af projektet, bør det ikke indebære, at universitetet efter kontrakten er retligt forpligtet til at fuldføre forskningsprojektet.

Retsvirkningerne af „nøglepersoners“ udtræden af projektet må sammenholdes med den generelle adgang, som samarbejdsaftalen kan indeholde med hensyn til opsigelse uden nærmere begrundelse.)

5.5. Underleverandører med videre

(Såfremt der i forbindelse med samarbejdsaftalen skal være mulighed for at anvende underleverandører med videre, bør de nærmere retningslinier herfor fastlægges. Det bemærkes, at der for universitetet ikke er fri adgang til at anvende underleverandører. *En offentlig myndighed kan ikke delegere offentlige opgaver til private uden udtrykkelig hjemmel, medmindre der er tale om sædvanlige tjenesteydelser.* I aftalen bør man således forholde sig til, hvorledes anvendelsen af underleverandør påvirker A.'s og B.'s kontraktmæssige rettigheder og forpligtelser. Såfremt der konkret er mulighed for at benytte underleverandører, og parterne ønsker at gøre brug af sådanne, bør der også tages stilling til, hvem der bærer ansvaret for underleverandørens eventuelle svigt. Blandt andet bør det overvejes:

- Hvem er berettiget til at anvende underleverandør.
- Kræver anvendelse af underleverandør forudgående (skriftlig) godkendelse fra den anden kontraktpart.
- Hvilke funktioner skal kunne henlægges til underleverandøren.
- Hvem skal honorere eventuelle udgifter til underleverandøren.
- Underleverandørens tavshedspligt.
- Konsekvenser af, at underleverandøren misligholder sine forpligtelser.)

6. Tidsplan og aktivitetsplan

Parterne har opstillet følgende tidsplan for projektet:

...

(Bestemmelsen har til formål at sikre, at parterne nøje tager stilling til projektets overordnede tidsplan og de tidsterminer, som knytter sig til projektets enkelte aktiviteter.

Det bør angives, hvorvidt der er tale om en tidsplan, som skal overholdes, eller om tidsplanen blot er retningsgivende for projektets tidsmæssige afvikling. Hvis tidsplanen skal overholdes, skal det i aftalen yderligere fastsættes, hvilke konsekvenser der følger af, at tidsplanen ikke overholdes.

I tidsplanen/aktivitetsplanen bør være fastsat milepæle for forskningsprojektets enkelte faser. Det bør således blandt andet fastsættes, hvilke milepæle gælder, tidsterminerne for de enkelte milepæle, hvorledes den enkelte milepæl „afrapporteres“ samt konsekvenserne af, at milepæle ikke overholdes.)

7. Afrapportering

... er forpligtet til at holde ... orienteret om forskningsprojektets udvikling efter følgende retningslinier:

(Bestemmelsen har til formål at fastsætte de nærmere retningslinier for en eventuel rapporteringspligt. Følgende bør overvejes:

- Skal der være rapporteringspligt.
- Hvem skal rapportere.

- Til hvem skal der rapporteres.
- Hvor tit skal der rapporteres.
- Om hvad skal der rapporteres.
- Hvordan skal der rapporteres (mundtligt, telefonisk, skriftligt, møder med videre. Hvis møder: Hvor skal møder afholdes samt eventuel refusion af udgifter til mødedeltagelse.)
- „Kvaliteten“ af rapporteringen (hvor detaljeret skal rapporteringen være, og skal rapporteringen dokumenteres).
- Førelse af laboratorielogbøger (blandt andet på grund af patentdokumentation).

8. Fortrolighed

(Bestemmelsen har til formål at regulere, i hvilket omfang parterne skal iagttage fortrolighed i anledning af samarbejdsaftalen. Ved definitionen af fortrolighed henvises til offentlighedsloven og punkt 0 i definitionslisten.

Grænserne for fortrolighedsforpligtelsen skal som udgangspunkt fastlægges ganske klart, da den pr. definition er i konflikt med universitetets generelle ønske om at producere samt distribuere viden.

Hvad der i den konkrete aftale skal anses for at være fortrolige oplysninger, kan enten defineres generelt (eksempel: „Ved fortrolige oplysninger forstås i denne aftale enhver oplysning, som er udleveret under fortrolighed“) eller ved en nøje og udtømmende angivelse af, hvilke konkrete oplysninger, dokumenter med videre som anses for omfattet af fortrolighedsforpligtelsen. I sidstnævnte tilfælde indgås der ofte en egentlig/særskilt fortrolighedsaftale.

Ved fortrolighedsbestemmelsen bør der (blandt andet) tages stilling til:

- Hvilke oplysninger er omfattet af fortrolighedsforpligtelsen, herunder forskellen mellem forgrunds- og baggrundsviden.
- Er der oplysninger, der som udgangspunkt ville være fortrolige oplysninger, men som af andre årsager alligevel ikke skal omfattes af fortrolighedsforpligtelsen.
- Hvilke tidsfrister gælder for fortrolighedsforpligtelsen.
- Hvem er omfattet af fortrolighedsforpligtelsen.
- Hensyntagen til ph.d.-studerende/specialestuderende, som deltager i projektet ud fra specielle forudsætninger.
- Eventuelle retsvirkninger af, at fortrolighedsforpligtelsen ophører (misligholdelse).

Som *eksempel* på en formulering om fortrolighed kan nævnes:

„Parterne påtager sig følgende fortrolighedsforpligtelser:

8.1.

Parterne er forpligtet til at iagttage fortrolighed med enhver form for forsknings- og erhvervshemmeligheder.

8.2.

Som fortrolige oplysninger betragtes dog ikke informationer, som

- *på tidspunktet for modtagelsen var offentliggjort eller på anden måde tilgængelige for offentligheden,*
- *efter modtagelsen er blevet offentliggjort eller blevet tilgængelige for offentligheden på anden måde end ved tilsidesættelse af fortrolighedsforpligtelsen,*
- *allerede på modtagelsestidspunktet var i modtagerens retmæssige besiddelse uden restriktioner,*
- *retmæssigt var meddelt andre, som ikke havde modtaget dem mod at sikre deres fortrolige karakter over for den part, som udbredte dem,*
- *af den part, som udbredte dem, er blevet udviklet uafhængigt af parternes samarbejde.*

8.3.

Enhver fortrolighedsforpligtelse efter denne bestemmelse ophører ... (indsæt tidsrum) efter, at slutrapport for projektet er afsluttet, bortset fra de nedenfor anførte tilfælde, hvor fortrolighedsforpligtelsen ophører tidligere i henhold til bestemmelserne i denne aftale, herunder det i punkt 9 om publicering anførte.“

(Herefter beskrives de situationer, der i den konkrete aftale skal gælde for fortrolighedsforpligtelsen - herunder muligheden for, at forskerne kan drøfte eventuelle forskningsresultater med andre ikke involverede i projektet forud for publicering.

Såfremt der er fortrolige oplysninger med videre, der uanset tidsfrister permanent er undergivet fortrolighed, bør disse situationer beskrives.

Yderligere bør bestemmelsen indeholde en beskrivelse af hvilke personer, der er omfattet af fortrolighedsforpligtelsen:

„8.4.

Fortrolighedsforpligtelsen omfatter også parter/personer, der måtte være udtrådt af aftalen, uanset af hvilken grund.

8.5.

Aftalens parter er forpligtet til at pålægge samtlige de personer, der allokeres til projektet, samme fortrolighed, som gælder for parterne.“)

9. Publicering

(Som nævnt ovenfor i indledningen til punkt 8 om fortrolighed, er det vigtigt at sikre forskernes grundlæggende forskningsret, således at de har fri adgang til at offentliggøre deres forskningsresultater i videnskabelige værker og tidsskrifter samt i øvrigt i overensstemmelse med det pågældende forskningsområdes traditioner.

Publiceringsbestemmelsen har til formål at regulere, i hvilket omfang fortrolighedsforpligtelsen påvirker publiceringsadgangen.

Ved fastlæggelse af retningslinier for publicering skal der blandt andet tages stilling til hvilke tidsterminer, der gælder, og, om en speciel procedure i givet fald skal iagttages.

Som *eksempel* på formulering af publiceringsadgangen kan nævnes følgende:

„9.1.

B. gives uindskrænket ret til at offentliggøre deres forskningsresultater i videnskabelige værker og tidsskrifter samt i øvrigt i overensstemmelse med det pågældende forskningsområdes traditioner.

9.2.

Forud for publikation skal følgende procedure anvendes:

- a. Udkast til manuskript skal sendes til A. til gennemsyn i maksimalt ... dage, før der træffes eksterne foranstaltninger til offentliggørelse, for eksempel indsendelse til tidsskrift eller forlag.*
- b. A. har ret til at fremsætte forslag til ændringer i teksten. Begge parter erklærer herved at ville tilstræbe enighed om formulering af teksten, men således at B. i sidste ende selv suverænt afgør tekstens indhold og formulering bortset fra, hvad der må anses for nødvendigt til beskyttelse af fortrolige informationer.*
- c. A. kan i tilfælde af udarbejdelse og indgåelse af patentansøgning eller ansøgning om brugsmodele registrering kræve udsættelse af enhver offentliggørelse, herunder publicering i en passende periode, som dog aldrig kan overstige ... måneder fra den dato manuskriptudkastet blev sendt til gennemsyn. Fristen kan dog forlænges herudover, hvis parterne er enige herom.“)*

10. Fordeling af rettigheder

(Bestemmelsen har til formål at afklare, hvorledes parterne skal fordele rettighederne i relation til de resultater, som forventes opnået ved samarbejdsaftalen.

Følgende forhold bør overvejes, idet det bemærkes, at det nedenfor anførte „§ 9-samarbejde“ refererer til lov nr. 347 af 2. juni 1999 om opfindelser ved offentlige forskningsinstitutioner. Der henvises i øvrigt til „Materialesamling til inspiration for institutionernes arbejde med implementering af lov om opfindelser ved offentlige forskningsinstitutioner.“

Det bemærkes, at lov om opfindelser ved offentlige forskningsinstitutioner kun vedrører patenter og brugsmodeller. Ophavsretten til litterære værker, publikationer med videre tilkommer forfatteren, og er reguleret af lov om ophavsret, jævnfør LBK nr. 706 af 29. september 1998.:

10.1. § 9-samarbejde uden overdragelse af rettigheder

Hvis institutionen ikke skal overdrage rettigheder i forbindelse med projektet, skal dette specificeres, herunder hvilke af parterne der ejer de eksisterende eller de af projektet udspringende resultater.

10.2. § 9-samarbejde med hel eller delvis overdragelse af rettigheder

Nøje specification af hvilke rettigheder, der skal overdrages, samt hvem der ejer allerede eksisterende eller de af projektet udspringende resultater. Der skal herunder tages stilling til:

- baggrundsviden (herunder nye resultater baseret herpå),
- datamateriale (resultater udsprunget helt eller delvist på baggrund af et af parternes eksisterende datamateriale),
- parternes forpligtelse til at give alle oplysninger og underskrive alle dokumenter i forbindelse med overdragelsen,
- parternes forpligtelse til at søge patent og vedligeholde og beskytte allerede eksisterende patenter og andre immaterielle rettigheder,
- eventuel tilbudspligt, hvis den ene part ikke ønsker at bibeholde rettigheden,
- kombinationsresultater.

10.3. § 9-samarbejde - brug af resultater til forskningsformål

Ofte aftales det, at parterne kan anvende den anden parts resultater til forskningsformål, og følgende bør i denne forbindelse aftales, at adgangen hertil er:

- ikke-eksklusiv,
- uden mulighed for sublicensering eller anden overdragelse,
- royalty-fri.

10.4. § 9-samarbejde - hensigtserklæring om indgåelse af licensaftale

Hvis en rettighed ejes helt eller delvist af institutionen, og man ikke kan/ønsker umiddelbart at indgå en konkret licensaftale, kan følgende indgå i en hensigtserklæring herom:

- licensens geografiske område,
- eksklusiv eller ikke-eksklusiv,

- sublicensering,
- royalty-betaling i henhold til markedsvilkår,
- selskabets pligt til at gøre resultatet markedsmodent/salgbart,
- milepæle.

10.5. § 9-samarbejde med licensaftale

Der kan indgås en separat licensaftale, eller man kan i samarbejdsaftalen aftale de licensretlige forhold som et led i den samlede aftale:

- præcisering af licensens genstand (patentansøgninger eller lignende),
- eksklusivitet,
- geografisk afgrænsning,
- royalty-betaling (engangsbeløb, løbende, minimum, betalingssted, -tid og -måde, ved sublicensering, eventuelle fradrag, netto-brutto, kontrolforanstaltning),
- mulighed for sublicensering,
- selskabets pligt til at gøre resultatet markedsmodent/salgbart (herunder eventuel bistand fra institutionen, omfang, særskilt betaling),
- pligt til vedligeholdelse/beskyttelse af patentet (herunder omkostningsfordeling),
- milepæle.

10.6 Fordeling af patentomkostninger

- hver part afholder omkostninger til egne resultater,
- fordeling af udgifter til eventuelle fælles resultater.)

11. Forhold til tredjemand

(Bestemmelsen har til formål at regulere, i hvilket omfang samarbejdsaftalen påvirker parternes mulighed for at samarbejde med andre i relation til det af samarbejdsaftalen regulerede forskningsprojekt. Det bemærkes, at en eventuel eksklusivitet kun kan være tidsbegrænset.

Blandt andet bør aftalen indeholde bestemmelser om:

- Hvorvidt parterne ved samarbejdsaftalen opnår eksklusivitet.
- Indholdet af en eventuel eksklusivitet (Det bemærkes, at en eksklusivitetsbestemmelse ikke kan gå ud på, at A. opnår ret til at godkende universitetets virksomhed til anden side.)
- Den tidsmæssige udstrækning af en eventuel eksklusivitet, herunder parternes rettigheder ved samarbejdsaftalens ophør.
- Om samarbejde til anden side kræver forudgående godkendelse fra medkontrahenten.
- Om man ved samarbejde til anden side har en orienteringsforpligtelse over for medkontrahenten.

- Behandling af fortrolige/følsomme oplysninger i forbindelse med samarbejde med tredjemand.
- Retsvirkningerne af krænkelse af en eventuel eksklusivitet.
- Betydningen af, at der til forskningsprojektet er tilknyttet ph.d.-studerende/specialestuderende.)

12. Aftalens ikrafttræden og ophør

(Formålet med bestemmelsen er at fastsætte, hvornår aftalen træder i kraft, og hvornår aftalen ophører uden opsigelse/ophævelse fra en af aftalens parter. Det aftalte ophørstidspunkt kan i visse situationer være en på forhånd fastsat dato. I andre situationer vil det være formålstjenligt ikke at knytte ophørstidspunktet til en bestemt dato, men derimod til en bestemt begivenheds indtræden.

I samarbejdsaftalen skal der yderligere tages højde for parternes relation, efter at samarbejdsaftalen er afviklet. Det skal således fastlægges, om kontraktens afslutning indebærer, at enhver forpligtelse parterne imellem herefter er udtømt, eller om der er visse forpligtelser, som fortsætter efter samarbejdsaftalens afslutning. Såfremt dette er tilfældet, skal det nøje præciseres, hvilke forpligtelser der fortsat eksisterer, og eventuelle konsekvenser af, at forpligtelserne tilsidesættes.

Følgende formuleringer vil **eksempelvis** kunne anvendes:

„Denne aftale træder i kraft den ...“

Medmindre en af aftalens parter bringer aftalen til ophør med varsel, jævnfør aftalens punkt ..., eller ophæver aftalen, jævnfør aftalens pkt. ..., ophører aftalen uden yderligere varsel den ...“

eller

„Medmindre en af aftalens parter bringer aftalen til ophør med varsel, jævnfør aftalens punkt ..., eller ophæver aftalen, jævnfør aftalens pkt. ..., ophører aftalen uden yderligere varsel, når ... „ (Beskrivelse af den begivenhed, som indebærer aftalens ophør.)

13. Opsigelse

Denne samarbejdsaftale kan af hver af parterne opsiges med ... måneders varsel til udgangen af en måned.

(Bestemmelsen har til formål at fastsætte, i hvilket omfang parterne kan bringe samarbejdsaftalen til ophør med varsel, uden at der foreligger misligholdelse fra den anden aftaleparts side.

I aftalen bør det (blandt andet) fastlægges:

- Kan opsigelse finde sted uden begrundelse.
- Hvis opsigelse kræver begrundelse - hvilke forhold kan da begrunde opsigelse.
- Hvilket opsigelsesvarsel gælder.

- Procedure, der i givet fald skal iagttages forud for en eventuel opsigelse (eksempelvis forpligtelse til forudgående drøftelse).
- Hvorledes skal opsigelsen afgives (skriftlighedskrav).
- Konsekvenser af opsigelsen - det vil sige hvordan er parternes relationer i forbindelse med og efter afvikling af samarbejdsaftalen.)

14. Misligholdelse

(Bestemmelsen har til formål at regulere de situationer, hvor en af samarbejdsaftalens parter gør sig skyldig i væsentlig misligholdelse.

Ved „misligholdelse“ forstås, at en aftalepart undlader at opfylde aftalen helt eller delvist med den videre følge, at den anden aftalepart - når forskellige særlige betingelser er opfyldt - kan bringe aftalen til ophør med eller uden varsel.

I aftalen bør det (blandt andet) fastlægges:

- Hvilke situationer anses for væsentlig misligholdelse - det er ofte formålstjenligt at angive en række eksempler, men samtidig oplyse, at eksemplifikationen ikke er udtømmende.
- Om der gælder en påkravsfrist i tilfælde af misligholdelse. (Ved påkravsfrist forstås en frist, som parterne har aftalt, skal gælde i tilfælde af misligholdelse. Når en part herefter ønsker at påberåbe sig misligholdelse, skal der gives påkrav til modparten, og inden for den aftalte frist, har den misligholdende part mulighed for at foretage de fornødne handlinger for at bringe misligholdelsen til ophør. På grund af samarbejdsaftalens specielle karakter, bør der altid være aftalt en påkravsfrist.)
- Om en eventuel væsentlig misligholdelse indebærer, at kontrakten (efter udløb af en eventuel påkravsfrist) kan ophæves med omgående virkning eller med et varsel. Hvis man kun kan opsiges med varsel, vil udgangspunktet naturligvis være, at varslet er kortere end det, der gælder ved opsigelse uden misligholdelse.
- Procedure, der skal være iagttaget forud for en eventuel opsigelse (eksempelvis forpligtelse til forudgående drøftelse med henblik på afhjælpning og/eller anvendelse af mæglingsprocedure).
- Konsekvenser af ophævelse/opsigelse ved væsentlig misligholdelse.

Som *eksempel* kan nævnes følgende formuleringer:

„14.1.

Gør en af parterne sig skyldig i væsentlig misligholdelse af nærværende aftale, kan den anden part ophæve aftalen uden varsel.

14.2.

Ophævelse af aftalen kan dog kun finde sted, såfremt den misligholdende part efter modtagelse af påkrav ikke inden for en frist på xx dage har foretaget handlinger, der bringer misligholdelsen til ophør.“

14.3.

Som væsentlig misligholdelse betragtes blandt andet ... (Her indsættes en ikke udtømmende, men eksemplificerende angivelse af misligholdelsessituationer.)

14.4.

I tilfælde af misligholdelse er den misligholdende part forpligtet til ... (Her angives eventuelle yderligere retsvirkninger af misligholdelse, eksempelvis erstatning, tilbagebetaling af tilskud, tilbagelevering af udstyr, materialer med videre, ophør af afrapportering, mulighed for publicering og så videre.)

Der bør aftales en økonomisk maksimering af ansvar i tilfælde af misligholdelse. Denne maksimering kan for eksempel være den samlede økonomiske finansiering.

14.5.

I tilfælde af opsigelse i henhold til punkt 11 (Her angives eventuelle retsvirkninger af opsigelsen, eksempelvis opgørelse af parternes økonomiske mellemværende, ophør af afrapportering, tilbagelevering af udstyr, materialer med videre, mulighed for publicering og så videre.)“

15. Ansvar

Parterne er i deres indbyrdes forhold ansvarlige efter dansk rets almindelige erstatningsregler.

(Bestemmelsen har til formål at angive de ansvarsregler, som skal gælde parterne imellem. Henvisningen til „dansk rets almindelige erstatningsregler“ indebærer, at en part kan gøres ansvarlig, såfremt parten forsætligt eller ved uagtsomhed har tilsidesat sine aftalemæssige forpligtelser.

Det er ofte formålstjenligt at angive eksempler på erstatningspådragende adfærd med samtidig angivelse af, at eksemplerne ikke anses for udtømmende.)

16. Force majeure

(Formålet med bestemmelsen er at regulere de situationer, hvor parterne på grund af force majeure ikke er i stand til at opfylde de forpligtelser, man har påtaget sig i samarbejdsaftalen.

Eksempelvis vil følgende formulering kunne anvendes:

„16.1.

Ingen af parterne skal være ansvarlige for manglende opfyldelse af sine forpligtelser i henhold til samarbejdsaftalen, hvis den manglende opfyldelse skyldes force majeure. Ved force majeure forstås begivenheder, som parterne ikke har indflydelse på og ikke kan afværge eller forudse.“

17. Ændring og genforhandling af samarbejdsaftalen

17.1.

Enhver ændring i samarbejdsaftalen, eksempelvis på grund af ændrede finansieringsbehov, tidsterminer med videre, er først gyldig, når den foreligger skriftligt bekræftet af begge parter.

17.2.

Såfremt en af aftalens parter finder, at der er sket væsentlige ændringer i partens forudsætninger for indgåelse af aftalen, kan parten begære genforhandling med henblik på at søge aftalens indhold ændret.

(Bestemmelsen har til formål at give retningslinier for, i hvilket omfang aftalen kan ændres og/eller genforhandles.

Ved *ændring* forstås tilpasning af kontrakten i takt med, at forskningsprojektet gennemføres. Der kan således være tale om ændringer på grund af omfanget af finansiering, tidsmæssige korrektioner med videre.

Ved *genforhandling* tænkes på den situation, hvor der sker så væsentlige ændringer i en af parternes forudsætninger, at der er behov for en mere gennemgribende stillingtagen til parternes samarbejdsaftale).

18. Overdragelse af kontrakten til tredjemand

(Der kan opstå situationer, hvor der er behov for overdragelse af kontrakten til tredjemand. Dette kan for eksempel ske ved, at erhvervsvirksomheden - eksempelvis ved fusion eller på anden måde - skifter identitet. Overdragelsesbehovet kan også opstå, hvis „nøglepersoner“ forlader universitetet.

Såfremt parterne skal have mulighed for at overdrage kontrakten helt eller delvist til tredjemand, bør følgende (blandt andet) fremgå af aftalen:

- Hvilke situationer anses som overdragelse.

- I hvilke situationer kan overdragelse finde sted.
- Hvem er berettiget til at overdrage. (Det bemærkes, at udgangspunktet vil være, at der er fri overdragelsesret mellem statslige myndigheder/institutioner)
- Kræver overdragelsen accept fra aftalemodparten (Hvis ja - konsekvenser af, at accept ikke gives.
- Skal overdragelsen varsles.)

19. Tvist

(Formålet med bestemmelsen er at fastlægge de nærmere retningslinier, som skal gælde i de situationer, hvor der opstår uoverensstemmelser parterne imellem.

Ved aftalen bør det fastlægges:

- Hvilken *procedure* skal anvendes i forbindelse med uoverensstemmelser - herunder at uoverensstemmelserne primært skal søges løst ved drøftelse parterne imellem, ved mægling med videre.
- Om en eventuel uoverensstemmelse, som ikke løses ved drøftelse parterne imellem eller ved mægling, skal afgøres af de almindelige *domstole* eller ved *voldgift*. (En af fordelene ved anvendelse af de almindelige domstole er, at der er mulighed for at appellere dommen. Appelmulighed eksisterer ikke ved voldgift. Nogle af fordelene ved voldgift er en hurtig sagsbehandling, mulighed for at sammensætte voldgiftsretten med sagkyndige dommere, og at sagen gennemføres uden offentlighed.)
- *Lovvalg* - det vil sige en fastlæggelse af, hvilket lands retsregler, der skal anvendes ved løsning af konflikten. Dette punkt har naturligvis som udgangspunkt kun interesse, såfremt kontraktparterne har forskellig nationalitet, eller såfremt samarbejdsaftalen på anden vis har „international karakter“. Man skal være opmærksom på, at lovvalget har stor betydning, da indholdet af retsreglerne typisk er vidt forskellige fra det ene land til det andet. Accepterer universitetet, at det ikke er dansk, men fremmed ret, som finder anvendelse, bør universitetet inden aftalens indgåelse undersøge indholdet af de relevante udenlandske retsregler. Undersøgelsen af udenlandske retsregler skal universitetet foretage med advokatbistand.
- *Værnetingsaftale*. Ved værnetingsaftale forstås en aftale om, ved hvilken domstol en eventuel konflikt skal afgøres. Man er ikke forpligtet til at indgå en værnetingsaftale, men indgåelse af værnetingsaftalen indebærer den fordel, at parterne på forhånd ved, hvor en eventuel konflikt skal løses. Indgåelse af værnetingsaftale har typisk kun betydning, såfremt det er de almindelige domstole, som skal behandle konflikten, idet en eventuel voldgiftsaftale typisk indeholder regler, som nærmere beskriver voldgiftsrettens etablering.

Såfremt konflikten skal afgøres af en voldgiftsret, bør parterne overveje, hvorledes man sikrer den fornødne sagkyndige sammensætning af voldgiftsretten, således at voldgiftsretten ikke udelukkende kommer til at bestå af juridiske dommere.

Eksempler på formuleringer:

- a. Aftale, hvorefter de danske domstole er kompetente, samtidig med, at der indgås værnetingsaftale:

„Ethvert spørgsmål om forståelsen og anvendelsen af nærværende samarbejdsaftale afgøres af de ordinære danske domstole og efter dansk ret.

Parterne aftaler som værneting ...“

- b. Aftale, hvorefter en eventuel konflikt skal afgøres ved voldgift i Danmark efter dansk ret:

„Alle spørgsmål om forståelsen samt anvendelsen af nærværende samarbejdsaftale mellem ... (A. og B.) skal afgøres endeligt ved voldgift efter følgende regler:

Hver af parterne udpeger en voldgiftsmand, og voldgiftsmændene udpeger i fællesskab en opmand. Såfremt en part undlader at udpege sin voldgiftsmand senest 30 dage efter, at krav om voldgift er rejst, udpeges voldgiftsmanden på den anden parts begæring af Præsidenten for Sø- og Handelsretten i København. Såfremt de to voldgiftsmænd ikke kan enes om at udpege en opmand, skal voldgiftsmændene straks rette henvendelse til Præsidenten for Sø- og Handelsretten om udpegelse af en opmand.

Parternes tvist skal afgøres efter dansk ret.

Om voldgiftsbehandling gælder i øvrigt det i lov om voldgift bestemte. Parterne bærer normalt hver halvdel af udgiften til voldgiftsbehandlingen.)“

20. Omkostninger

Hver part bærer egne omkostninger i forbindelse med indgåelse af nærværende samarbejdsaftale.

BILAG 2

Af Daniel Andersen

God forskningskik i samarbejde Universitet/Privat virksomhed

Hvad, der er god forskningskik med specielt henblik på samarbejde og samfinansiering mellem universiteter og private virksomheder, kan deduceres fra nogle få basale forudsætninger:

- a. Forskning er en skabende virksomhed, som udføres med det formål at frembringe og publicere pålidelig ny viden, baseret på stringent metode og kritisk, konsistent tænkning.
- b. De enkelte forskere eller forskergrupper kan inden for de givne ressourcemæssige og institutionelle rammer udføre deres forskning i alle dens led - fra planlægning til publikation - i en frihed, som i det væsentlige kun begrænses af, at andre samarbejdsparter skal kunne nyde samme grad af frihed. Parterne bør således samarbejde under udvisning af gensidig åbenhed og respekt for de andre parters rettigheder og vilkår.
- c. Det må påregnes, at der for alle samarbejdsparters vedkommende kan indgå interessebetingede - økonomiske og ikke-økonomiske - elementer i udførelsen og bedømmelsen af hvert enkelt led i forskningsprocessen.

Det gælder for de ovennævnte udsagn, at de ikke er udtømmende. For eksempel kan forskning defineres mere detaljeret, men det, der er angivet under de enkelte punkter, er, hvad der er nødvendigt og tilstrækkeligt for det foreliggende formål: At drøfte den gode praksis inden for forskningssamarbejdet.

- a. er et af elementerne i forskningens almene ethos,
- b. har et alment etisk indhold og er funderet på et så slidstærkt grundlag som bjergprædikenen og diverse Kant'ske udsagn,
- c. rummer en konstatering med et indhold, som især kan blive etisk problematisk, såfremt interessemomenter holdes skjult, hvorved opfyldelsen af b.) forhindres.

God praksis ved planlægning af samarbejdsprojekter

Straks fra planlægningen af et samarbejde, bør der råde fuld *åbenhed* med hensyn til alle de interessebetingede bias-kilder, som kan antages at være relevante. Den private part vil som oftest have en åbenlys interesse i et bestemt resultat af forskningen, mens interessemomentet i den henseende kan være mindre for universitetsparten. Der kan imidlertid være andre, mindre iøjnefaldende interesser. En universitetsforsker kan for eksempel være tilhænger af en organisation,

som tager stærkt afstand fra genmodificering. Såfremt vedkommende planlægger deltagelse i et i denne henseende relevant fødemiddelprojekt, bør der oplyses om denne holdning. Interessemomenter kan ikke undgås, og de er i reglen ganske legitime. De skal imidlertid være kendt i samarbejds kredsen fra starten af, og skadevirkningen er stor, såfremt de erkendes senere.

Bevidstheden om interessemomentets ubikvitære karakter bør føre til en yderst grundig *planlægning* og protokolmæssig beskrivelse af samarbejdsprojekter med sikring af den størst mulige metodemæssige kvalitet. Spillerummet for interessebetinget- og anden bias mindskes kraftigt ved en på forhånd fastlagt og detaljeret beskrevet metode for projekters udførelse og for resultatbedømmelsen, herunder den statistiske bedømmelse.

Det er vigtigt, at parterne er opmærksomme på, at der i metodeplanlægningen ikke *indlægges en bias*, som kan fremme opnåelsen af et bestemt resultat. Det har således været brugt at anvende små patientgrupper, hvis det var et ønske at undgå at kunne fastslå med statistisk signifikans, at et medicinsk præparat var mindre effektivt eller havde flere bivirkninger end andre lignende præparater.

Det bør være aftalt efter hvilke kriterier, en undersøgelse skal anses for *afsluttet*. Det kan være bias-betinget og bias-skabende, såfremt parterne under forløbet inddrager ikke planlagte supplerende undersøgelser. Det vil for eksempel være tilfældet, såfremt det sker i håbet om at rette op på skuffende præliminære resultater. Der bør fra starten være aftalt regler for, hvorledes der om fornødent kan foretages *ændringer eller suppleringer* af undersøgelsen. Sådanne ændringer eller tilføjelser skal være gjort kendt for og være godkendt af alle parter og gjort synlige i protokollillæg. Man må erkende, at spillerummet for improvisation undervejs er reduceret, når der foreligger et samarbejdsforhold. Dermed skærpes kravene til fremsynet planlægning.

Harmonien mellem parterne fremmes ved en ligeledes detaljeret omtale af den ressourcemæssige og publikationsmæssige *fordeling* af goder og byrder mellem parterne.

Der kan opstå *konflikter* senere under forløbet og ved den afsluttende publikationen af et projekt. Mening kan komme til at stå over for mening uden mulighed for en objektiv, upartisk afgørelse inden for projektets egne rammer. Der bør derfor straks fra starten aftales forholdsregler for sådanne situationer, for eksempel aftale om indhentning af udsagn eller mæglingsindsats fra en eller flere personer, som begge parter har tillid til. Det vil blive langt vanskeligere senere, hvis ufred råder. Derved skulle behovet for ensidige og i reglen konfliktuddybende handlinger kunne elimineres.

Mange af de punkter, der skal tænkes på, er omtalt i Udvalget Vedrørende Videnskabelig Uredelighed (UVVU)'s vejledning for indgåelse af aftaler ved påbegyndelse af forskningsprojekter. Vejledningen er beregnet for et bredt felt af samarbejdsforhold og er næppe sufficient for privat/universitetssamarbejdet. Det, der er omtalt i vejledningen, må imidlertid betragtes som et minimum af, hvad der bør tages hensyn til i projektforberedelsen.

Det er god videnskabelig praksis ved planlægning af samarbejdsprojekter:

- at klargøre interessebetingede bias-kilder og modvirke en indflydelse deraf på metodeplanlægningen (a, c),
- med stor grundighed at protokolfastlægge metoder og kriterier for resultatbedømmelse og projektafslutning (a),
- at aftale fordeling af goder og byrder i henseende til ressourcer og forfatterskaber (b),
- at aftale forholdsregler for konfliktløsning (b, c).

God praksis ved udførelsen af samarbejdsprojekter

Under projektførelsen bør der råde fuld *åbenhed* blandt projektets parter med hensyn til alle indvundne resultater. Der bør etableres en samlet database, hvor al oplysning om projektet akkumuleres, og hvortil alle parter har fri adgang. Ingen part bør holde resultater eller relevante oplysninger skjult for de andre parter.

Alle parter bør have lige mulighed for i givet fald at kunne udføre selvstændige beregninger. Alle parter skal desuden sikre, at resultaterne holdes fortrolige indtil efter deres publikation eller en eventuel patentansøgning.

Parterne bør nøje monitorere forløbet af gennemførelsen af projektet og yde gensidig oplysning gennem jævnlige fællesmøder. Derved kan der gribes ind ved optræk til problemer, inden de bliver store og irreparable, og det forebygges, at der opstår uenighed om projektets kvalitet ved dets afslutning/publikation.

Det er god videnskabelig praksis ved udførelsen af samarbejdsprojekter:

- at samle alle resultater i en fælles database med fri adgang for de deltagende parter (b),
- at holde resultaterne fortrolige, indtil de er blevet publiceret (b),
- at alle parter nøje følger forløbet af projektet (a).

God praksis i publikationsfasen af samarbejdsprojekter

Publikation har blandt andre to formål. 1) At åbne for en faglig drøftelse af projektet og dets resultater, ofte på et tidligt tidspunkt, hvor projektet endnu ikke er helt afsluttet. 2) At oplyse fagfæller og offentligheden om de definitive resultater af projektet og dermed om den nye viden, der er opnået.

Publikation ved møde og abstract

Det førstnævnte formål kan opfyldes ved fremlæggelse af projektet på videnskabelige møder, hvilket oftest tillige forudsætter publikation af en kort resultatfremstilling i et *abstract*.

Den korte fremstilling, der er en nødvendighed ved denne publikationsform, tvinger til koncentration om resultater, mens metoder og metodekritik træder i baggrunden. Der bør derfor altid tages rimelige forbehold og drages forsigtige konklusioner.

Erfaringsmæssigt fører den manglende mulighed for drøftelse af metodeproblemer tvært imod ofte til, at resultaterne fremlægges mere kritikløst og mere definitivt, end de senere bliver det i den endelige publikation. Hertil kommer det forhold, at en publikation over for offentligheden, som ikke var den primære hensigt med den faglige drøftelse, jævnligt finder sted i nyhedsmedier, formidlet af tilstedeværende repræsentanter herfor. Denne utilsigtede brede offentliggørelse gør det særligt uheldigt, såfremt man ikke følger den nævnte gode praksis ved afholdelse af foredrag og udarbejdelse af abstract.

En af det netop omtalte forhold afledt, men lidet påagt bias-mulighed, kan blive et resultat af usikre konklusioner, draget som en slags forskud på det endelige resultat. Herved kan forskernes følelse af frihed over for den finale publikation blive reduceret, idet der kan opstå et naturligt ubehag ved eventuelt senere at skulle trække i land og

fremkomme med resultater, som afviger fra de forudskikkede, og som måske forekommer mindre interessante og opsigtsvækkende.

Publikation i et videnskabeligt tidsskrift

Det andet formål opfyldes ved publikation af det færdige projekt i et videnskabeligt tidsskrift. Hvis projektforberedelsen og udførelsesfasen er gennemført som skitseret, skulle denne publikationsform ikke frembyde problemer. Eftersom publikationsfasen ikke desto mindre er det stadium i forskningsprocessen, hvor det oftest går galt, skal den omtales lidt nærmere.

Problemer i publikationsfasen, som kan vedrøre begge de ovennævnte publikationsformer

De forskere, der har udført selve forskningsindsatsen, skal være forfattere af de publikationer, der bliver resultat af projektet. Når der foreligger et samarbejde, er det imidlertid nødvendigt, at alle parter kan acceptere publikationen, også parter, som ikke opfylder betingelserne for at være medforfattere. Ingen part kan have frihed til ensidigt at bestemme publikationens indhold.

En vægring ved at acceptere en fælles publikation skal imidlertid motiveres. Idet det forudsættes, at projektet er gennemført på den protokolfastlagte måde, som der var opnået enighed om, kan *udfaldet af undersøgelsen*, så uønsket det end måtte være, ikke godtages som motivering.

De eneste motiveringer, der kan anses som relevante, er berettigede indvendinger imod *gennemførelsen* af de forudgående projektfaser eller imod *publikationens kvalitet*.

Hvis planlægning, udførelse og monitorering under udførelsen har været gennemført som aftalt, og resultaterne er beskrevet og konklusioner draget stringent og biasfrit i publikationen, vil parterne ikke på dette sene stadium kunne gøre gældende, at gennemførelsesmåden eller projektets kvalitet skulle kunne hindre publikation. Alle har jo bidraget til og haft medansvar for kvaliteten i alle faser af projektet. Der kan derfor kun blive tale om formelle og redaktionelle problemer i publikationens udformning, illustration og tabellering, som ikke bør kunne få lov at vokse til at blive afvisningsgrund. Anderledes forholder det sig, hvis det viser sig, at projektet ikke er blevet udført som forud bestemt. I så fald kan publikationen blive underlødige, og forkastelse kan være berettiget.

I den praktiske udførelse af publikationen bør forfatterne udarbejde et udkast til artikel eller abstract, og parterne bør herefter drøfte dette, inden en revideret udgave fremsendes til endelig godkendelse.

Uenighed bør overvindes ved drøftelser og om fornødent ved bistand fra forud valgte opmænd. Publikation foranstaltet af én part uden de øvrige godkendelse bør ikke finde sted.

Det må understreges, at publikation af et videnskabeligt arbejde ikke blot er et spørgsmål om rettigheder, men også om *pligter*. Når der er brugt ressourcer af mange slags på gennemførelsen af et projekt, er det ikke en frivillig sag, om der skal ske publikation. Der må og skal derfor findes en løsning på eventuelle konflikter. Dette gælder for den endelige publikation i et videnskabeligt tidsskrift.

Der råder ikke den samme absolutte pligt i forbindelse med publikation i videnskabelige møder og abstracts. Sådanne kan være en hjælp i den videnskabelige vurdering af et projekt, men vil ofte finde sted, inden projektet er helt afsluttet

og de endelige konklusioner draget. Beslutningen om en sådan form for publikation er derfor ikke pligtbunden, og uenighed derom bør ikke lede til alvorligere konflikter og slet ikke til ensidige skridt. Såfremt projektet ikke er meget nær sin endelige afslutning, kan der endda være berettigede betænkeligheder ved en sådan publikation, jævnfør den tidligere omtalte bias-mulighed ved præmatur publikation.

Hvis der opstår problemer i publikationsfasen, som forekommer uoverstigelige, bør det betænkes, at der ikke findes andre gode former for opfyldelse af publikationspligten end en publikation i fællesskab. Hvis parterne går hver til sit med de indvundne data og skriver hver sin publikation, vil de have pligt til at oplyse tidsskriftsredaktionerne om, at der kan forventes flere publikationer baseret på det samme projekt, og at kun en del af projektdeltagerne står bag et fremsendt manuskript. Sandsynligheden for, at artikler vil blive antaget i velrenommerede tidsskrifter under sådanne omstændigheder, er negligeabel.

De ikke ganske små problemer, der findes i forbindelse med rådighed over data, publikation, præmatur publikation og forfatterskab, er uddybende omtalt i UVVU's Vejledning vedrørende ret og pligt til opbevaring og brug af videnskabelige data og i Vejledning vedrørende forfatterskab.

Det er god videnskabelig praksis i forbindelse med publikation af samarbejdsprojekter:

- at tage rimelige forbehold og drage særligt forsigtige konklusioner, når publikation finder sted i form af videnskabelige møder og abstracts (a),
- at afstå fra publikation i møder og abstracts på et meget ufuldstændigt grundlag, idet dette kan virke bias-fremmende i den finale publikation (a),
- at alle parter i et samarbejdsprojekt, uanset forfatterstatus, skal have godkendt publikationer, før offentliggørelse foranstalles (b),
- at gennemføre publikation i form af tidsskriftsartikler uanset udfaldet af et projekt (a, c),
- at beskrive resultater og drage konklusioner stringent og biasfrit og herefter acceptere det som en pligt at gennemføre publikation, når projektet i øvrigt er udført som planlagt (a, b, c),
- at alle samarbejdsparter publicerer i fællesskab (a, b),
- at inddrage bistand fra forud bestemte opmænd, såfremt uenighed forekommer uoverstigelig (b).

Egnethed eller uegnethed af emner for forskningssamarbejde mellem universiteter og private virksomheder

Inden for klinisk og biologisk forskning findes der nogle lovmæssige begrænsninger for, hvad der må forskes i, og der stilles for den kliniske forsknings vedkommende krav til en uafhængig videnskabetisk bedømmelse.

I det store og hele er der dog ingen lovmæssige begrænsninger for forskningen, og eventuelle grænser må fastsættes af forskerne selv på basis af deres etiske bevidsthed, som antageligt vil være skærpet gennem forskeruddannelsen. Nogen *a priori* gennemført emnemæssig sortering kan der næppe være tale om. Det er næppe heller muligt at foretage nogen *a priori* sortering efter den potentielle anvendelse af de indvundne resultater. De enkelte projekter må bedømmes konkret, og bestemte kriterier kan næppe udpeges uden for en konkret situation.

Det er ideelt, når et forskningssamarbejde finder sted om et emne, som på forhånd har interesse for begge parter, og hvor et behovsbetinget samarbejde kan føre til en additiv eller potenseret indsats. Det vil formentlig være sjældent, at en bred kreds af etisk bevidste forskere, som arbejder uden et ensrettet interessegrundlag, vil acceptere fællesprojekter, som befolkningen som helhed ville finde etisk underlødige.

I tilfælde, hvor det primært er den ene part, der har interesse i løsningen af et videnskabeligt problem, men hvor den anden part sekundært og på den givne foranledning fatter interesse for problemet, kan man nok regne med samme forhold som i det ovennævnte eksempel.

Anderledes vil det kunne forholde sig i en konstellation, hvor kun den private part har interesse i et forskningsprojekt, som universitetsparten udfører som en ren servicefunktion. Det ville være egentlig *rekvireret forskning*. Hvis noget sådant forekommer, kan det rejse etiske og videnskabelige problemer. Den etiske evaluering kan i så fald blive påvirket af et mere ensidigt interessegrundlag, og bias-mulighederne i planlægning, udførelse og fortolkning af resultaterne vil kunne blive mere fremtrædende, idet der vil mangle ind- og modspil fra engagerede parter med andre interessegrundlag.

Det er god videnskabelig praksis i forbindelse med etablering af samarbejdsprojekter:

- at forskere kun går med, såfremt de føler et fuldgyldigt videnskabeligt og forskningsetisk engagement (a, b),
- at forskere undlader at lade sig engagere i forskningslignende arbejde, udført som rene servicefunktioner (a, b).

BILAG 3

Af Jens Peter Jacobsen

Hvilken videnskabelig interesse skal der være i et forskningsprojekt, for at et universitet kan bidrage til projektet?

Arbejdsgruppen vedrørende samfinansierede forskningsprojekter har i en skrivelse af 3. marts 2000 anmodet Statens Naturvidenskabelige Forskningsråd om et debatoplæg om hvilken videnskabelig interesse, der skal være i et forskningsprojekt, for at et universitet kan bidrage til projektet. På grund af den korte tidsfrist er det ikke muligt at komme med et samlet oplæg fra rådet. Det har heller ikke været muligt at gennemføre en undersøgelse af hvilke former for samfinansierede forskningsprojekter, der eksisterer, og hvilke der er fremherskende i de naturvidenskabelige universitetsmiljøer. Nedenstående er udtryk for nogle af de synspunkter, ønsket om et debatoplæg har bragt frem i lyset.

De formelle begrænsninger

Universitetsloven bestemmer, at et universitet skal „drive forskning og give videregående uddannelse indtil det højeste niveau“ og skal „værne om forskningsfriheden og bidrage til at udbrede et kendskab til videnskabens metoder og resultater.“ Så simpelt kan det siges, og så kompliceret kan det gøres.

Den eneste helt præcise rettesnor, man kan udlede af den tekst, er, at universiteterne i hvert fald ikke skal drive forskning og uddannelse ud over det højeste niveau. Det er dog en betryggelse. Hvad det nedre niveau er for disse aktiviteter fortoner sig i det usikre og må vel afhænge af, hvad der skal til for at komme til det højeste niveau en gang imellem. Det er heller ikke klart, hvem der skal modtage kendskabet til videnskabens metoder og resultater. Som det er formuleret, får man det indtryk, at det ikke alene er fagfæller, men også en bredere offentlighed.

Budgetvejledningen fra Finansministeriet er mere konkret i sine anvisninger. Her er indført muligheden for at drive indtægtsdækket virksomhed eller tilskudsfinansieret forskning som „*naturlige udløbere af institutionens ordinære virksomhed.*“ Underforstået er det altså, at samfinansierede forskningsprojekter skal have noget at gøre med institutionens ordinære virksomhed. Det i sig selv er en væsentlig indskrænkning.

Når nu et universitet driver forskning på højeste niveau og nedefter, kan samfinansierede forskningsprojekter naturligvis også indplaceres på forskellige niveauer. I naturvidenskabelig forskning på universiteterne er det typisk vanskeligere at finde samfinansieringspartnere til forskning på det højeste niveau end til forskning, der omhandler udnyttelse af de resultater, der er kommet af denne forskning på det højeste niveau. I denne betragtning er der implicit indlejret en vurderingsskala for forskning, der på det højeste niveau placerer den forskning, der anerkendes og vurderes højest af internationale fagfæller/eksperter, og som følge deraf kan publiceres i de mest velanskrevne internationale fagtidsskrifter med peer review.

De mulige projekter i naturvidenskab

Forskning i udnyttelse af forskningens ypperste resultater er ofte det, der i naturvidenskab vil være indholdet i samfinansierede forskningsprojekter, men det er ikke den eneste afgrænsning, man kan få øje på. På de naturvidenskabelige institutter er der for at kunne bedrive forskning på det højeste niveau indplaceret højt avanceret udstyr, der ikke findes på andre institutioner. Det er tilgængeligt for forskerne på de pågældende universiteter og deres samarbejdspartnere på andre universiteter, men det er ikke umiddelbart tilgængeligt for resten af samfundet. En del af dette udstyr kan anvendes til at løse konkrete problemer uden for universitetsverdenen, der ikke umiddelbart kan løses på anden vis. Det kan illustreres med følgende case-story:

Et gartneri har fået store problemer med misvækst, og tomatproduktionen er faldet kraftigt efter en renovering af væksthuse. Investeringen er voldsom, så enten lukker gartneriet, eller også findes fejlen. Mistanken samler sig om det nye vandingsanlæg, men de hidkaldte private virksomheder har ingen muligheder for yderligere at lokalisere fejlen. Hjælp fra det nærliggende universitets analytiske kemiske laboratorium hidkaldes, og ved en forholdsvis begrænset indsats på et avanceret udstyr findes synderen. Det er blødgøringsmidlet i de anvendte plastikslanger. Et problem det er nemt at gøre noget ved.

Det er ikke forskning på højeste niveau. Det er ikke engang anvendelse af resultaterne fra forskningen på højeste niveau. Det er måske i virkeligheden slet ikke forskning, men det er i hvert fald udnyttelse af en infrastruktur på et universitet; vel og mærke en infrastruktur, der ikke findes anden steds i samfundet. Spørgsmålet er, om den type af samfinansierede aktiviteter skal være mulige, eller om gartneren skal henvises til at anvende private eller offentlige analytiske service-laboratorier; vel vidende at de ikke har tilstrækkeligt avanceret udstyr til at løse opgaven, endnu. De får det måske engang, når universiteternes udvikling på feltet er så langt fremme, at metoden bliver mere generelt anvendelig, eller måske i virkeligheden, når universiteterne på feltet har demonstreret tilstrækkelig mange succes-historier af den omtalte slags til, at der for private eller halvoffentlige service laboratorier er et kommercielt grundlag til at investere i instrumentet. Set i det lys, kan man selvfølgelig notere sig, at gartneri-projektet i så fald kommer ind under universitetets forpligtigelse til at „*udbrede kendskabet til videnskabens metoder.*“

Omfanget af projekter i naturvidenskab

Man skal være en akademisk „hard-liner“ for ikke at synes, at det er rimeligt, at det pågældende universitetslaboratorium hjalp den stakkels gartner ved den forholdsvis begrænsede indsats, der var tale om. Men sagen er, at man jo ikke i forvejen kunne vide, om man kunne løse problemet, eller hvor stor en indsats man skulle yde for at løse problemet. Kort sagt, omfanget af indsatsen kunne ikke ligge fast fra starten af projektet. Den var naturligvis i sin yderste konsekvens bestemt af den pågældende gartners økonomiske formåen i forhold til, hvad han skulle betale det pågældende universitet for indsatsen. Og her begynder advarsels-lamperne allerede at blinke, for betyder det, at omfanget af universitetets engagement i gartnerierhvervet skal være bestemt af dette erhvervs økonomiske formåen? Nej, det kan jo ikke være rigtigt.

På en eller anden måde er det altså ikke så meget arten og typen af de samfinansierede aktiviteter, men nok så meget omfanget af disse aktiviteter, der afgør, om de er acceptable. Den pågældende videnskabelige medarbejder, der involverede sig i gartnerens problemer, kunne gøre det, fordi det var en forholdsvis lille afgrænset opgave. Hvis det havde været et mere omfattende projekt, eller hvis der havde været mange af slagsen, ville han ikke have kunnet involvere sig, fordi han derved ikke ville have haft tilbageværende tid til også at drive forskning til det højeste niveau.

Naturligvis hører omtalte gartneri-projekt til et af yderpunkterne i de aktiviteter, der kan være samfinansierede. Mange andre falder mere naturlig ind under den forskning, der i øvrigt foregår på et universitet, men på naturvidenskabelige institutter hører det til sjældenhederne, at der i disse projekter er tale om forskning til det højeste niveau. Derfor bliver det også i disse sammenhænge et spørgsmål om prioritering af de enkelte videnskabelige medarbejders forskningstid,

der vil være afgørende for, hvor stor et engagementet skal være. Jo tættere man er på forskning på det højeste niveau, jo større kan engagementet være.

Kriterier for den enkelte forsker

Hvis man som udgangspunkt har, at det ikke er et universitet som helhed, men den enkelte fastansatte videnskabelige medarbejder, der skal drive forskning til højeste niveau, er man tæt på en afgrænsning. Det bliver derved ikke muligt for et universitet at bedrive samfinansieret forskning, uden at det er knyttet op på en fastansat videnskabelig medarbejders forskningsinteresse. Denne fastansatte medarbejder er samtidig underlagt kravet om at skulle drive forskning til højeste niveau. Dette afgrænser vedkommendes mulige engagementer. Et universitet skal med andre ord ikke kunne oprette hele afdelinger med det formål at hjemtage midler fra samfinansieret forskning, og en fastansat medarbejder kan ikke udelukkende beskæftige sig med samfinansieret forskning, medmindre den befinder sig på det højeste videnskabelige niveau engang imellem. Omvendt findes der ingen øvre grænse for et universitets totale engagement i samfinansieret forskning, så længe der er et økonomisk grundlag for at fastansætte videnskabelige medarbejdere.

Det kan ikke udelukkes, at en afgrænsning af samfinansierede projekter på baggrund af den enkelte videnskabelige medarbejders forskningsinteresse vil kunne komme i konflikt med ønsker fra ledelsen af et fakultet eller et universitet om at iværksætte bestemte projekter. Man kan forestille sig, at en ledelse ønsker at kunne påtage sig et samfinansieret forskningsprojekt med et tilrådighedstående personale, hvoriblandt ingen kan hævdes at have den pågældende opgave indeholdt i sit forskningsområde. En sådan konflikt skal ikke løses ved, at enkelte medarbejdere får pålagt opgaven, men bør i stedet få den pågældende ledelse til at overveje sammenhængen mellem de mål og strategier, der er fastlagt for fakultetets/universitetets virke, og det fastansatte personales kompetencer. Omvendt forholder det sig naturligvis, hvis en ledelse kan konstatere, at den pågældende opgave falder inden for en fastansat medarbejders forskningsområde, uden at vedkommende ønsker at engagere sig i projektet. I disse tilfælde bør ledelsen søge til anvendelse af almindelige ledelsesmæssige værktøjer for at få løst konflikten.

Man kan derfor, som afgrænsning for hvilke samfinansierede forskningsprojekter, der er mulige, godt tage udgangspunkt i den enkelte fastansatte forskers forpligtigelse til også at bidrage med forskning på højeste niveau. Det betyder ikke, at initiativet nødvendigvis skal komme fra den enkelte forsker, og heller ikke at den enkelte forsker har mulighed for at frasige sig en involvering, hvis det anses for ønskeligt af ledelsen. Dog skal man i den sammenhæng naturligvis være opmærksom på, at god forskning grundlæggende er betinget af et stort engagement fra de enkelte forskere.

Afgrænsning til andre institutioner

Det er sandsynligt, at der i debatten vil fremkomme synspunkter om, at man bør afgrænse samfinansierede forskningsprojekter til, at universiteter ikke skal gå ind i projekter, som vil kunne løses ved andre institutioner. Her kunne der være tale om grænseområdet mellem universiteter og sektorforskningsinstitutioner, teknologiske institutter eller andre offentlige eller private service institutioner. En sådan afgrænsning ville måske være naturlig, men næppe helt simpel. I mange henseender vil et centralt spørgsmål være, hvilken institution der vil være bedst til at gå ind i projektet, både hvad angår ressourcer og kompetencer. Det er indlysende, at det vil kunne være grundlaget for mange grænsestridigheder mellem forskellige institutioner, og sådanne stridigheder vil der ikke nødvendigvis være naturlige objektive kriterier til at afgøre.

Det er naturligvis afgørende at fastholde budgetvejledningens krav om, at der i universiteternes engagement i samfinansierede forskningsprojekter „ikke sker en konkurrenceforvridning over for private eller offentlige konkurrenter,“ og „at de langsigtede gennemsnitsomkostninger dækkes.“ Når disse betingelser er opfyldt, vil grænsestridningen mellem universiteterne og andre institutioner kunne ske på kvaliteten af det arbejde, der skal udføres i projektet.

Det faglige niveau

Skal der overhovedet ikke være nogen nedre grænse for niveauet i de forskningsaktiviteter, der skal være kunne være samfinansierede? Jo, det skal der naturligvis; de skal falde inden for de bestemmelser, der er fastlagt i Universitetsloven og heller ikke mere. Det er ikke muligt yderligere at afgrænse eller rubricere den videnskabelige interesse, et universitet som helhed kan have af et projekt. Det er ikke muligt på forhånd og i generelle bestemmelser at fastlægge, hvad der skal være niveauet i forskningen. Derimod skal den enkelte forsker have en videnskabelig interesse i et samfinansieret forskningsprojekt i en sådan grad, at det også tillader, at vedkommende bidrager med forskning indtil det højeste niveau.

BILAG 4

Notatet, udarbejdet af Forsknings-, IT- og telepolitisk attaché, Jeanette Nielsen om Privat-offentligt samarbejde om Forskning & Udvikling i USA, er vedlagt for at illustrere de amerikanske problemstillinger om emnet.

Af forskningsattaché Jeanette Nielsen, Ambassaden i Washington, D.C.

Privat-offentligt samarbejde om Forskning & Udvikling i USA

1. Nød skabte viljen til radikal forandring i USA

Ekstrem hård økonomisk konkurrence fra japansk side op igennem 70'erne samt afslutningen af den kolde krig i 80'erne betød, at amerikanerne vidste, at tiden var inde til en markant forandring.

Den offentlige sektors forskning var målrettet mod nationale sikkerhedsinteresser. Den private sektor havde for det meste ikke adgang til resultaterne af den offentlige forskning og udviklings (F&U) indsats.

Ressourcerne skulle omdirigeres fra fysisk sikkerhed til økonomisk udvikling. Offentlig akkumulering af viden, der ikke kom samfundet til gode, skulle være en saga blot. Styrkelse og fornyelse af amerikansk innovation var topprioritet. Derfor skulle samarbejdet mellem offentlige forskere og forskningsinstitutioner og den private sektor styrkes, en strategi japanerne syntes at have succes med.

To love blev vedtaget, som den dag i dag danner hjørnestenen i den amerikanske innovations-succes: Bayh-Dole University and Small Business Patents Act (1980) og Stevenson-Wydler Technology Innovation Acts (1980).

- Bayh-Dole strømlinede reglerne omkring ejerskab af innovationer skabt på baggrund af offentlige forskningsmidler. Især samarbejdet mellem universiteter og industri blev styrket.
- Stevenson-Wydler skabte de organisatoriske og økonomiske rammer for, at forskningsresultater blev anvendt kommercielt.

Både offentlige og private parter fik økonomisk gevinst ud af at samarbejde om at skabe innovation og produktivetsforbedringer - barriererne mellem det offentlige og det private blev dermed markant reduceret.

I al sin enkelhed var målet med de to love (og de efterfølgende tilpasninger og supplerende love) at sikre, at amerikansk teknologi og viden kom i hænderne på dem, der var bedst i stand til at kommercialisere den viden.

En ny samarbejdskultur mellem det offentlige forskningsmiljø og den private sektor blev derved skabt i USA.

Lovene, som er beskrevet i afsnit 2, udstikker Kongressens policymæssige principper. Mulighederne for fleksibel implementering er en af hovedforklaringerne på deres succes og langtidsholdbarhed.

2. Regelgrundlaget for samarbejdet om F&U mellem offentlige forskningsinstitutter og den private sektor

Frem til 1980 var overførslen af viden fra det offentlige til det private en sag, der blev styret decentralt i USA. Som konsekvens havde næsten hver eneste myndighed udviklet sin egen politik på området. Til tider var der modstrid mellem visse af disse politikker.

Kongressen blev enig om, at der skulle laves radikalt om på dette. Teknologioverførsel mellem det offentlige og den private sektor skulle fremmes med henblik på hurtig kommercialisering af innovation.

To føderale love, som blev vedtaget i 1980, skulle muliggøre dette: *University and Small Business Patent Procedure Act*, bedre kendt som *Bayh-Dole Act* samt *Stevenson-Wydler Technology Innovation Act*. Implementeringen af begge love sker decentralt. Tilsyn føres af Dept. of Commerce's Office of the Chief Counsel for Technology Administration.

Universiteternes samarbejde med den private sektor er fokus i *Bayh-Dole loven*.

„With the Bayh-Dole Act, we saw... a...broadening (in) U.S. patent policy...opening a new entrepreneurial path for universities and government researchers”,
Dr. Rita Colwell, Director, NSF.

Lovens hovedsigte er at:

- skabe ensartet føderalt regelsæt for patentering af forskning på universiteter og lignende for offentlige midler,
- tillade universiteter at opnå patent på forskning foretaget med tilskud fra føderale kilder,
- skabe incitament til øget samarbejde mellem universiteter og virksomheder med det formål at forkorte vejen fra forskningslaboratorium til forbrugeren,
- skabe fordele ved at udvikle og producere produkter i USA,
- give det offentlige ret til at generobre rettighederne over patenterne med henblik på at sikre kommercialiseringen ved at kunne omfordele dem til andre („*march-in rights*“),
- universiteter skal give præference til små virksomheder (under 500 ansatte), når licenser tildeles.

Det blev herved muligt for universiteter og andre institutioner at tage patent på deres forskningsresultater, og derefter udleje denne viden/licens til virksomheder med henblik på kommercielt brug. Heri ligger det økonomiske incitament for begge parter.

Gennem efterfølgende tilpasninger er loven givet stadig større rækkevidde, så den nu beskriver alle F&U-parters rettigheder og forpligtelser med hensyn til offentligt-privat F&U-samarbejde, med undtagelse af føderale F&U-centre, der dækkes af *Stevenson-Wydler loven* beskrevet nedenfor.

De føderale F&U-centres samarbejde med den private sektor er sigtet i *Stevenson-Wydler loven*. Loven varslede en markant optrapning af de føderale myndigheders engagement med hensyn til teknologioverførsel til den private sektor.

„Stevenson-Wydler made it government policy to move technologies out of the nation's 700+ national laboratories“

Dr. Rita Colwell, Director, NSF

Hovedelementerne i loven er følgende:

- Offentlige F&U-centre skal sikre teknologioverførsel ved at have kommercialisering af innovation som et af deres hovedformål samt at budgettere til opgaven.
- Specialenheder med teknologioverførsel som ansvar skal etableres i forbindelse med alle føderale F&U-centre⁵⁰. National Science Foundation (NSF) skal støtte dem i denne proces.
- Hvert forskningscenter skal have betydelig selvstændighed med hensyn til immaterielle rettigheder og licensiering.
- NSF skal fremme udvekslingen af personale mellem de offentlige forskningscentre og den private sektor.
- Samarbejdet med den private sektor skal fremmes gennem konkrete aftaler⁵¹.
- De økonomiske gevinster („royalties“) skal deles med de føderalt ansatte, der står for innovationen.

En 1987-tilpasning krævede tillige, at immaterielle rettigheder blev „considered when negotiating R&D agreements with foreign individuals or governments“.

Som med Bayh-Dole, blev også Stevenson-Wydler loven fulgt op af en række ændringer og tillægslove. Alle har haft sigtet at yderligere forstærke det føderale engagement i teknologioverførsel ved at udvide lovens rækkevidde.

Endvidere blev det gjort muligt for føderale ansatte at patentere opfindelser, hvis ikke myndighederne ønskede at gøre det⁵².

Hvad er effekten af alle disse tiltag?

I 1980 blev der godkendt cirka 450 patenter fra akademiske institutioner (universiteter og „colleges“) om året, i 1992 var antallet steget til cirka 2000. I 1998 blev 3200 patenter fra akademiske institutioner godkendt i USA. De udgør nu knap 5 % af alle nye patenter, der oprinder fra USA, op fra ½ % 20 år før. Der er således tale om en tidobling af den akademiske patentering i forhold til 70'erne.

Måske mere sigende er det at se på effekten på samarbejdsomfanget og -formen mellem den private og offentlige sektor hvad angår F&U, samt de problemer der er opstået, og ændringer i politikken som er på vej som konsekvens, eller som forventes. Dette er emnerne i de næste afsnit.

3. Synergieffekt af privat-offentlige F&U-samarbejde

Den private sektor i USA er en stadig mere aktiv F&U-samarbejdspartner for offentligt finansierede forskningscentre i USA. Den private sektor betragtes dog ikke af myndigheder som National Science Foundation, som en erstatning for en offentlig indsats (jævnfør kasse nedenfor).

Siden 1980 har den private sektor i USA leveret den største andel af økonomiske ressourcer til F&U: op imod \$167 milliarder i 1999, det vil sige cirka 68,5% af de samlede F&U-investeringer. Industriens finansiering er i faste priser steget med 10,3% i forhold til 1998⁵³. Industriens F&U-investeringer anvendes primært til F&U i egne rækker (cirka \$ 166 milliarder af ovennævnte midler i 1999), resten bruges til akademisk F&U (cirka \$ 2.2 milliarder) og F&U gennemført af andre „*nonprofit organizations*“ (\$ 1.2 milliarder).

„Industry is often often viewed as a potential growing support source (for universities) but has continued to supply less than 10% of the total funds, even as it has increasingly relied on academic R&D... Universities own sources are approaching one-fifth. For support of their R&D, academic institutions continue to rely heavily on the Federal Government“
Chp. 6, 1999 Science & Engineering Indicators, NSF.

Den akademiske andel af forskningen udgør cirka 12% af den samlede nationale forskningsindsats på i alt cirka \$ 247 milliarder i 1999. Industriens (den private sektors) bidrag til universiteternes forskning har været langsomt men støt stigende siden 1982 og udgør for tiden cirka 7% af universiteternes samlede forskningsbudgetter.

Den private sektor betragter heller ikke den offentlige sektors F&U som uden betydning. Kun 5% af 28.000 føderale patenter blev licensieret i 1980. Bayh-Dole og Stevenson-Wydler sigtede mod at udløse en kommerciel anvendelse af de resterende (95%) ubrugte føderale patenter.

Der findes ikke et tilsvarende tal siden, oplyser en af forfatterne til den i øvrigt uhyre informative Dept. of Commerce rapport „*Tech Transfer 2000: Making Partnerships Work*“, fra maj 2000⁵⁴. Nærmeste indikatorer kommer fra NIH vedrørende de føderale biotek-innovationer⁵⁵, hvoraf det fremgår, at cirka 22% er blevet licensieret (dette vurderes som værende højt). Over 70% af de føderale licenser er „*non-exclusive*“, oplyser NIH. Naturvidenskaberne („*life sciences*“) tegner sig for cirka halvdelen af væksten i patentering og licensiering.

Industrien bruger i stigende grad resultaterne af den offentlige F&U, viser en undersøgelse, der beskrives i National Science Foundation Science & Engineering Indicators 1998⁵⁶. Undersøgelsen af 100.000 videnskabelige patenter i 1997 viste, at 73% af referencerne til „*prior art*“ var referencer til forskning gennemført i offentligt regi (universiteter, offentlige institutioner med videre). Det meste var grundforskning. Dertil kom, at 90% af artiklerne i de indflydelsesrige tidsskrifter blev produceret af offentlige forskere. Industriens referencer til denne forskning er tredoblet over perioden 1987-94, viser samme undersøgelse. Den tilsvarende undersøgelse i 1999 bekræfter tendensen og viser tillige, at 71% af industriens citater af offentlig F&U vedrørende naturvidenskaberne („*life sciences*“).

„More than USD 33.5 billion in economic activity and 280,000 jobs are directly attributable to commercialization of academic research in 1998...these numbers tell a compelling story of how new technology derived from academic research is a fundamental pillar of industrial advancement.” The Association of University Technology Managers’ „FY98 Licensing Survey“ - the only nation-wide evaluation of universities’ activities involving technology transfer of inventions, www.autm.net.

Koblingen mellem den private sektor og den offentlige sektors forskning styrkes markant i disse år i USA, konkluderer undersøgelsen.

4. Samarbejdet om F&U mellem den offentlige og den private sektor tager mange former i USA

Samarbejdet mellem offentlige forskningsinstitutioner og den private sektor blomstrer og tager mange former i USA ⁵⁷, blandt andet:

Samarbejdsform	Definition
Sponsoreret forskning forskningsprojekter. Der kan også være tale finansierer F&U i offentligt regi.	En aftale ifølge hvilken universitetet modtager finansiering til om universitetsindustri forskningscentre samt industrikonsortia, gennemførelse af der
Licenser	Adgang til universitetets immaterielle rettigheder for eksempel gennem patenter eller varemærker (trademarks).
Ansættelse af studerende	Ansættelse af studerende, især de, der arbejder på sponsorerede forskningsprojekter.
Dannelse af nye virksomheder amerikansk sammenhæng er	Typisk omkring forskningsenheden eller et universitets licens. forskers ejerskab af aktier. En betydningsfuld variant i
Uformelle relationer baseret på forskningsmateriale, i visse tilfælde på	Ofte forløber for mere formelle relationer beskrevet ovenfor. innovationsevne Udveksling af baggrund af aftaler om, at det ikke kan udnyttes kommercielt, anvendes også.

Sponsoreret forskning indebærer en kontrakt mellem en forskningsinstitution (eventuelt selve forskeren) og en virksomhed. Der kan være tale om en bevilling eller gave („*a grant*“), det vil sige uden meget specifikke produktionskrav, eller en decideret kontrakt, der er specifik med hensyn til, hvad der skal komme ud af samarbejdet. Kontrakter er typisk forbundet med tættere samarbejde.

Licenser bruges til at give for eksempel virksomheder adgang til forskningscentrenes viden („*intellectual property*“). Det kan være en måde at få „markedsført“ sin F&U på, idet mange forskningscentre ikke har redskaberne og infrastrukturen til videreudvikling og markedsføring af konkurrerende eller innovative kommercielle produkter. Licenser bruges også over for nye virksomheder („*start-ups*“), hvor licenserne er et kritisk element i virksomhedens tidlige vækst. Hvis virksomheden ikke lykkes, tilgår licensen påny forskningscentret, som derefter kan give licensen til en anden virksomhed.

Anvendelsen af *akademiske „lærlinge“* er meget afhængig af, om professorerne har tid til det. Stiger antallet af undervisningstimer i forhold til forskning og stiger antallet af studerende i forhold til antal professorer, så er der færre studerende, der rekrutteres af industrien gennem forskningsprojekter. (Kilde: jævnfør fodnote 57).

Dannelsen af nye virksomheder („spin-offs“) på baggrund af forskningsarbejde er af stigende betydning i USA, hvor forskere bruger første del af karrieren på at skabe sig et renommé, og anden halvdel på at få økonomisk gevinst af sin viden, viser forskning i USA. Virksomheder bruges i stigende omfang i USA til det økonomiske formål. Forskningsinstitutionernes regler vedrørende immaterielle rettigheder samt kulturelle forskelle mellem for eksempel lande og forskningscentre har stor betydning for, om dette er almindeligt forekommende eller ej. (Kilde: fodnote 57).

5. Den decentrale praksis vedørende offentliggørelse af de private interesser i F&U

Det øgede offentlige-private F&U-samarbejde betyder, at der er stigende opmærksomhed omkring betydningen af at vide, hvilken rolle den private sektor har i F&U.

Følgende interessenter har en egentlig offentliggørelsespolitik („*disclosure*“) på området herunder vedrørende sponsoreret forskning:

1. Akademiske tidsskrifter

De fleste kræver, at forfatterne offentliggør, hvem der har ydet økonomisk støtte til forskningen. Der er megen debat i akademiske kredse med hensyn til hvor effektive disse politikker er.

2. Konferencearrangører

De fleste, der afholder konference, kræver, at de, der holder indlæg, også offentliggør, hvem der har finansieret forskningen, som de præsenterer. Forskere debatterer effektiviteten af denne fremgangsmåde.

3. Universiteter

De fleste universiteter kræver, at deres ansatte offentliggør deres relationer med industrien. I universitetssammenhæng er praksis for åbenhed vedrørende kilder til sponsoreret forskning mindre systematisk og defineret af den enkelte institution. Hvert universitet har sine egne regler og praksis.

Hvor der er tale om økonomisk støtte til forskning (for eksempel „research grants and contracts“) vil offentliggørelsen oftest styres af et kontor for sponsoreret forskning. Politikken er typisk beskrevet i „faculty handbooks“⁵⁸. De ansatte kan komme uden om offentliggørelsesprocessen ved at få økonomisk støtte gennem konsulentarrangementer og gaver i stedet for at bruge „grants“ og kontrakter.

4. Offentlige myndigheder

En række offentlige myndigheder har også politikker vedrørende „*disclosure of research sponsorship*“. Eksempler på hvornår dette håndhæves er, når der søges om:

- *Offentlig finansiering af forskningsprojekter*. Kilderne og størrelsen på al finansieringen af de pågældende forskningsprojekter skal offentliggøres.

De enkelte forskningsinstitutter udstikker regler for offentliggørelse af forskningsresultater og - sponsorer på baggrund af blandt andet Bayh Dole-loven. Eksempler herpå er National Institutes of Health (NIH), National Science Foundation (NSF)⁵⁹ og Department of Defense (DOD) og lignende.

- *Godkendelse til markedsføring af fødevarer og medicinalprodukter* i USA. Det giver Food and Drug administration mulighed for at håndhæve sine krav om, at forskere oplyser kilderne til økonomisk støtte af forskningsprojekterne.
- *Patentansøgninger* udløser også krav om offentliggørelse af sponsoreringskilder.

6. *Hvad bringer fremtiden policymæssigt?*

Uheldige eksempler på samarbejde mellem forskningscentre og virksomheder på sundhedsområdet har skabt grobund for en hed verserende debat i USA om den type samarbejde, herunder sponsoreret forskning. Især på sundhedsområdet.

Dødsfald i forbindelse med fejlslagene genterapeutiske behandlinger samt undertrykkelse af forskningsresultater (jævnfør kassen nedenfor) og lignende er kommet i mediernes søgelys, blandt andet fordi det viser sig, at der har været en eller anden form for samarbejde mellem forskerne og private interessenter - et samarbejde som kan have påvirket forskerne og forskningen.

„The Thyroid Storm“:

Publicering kunne koste sponsoren op imod USD356 millioner om året. Forskeren havde, mod alles forventning, fundet, at alternative behandlinger kunne betyde besparelser på op imod USD 356 millioner om året for patienter.

I 7 år bekrigede sponsoren forskeren, som i uvidenhed og mod universitetspolitikken, havde skrevet under på en kontrakt, der gav sponsoren vetoret. Forskeren kæmpede imod, uden megen opbakning fra hendes universitet eller kollegaer. Til sidst fik Food and Drug Administration nys om sagen og tvang medicinalfirmaet til at ændre kurs.

Sagen, (som er beskrevet i Journal of American Medical Association, April 16, 1997 - Vol. 277, No. 15), viser hvor vigtigt det er for forskere og universiteter at forbeholde sig ret til at publicere. Universiteterne bør støtte forskerne med relevante tilsynssystemer. Vigtigt er det også ikke at „komme i lommen“ økonomisk på kun én eller få sponsorer. Det samme gælder for interesseorganisationer.

Myndighederne og de professionelle tidsskrifter har en vigtig rolle med hensyn til klare regler, både som forebyggende konflikter og i forbindelse med løsning af tvister.

Tilsynssystemet er kommet i søgelyset dels på grund af at relativt mange uheldige samarbejdseksempler på sundhedsområdet har fået medieopmærksomhed inden for kort tid, dels fordi stadig flere bliver overbeviste om, at de nuværende tilsynsrammer overhovedet ikke kan følge med den amerikanske udvikling i sundhedsforskningen og -behandlingen.

Alarmklokker ringer. Sundhedsforskning får i disse år markant flere offentlige penge til forskning. Alle forlanger stadig bedre tilsyn, men de institutioner, der skal gennemføre tilsynene, er ofte overbebyrdet og mangler ressourcer til at løse opgaven. Dilemmaerne er blevet påpeget i flere rapporter fra forskningsinstitutionernes tilsynsenheder (Institutional Review Boards).

En række tiltag er allerede bebudet på sundhedsområdet. Flere følger.

Det kommende halve år byder derfor på en lang række aktiviteter, der fokuserer på forbedring af tilsynssystemet. Hvem skal beskyttes og hvordan? spørger politikerne.

Blandt andet er der 2 lovforslag til drøftelse - et, der ville betyde, at alle amerikanere ville dækkes af de nuværende regler. Selv om der er et føderalt regelsæt, er ikke alle omfattet (jævnfør kasse nedenfor). Kun forskning med føderale midler har været omfattet af de føderale regler. Et andet forslag, der nok ikke vinder støtte, sigter på, at udvide de nuværende regler, således at også den private sektor er gældende. I USA er det radikalt, at et forslag, der indskrænker den private sektor, endda kommer så langt som til at blive drøftet.

„The mechanism of using funding to ensure compliance is not unique: if you receive federal money and don't follow federal rules, we take your money away. Private research is partially covered in that drug companies wanting to license and market drug, must also be regulated by the government. Now we're at the point where, in medical research ethics, we realize that the source of funding is not ethically relevant; it should matter who is paying for the study a subject is in so long as there are appropriate protections.“ Dr. Eric Meslin, Executive Director, National Bioethics Advisory Commission.

Dertil kommer, at der dag for dag gives kraftige signaler til forskerne om, at borgernes tillid skal bibeholdes eller genoprettes. Der annonceres nye og strammere regler.

Sundhedsministeriet (Department of Health and Human Services) har bebudet:

- at forskere og tilsynsmyndigheder skal uddannes med hensyn til beskyttelse af patienter,
- at nye retningslinier skal udarbejdes vedrørende informeret samtykke,
- at hurtigere og mere effektivt tilsyn skal etableres,
- at gældende retningslinier vedrørende håndtering af interessekonflikter skal analyseres.

I denne måned afløses Office for Protection from Research Risks (OPRR) af en ny enhed, Office for Human Protections (OHP), som udelukkende skal tage vare på de menneskelige hensyn (jævnfør www.hhs.gov). OHP vil få flere ressourcer og bredere ansvar, herunder „*leadership for all 17 federal agencies which carry out research involving human subjects under a regulation known as the Common Rule*“⁶⁰. “

Det kommer til at koste både forskere og forskningsinstitutioner op til henholdsvis USD 250.000 og USD 1 millioner at forbyde sig mod reglerne, hvis det står til sundhedsministeriets direktør D. Shalala. Hun vil arbejde for, at Food and Drug Administration (FDA) får mulighed for at straffe økonomisk, for første gang.

Er der tiltag på vej på andre områder end sundhedsområdet?

National Science Foundation har en forventning om, at efterhånden som det offentlige-private samarbejde om F&U vokser, så vil debatten om den private sektors indflydelse og magt over F&U også komme i fokus med hensyn til andre områder end sundhedsområdet. Der vil uden tvivl opstå problemer og etiske spørgsmål, mener man i NSF. Gevinsterne ved samarbejdet mellem det offentlige og den private sektor hvad angår F&U, vurderes dog generelt at være så store i USA, at de færreste regner med, at en sådan debat ville føre til radikale ændringer af principperne om at fremme F&U-samarbejdet mellem private og det offentlige. Forventningen er, at der vil ske tilpasninger, som tilfældet er for tiden på sundhedsområdet.

Offentlighedens indsigt i udviklingen generelt er styrket. Offentlig indsigt i forskning finansieret med offentlige midler er blevet styrket ved, at man i oktober 1999 vedtog, at *Freedom of Information Act (FOIA)*⁶¹ skulle gælde for al publiceret forskningsdata, der modtager føderal støtte - uanset størrelsen på bidraget - med virkning fra 8. november 1999.

Loven giver borgerne adgang til forskningsresultater, der er produceret, uanset niveauet af føderale midler. Også omfattet er forskningsdata, der citeres af føderale myndigheder i sammenhæng „with the force and effect of law“.

Undtagelser for offentlig indsigt eksisterer primært som beskyttelse af personlige data og endnu-ikke publicerede forskningsresultater, planer for fremtidig forskning, „peer reviews“, kollegial korrespondance, fysiske forskningsobjekter, „trade secrets“ og ligende samt forskningsresultater beskyttet på anden vis.

Forventningerne i forskerkredse er, at FOIA vil have stor betydning for de mange forskere, der modtager føderal økonomisk støtte til deres forskning. Den fulde effekt af FOIA er endnu ikke kendt, da lovens virkning i forskningssammenhæng er så ny.

Opmærksomheden rettes således i stigende grad i USA mod at forstå det samspil, der er mellem mange samarbejdspartner, herunder mellem den private og offentlige sektor.

Man ønsker at sikre den mest nødvendige regulering, uden at der lægges en dæmper på de mange frugtbare eksempler på samarbejde mellem forskningscentre og virksomheder, som der også findes.

Ej heller ønsker man at bremse den gunstige økonomiske og intellektuelle udvikling, som de fleste i USA mener, det tættere samarbejdet mellem det private og offentlige om F&U har muliggjort.

Jeannette Nielsen, den 16. juni 2000

Forsknings-, IT- og telepolitisk attaché

Den Danske Ambassade, Washington, D.C.

Fodnoter

⁵⁰ Teknologioverførsels-enheder blev dannet. Blandt andet blev forløberen for Dept. Commerce's National Institute of Standards and Technology etableret til dette formål.

⁵¹ Mellem føderale og ikke-føderale enheder (Cooperative R&D Agreements, CRADA's).

⁵² Et element i Federal Technology Transfer Act (1986), som er en ændring til 1950 Executive Order.

⁵³ NSF, National Patterns of R&D Resources: 1999 Data Update (www.nsf.gov/sbe/srs/nsf00306/start.htm) samt R&D as a Percentage of GDP Continues Upward Climb (October 4, 1999) - *jævnfør bilag 1 figur 3*, & <http://www.nsf.gov/sbe/srs/databrf/sdb99357.htm>

⁵⁴ <http://tapreview.nist.gov/PReI/cd110a.pdf>

⁵⁵ <http://www.bioinfo.com/licenses.html> og http://www.bioinfo.com/fed_biotech_transfer_study.html

⁵⁶ Jævnfør side 6-20

⁵⁷ Kilder: „Understanding the Evolving University-Industry Relationships Technology Policy for the Knowledge-based Economy“, Dr. Maryann P. Feldmann, Johns Hopkins University, Institute for Policy Studies samt National Research Administrator's Resources Network, Review of University-Industry Relationships.

⁵⁸ Harvard har for nyligt måttet opgive tanker om en opblødning af sine relativt skrappe regler på området, idet den generelle debat ikke gør det politisk muligt nu på grund af signalværdien.

⁵⁹ NSF's og NIH's regler på området er vedlagt som Annex. NIH udgav den 6. juni 2000 retningslinierne vedrører forskning, der involverer mennesker samt håndtering af interessekonflikter (sponsoreret forskning med videre). Ideer til forskningsinstitutionernes tilsynskontorer er NIH også kommet med. I visse tilfælde knyttes NIH-forskningsmidler til uddannelse i etik. *Jævnfør Important New Policies for NIH Clinical Investigators*, <http://grants.nih.gov/grants/news.htm>

⁶⁰ Jævnfør <http://waisgate.hhs.gov/cgi-bin/waisgate?WAIISdocID=7403923760+1+0+0&WAIISaction=retrieve>.

⁶¹ Office of Management and Budget Circular A-110, *jævnfør* <http://www.nih.gov/od/foia/index.htm> & http://grants.nih.gov/grants/policy/a110/a110_guidance_dec1999.htm

ANNEX 1

Kilde: National Institutes of Health hjemmeside,

<http://grants.nih.gov/grants/guide/notice-files/NOT-OD-00-040.html>

FINANCIAL CONFLICTS OF INTEREST AND RESEARCH OBJECTIVITY: ISSUES FOR INVESTIGATORS AND INSTITUTIONAL REVIEW BOARDS

Release Date: June 5, 2000

NOTICE: OD-00-040

National Institutes of Health

Introduction

Objectivity of researchers is an essential value in scientific research and the basis for public trust. Researchers should be led by their data, not by other interests that might undermine the scientific integrity of their work.

Of course, success in research is likely to bring valued publications, grant renewals, career advancement, and the satisfaction of accomplishment. And that accomplishment is often linked to rewards such as the development of new modalities for saving lives and alleviating suffering. These incentives are widely known and broadly shared.

Any research links with industry raise the prospect that scientific advances will bring financial gain as well. The opportunity for investigators' personal financial gain or reward is not intrinsically unacceptable.

However, recent highly publicized instances of apparent financial conflicts of interest have generated concern within the research and lay communities.

Because of the complexity of the issues and the potential threats to the integrity of research posed by such conflicts of interest, the NIH is issuing these points to consider and announcing a public consultation to be held on this issue in the Summer of 2000.

Why are there concerns?

Concerns are raised when financial considerations may compromise or have the appearance of compromising an investigator's professional judgement and independence in the design, conduct, or publication of research.

Public Health Service regulations, promulgated in July 1995, Responsibility of Applicants for Promoting Objectivity in Research

(<http://grants.nih.gov/grants/guide/notice-files/not95-179.html>)

require institutions to:

- maintain a written, enforced policy on financial conflict of interest;
- inform research investigators of that policy, the associated reporting responsibilities, and related federal regulations;
- report to awarding offices the existence of any conflicting interest(s) and assure that the interest(s) have been managed, reduced, or eliminated in accordance with the regulations. Institutions are required, therefore, to know what conflicts might exist;
- manage, reduce, or eliminate those conflicts; and to report that information to the NIH.
(Institutions are not required to provide the details of the conflict.)

When Institutional Review Boards (IRBs) review specific protocols for the procedures to protect human subjects, the IRB must determine that:

- risks to subjects are minimized;
- risks to subjects are reasonable in relation to the anticipated benefits;
- selection of subjects is equitable;
- informed consent will be sought from each prospective subject and appropriately documented.

When appropriate, the IRB should also determine that the research plan makes adequate provision for monitoring the data collected to ensure the safety of subjects, to protect the privacy of subjects, and to maintain the confidentiality of data. While there is no regulatory requirement for IRBs to consider investigators' financial conflict of interest, the protection of human subjects requires objectivity in communicating risks, selecting subjects, promoting informed consent, and gathering, analyzing and reporting data. IRBs should refer to their institution's policies and procedures for identifying and managing conflicts of interest. In some cases, IRBs are incorporating conflict of interest issues in their deliberations.

Some strategies used by IRBs to consider investigators' Conflict of

Interest. How do individual IRBs deal with the potential that financial holdings might interfere with objectivity in research? Some estimates indicate that 25% of IRBs routinely deal with investigators' and IRB members' conflicts of interest during IRB deliberations. Some of their approaches include:

- Make IRBs aware of the conflict of interest policies and procedures in their institution and elect to include a statement in the informed consent form that all clinical investigators comply with the institutional guidelines.
- Ask investigators to complete a short questionnaire in which they are asked "whether they or any other person responsible for the design, conduct, or reporting of this research has an economic interest in, or acts as an officer or a director of any outside entity whose financial interests would reasonably appear to be affected by, the research."
- Provide instruction to IRB members during their orientation on how to identify and respond to a perceived financial, academic, or other conflict of interest.

Public Consultation

In the summer of 2000, the Department of Health and Human Services

(DHHS) will host a forum on financial conflicts of interest. This forum will afford an opportunity to discuss sharing of information on the conduct of clinical trials between IRBs and compliance offices that deal with institutional policies and procedures on investigators' conflict of interest.

Other topics for discussion will include conflicts of interest pertaining to institutions, individual investigators, and IRB members.

The forum will take place at the NIH Natcher Building on August 15 and 16, 2000. Further details will appear in the weekly NIH Guide for Grants and Contracts.

ANNEX 2

Kilde: National Science Foundation's hjemmeside,

<http://www.eng.nsf.gov/eec/Announcements/Agreement/agreement.htm>

Industry/University Cooperative Research Center Sample Membership Agreement

This Agreement is made this _____ day of 19__ by and between The University of
(hereinafter

called „UNIVERSITY“) and _____ (hereinafter called „COMPANY“).

WHEREAS, the parties to this Agreement intend to join together in a cooperative effort to support an
Industry/University Cooperative Research Center for _____ (hereinafter called
„CENTER“) at the UNIVERSITY to maintain a mechanism whereby the UNIVERSITY environment can be used to
perform research to

The parties hereby agree to the following terms and conditions:

A. CENTER will be operated by certain faculty, staff and students at the UNIVERSITY. For the first four years, the
CENTER will be supported jointly by industrial firms, Federal laboratories, the National Science Foundation (NSF), the
State, and the UNIVERSITY.

B. Any COMPANY, Federal Research and Development organization, or any Government-owned Contractor Operated
laboratory may become a sponsor of the CENTER, consistent with applicable state and federal laws and statutes.
Federal Research and Development organizations and Government-owned Contractor Operated laboratories may
become sponsors of the CENTER on terms and conditions other than those in this agreement upon approval by
UNIVERSITY and two-thirds of the Industrial Advisory Board.

C. COMPANY agrees to contribute \$_____ annually in support of the CENTER and thereby becomes a member.
Payment of these membership fees shall be made to the University of _____ as a lump sum effective
; or in four equal quarterly installments on _____, _____, _____ and _____ of each year of
sponsorship. Checks from COMPANY should be mailed to
and made payable to _____. Because research of the type to be done by the CENTER takes time
and research results may not be obvious immediately, COMPANY should join CENTER with the intention of
remaining a fee paying member for at least two years. However, COMPANY may terminate this Agreement by giving
UNIVERSITY 90 days written notice prior to the termination date.

UNIVERSITY agrees to contribute indirect charges related to the membership of industrial and Federal members of the
CENTER. The results of CENTER research will be made equally available to all sponsoring COMPANIES. Ownership
of patents and copyrights that result from CENTER research will remain with UNIVERSITY, as per the terms of this
Agreement.

D. The organization and operation of CENTER will be specified by CENTER bylaws that will be adopted at the first
Industrial Advisory Board meeting. The bylaws, when adopted, will become part of this Agreement.

E. There will be an Industrial Advisory Board composed of one representative from each member. This board makes recommendations on (a) the research projects to be carried out by CENTER (b) the apportionment of resources to these research projects, and (c) changes in the bylaws. The operation of this board is specified in the bylaws.

F. UNIVERSITY reserves the right to publish in scientific or engineering journals the results of any research performed by CENTER. COMPANY, however, shall have the opportunity to review any paper or presentation containing results of the research program of CENTER prior to publication of the paper, and shall have the right to request a delay in publication for a period not to exceed one (1) year from the date of submission to COMPANY, for proprietary reasons, provided that COMPANY makes a written request and justification for such delay within sixty (60) days from the date the proposed publication is submitted by certified mail to COMPANY.

G. All patents derived from inventions conceived or first actually reduced to practice in the course of research conducted by the CENTER shall belong to UNIVERSITY. UNIVERSITY, pursuant to chapter 18 of title 35 of the United States Code, commonly called the Bayh-Dole Act, will have ownership of all patents developed from this work, subject to „march-in“ rights as set forth in this Act. COMPANIES that wish to exercise rights to a royalty-free license agree to pay for the costs of patent application. UNIVERSITY agrees that all such CENTER sponsors are entitled to a nonexclusive royalty-free license. COMPANY will have the right to sublicense its subsidiaries and affiliates. If only one COMPANY seeks a license, that COMPANY may obtain an exclusive fee-bearing license through one of its agents. COMPANY has the right to sublicense its subsidiaries and affiliates.

H. Copyright registration shall be obtained for software developed by CENTER. COMPANY shall be entitled to a nonexclusive, royalty-free license to all software developed by CENTER. COMPANY will have the right to enhance and to re-market enhanced or unenhanced software with royalties due to CENTER to be negotiated, based on the worth of the initial software, but not to exceed ___% of a fair sale price of the enhanced software product sold or licensed by COMPANY.

I. Any royalties and fees received by UNIVERSITY under this Agreement, over and above expenses incurred, will be distributed as follows:

- (1) ___% to inventor, or in accordance with UNIVERSITY royalty-sharing schedule,
- (2) ___% to the University of _____, and
- (3) ___% to CENTER operating account, or to the College of

in the event that CENTER is no longer in operation.

J. Neither party is assuming any liability for the actions or omissions of the other party. Each party will indemnify and hold the other party harmless against all claims, liability, injury, damage or cost based upon injury or death to persons, or loss of, damage to, or loss of use of property that arises out of the performance of this agreement to the extent that such claims, liability, damage, cost or expense results from the negligence of a party's agents or employees.

BILAG 5

Af patentkonsulent Sven Milthers, Københavns Universitet den 9. maj 2000.

Notatet baserer sig på oplysninger indhentet fra Københavns Universitet, Aarhus Universitet, Aalborg Universitet, Syddansk Universitet og Danmarks Tekniske Universitet.

Notat om universiteternes „takstpolitik“ i forbindelse med samfinansierede forskningsprojekter

Arbejdsgruppen vedrørende samfinansierede forskningsprojekter har bedt mig belyse, hvilket beregningsgrundlag universiteterne tager udgangspunkt i, når universiteterne forpligter sig i et samfinansieret forskningsprojekt med erhvervslivet.

Svaret er i og for sig ganske kort: Der foreligger ikke takstoversigter/ timesatser specifikt for samfinansierede forskningsprojekter, men man tager alle steder reelt udgangspunkt i de løntakster med videre, der anvendes i forbindelse med udformning af budgetter til for eksempel forskningsrådsansøgninger. Her bruger man enten de konkrete brutto-timesatser for de medarbejdere, der skal indgå i projektet eller gennemsnitslønninger - i begge tilfælde med alle supplerende udgifter tillagt (arbejdsgivers pensionsbidrag, feriepenge og AER med videre). Selve udarbejdelsen af budgetterne foregår decentralt på de enkelte institutlederes ansvar som led i udarbejdelsen af samarbejdsaftalen med en efterfølgende kontrol i universitetets administration (i varierende omfang). Institutlederen har almindeligvis mulighed for at overlade godkendelsen af disse samarbejdsaftaler til en forskningsleder eller en anden betroet medarbejder på instituttet.

Det betyder, at man for den enkelte sag opgør det forventede timeforbrug for de forskellige kategorier af medarbejdere og udarbejder et overslag over direkte udgifter til materialer, tjenesterejser og så videre, som derefter danner grundlag for den økonomiske del af samarbejdsaftalen. Såfremt der bliver behov for et ikke uvæsentligt træk på lokaler og anden infrastruktur er det almindeligt at indregne udgifter til disse formål særskilt i budgettet.

Nogle universiteter har fastsat, at også denne type forskningsprojekter skal bidrage til dækning af universitetets generalomkostninger. Formuleringerne er lidt varierende, men typisk skal der betales mellem 3 og 5% af de direkte udgifter til universiteternes centrale administration som administrationsbidrag eller overhead. En anden ofte anvendt model er, at man går ud fra at midlerne indbetales i forskud, hvorefter forrentningen af disse private midler tilfalder den centrale administration.

For så vidt angår afregning, er der oftest tale om „en fast pris“ i form af, at parterne ud fra det opstillede budget har aftalt et samlet beløb som virksomhedens bidrag til projektets gennemførelse. Der findes dog også en del eksempler på, at Universitetet får en afregning efter faktisk forbrug efter fremsendelse af fakturaer indenfor det budgetterede beløb.

BILAG 6

KonkurrenceStyrelsens brev af 26. maj 2000, j.nr. 2:749-96/sli:

Vedrørende: EUs statsstøtteregler

Forskningsministeriet har i brev af 9. marts 2000 anmodet KonkurrenceStyrelsen om en udtalelse om, hvornår et samarbejde mellem universiteter og private virksomheder kan komme i strid med EUs regler om statsstøtte.

Ifølge EF-traktatens artikel 87, stk. 1, er statsstøtte eller støtte, som ydes ved hjælp af statsmidler i enhver tænkelig form, og som fordrejer eller truer med at fordreje konkurrencevilkårene ved at begunstige visse virksomheder eller visse produktioner, uforenelige med fællesmarkedet i det omfang, den påvirker samhandlen mellem medlemsstaterne. Sådan støtte kan som udgangspunkt alene tildeles efter Kommissionens forudgående godkendelse.

Det fremgår således, at for at der er tale om støtte i EF-traktatens forstand, skal fire kriterier være opfyldt. I den forbindelse er det ikke statens formål med at yde støtten, der skal vurderes, men derimod den pågældende foranstaltnings effekt på virksomhedens økonomiske stilling og dermed dens konkurrenceevne, som er af central betydning.

Fordel for en eller flere virksomheder

Foranstaltningen skal medføre en fordel for en eller flere virksomheder. Denne fordel behøver ikke være et direkte økonomisk tilskud, men kan for eksempel være en aflastning af en omkostningsbyrde, som virksomheden ellers selv skulle bære. Der kan også være tale om, at en virksomhed opnår en indirekte fordel ved at deltage i et samarbejde med en forskningsinstitution.

Midlernes oprindelse

For at støtten er omfattet af artikel 87, skal den ydes ved hjælp af offentlige midler under enhver tænkelig form. Dette omfatter støtte ydet af regionale og lokale offentlige myndigheder og uanset om pengene kanaliseres via en højere læreanstalt eller andre offentlig finansierede institutioner forudsat offentlig indflydelse. Domstolen har endvidere fastslået, at støtte ydet af private kan være omfattet af artikel 87, stk.1, såfremt staten har udpeget dette organ til at administrere støtten ud af offentlige midler.

Specificitetskravet

Støtten skal ifølge dette krav være selektiv og dermed kun begunstige visse virksomheder eller sektorer. Generelle foranstaltninger omfattes ikke af statsstøttebegrebet i artikel 87, stk. 1.

Fordrejning af konkurrencevilkårene og påvirkning af samhandelen mellem medlemsstater

Støtteforanstaltninger falder kun ind under artikel 87, stk. 1, i det omfang de fordrejer eller truer med at fordreje konkurrencevilkårene samt påvirker samhandelen mellem medlemsstaterne. Dette begreb tolkes af Kommissionen og Domstolen meget bredt.

Er alle fire betingelser opfyldt, er der tale om støtte som er omfattet af artikel 87, stk. 1, som skal anmeldes til Kommissionen.

Kommissionen har i de vedlagte rammebestemmelser for statsstøtte til forskning og udvikling nærmere redegjort for, hvornår Kommissionen finder, at der kan være tale om statsstøtte i Traktatens forstand, når offentlige lærestudier samarbejder med private virksomheder.

Endvidere har Kommissionen vurderet, at støtte under et vist beløb ikke vil medføre en mærkbar påvirkning af konkurrencen mellem medlemslandene og fastsat den såkaldte „de minimis-regel“. Efter de minimis-reglen skal et samlet støttebeløb på under 100.000 EUR fra „de minimis-ordninger“ til en virksomhed over en 3-årig periode ikke anmeldes til Kommissionen. De minimis-reglen gælder ikke for de sektorer, der falder ind under EKSF-traktaten, skibsbygningsindustrien, transportsektoren og støtte til udgifter i forbindelse med landbrug og fiskeri. Kommissionens meddelelse om de minimis-støtteordninger vedlægges.

Opmærksomheden henledes på, at KonkurrenceStyrelsens udtalelser om fortolkning af EUs statstøtteregler alene er vejledende.

Med venlig hilsen

Susanne Linhart
fuldmægtig

Meddelelse fra Kommissionen om de minimis-støtteordninger

(96/C 68/06)

(Tekst af betydning for EØS)

EF-traktatens artikel 92, stk. 1, forbyder - med visse undtagelser - „statsstøtte eller støtte, som ydes ved hjælp af statsmidler under enhver tænkelig form, og som fordrejer eller truer med at fordreje konkurrencevilkårene ved at begunstige visse virksomheder eller visse produktioner“, i det omfang den påvirker samhandelen mellem medlemsstaterne. Selv om enhver finansiel indgriben fra statens side til fordel for en virksomhed i større eller mindre grad fordrejer eller truer med at fordreje konkurrencen mellem denne virksomhed og dens konkurrenter, som ikke modtager en sådan støtte, er det ikke al støtte, der medfører en mærkbar påvirkning af samhandelen og konkurrencen mellem medlemsstaterne. Dette gælder især meget små støttebeløb. Sådanne støttebeløb udbetales ofte - men ikke udelukkende - til SMV, hovedsagelig i henhold til ordninger, der administreres af lokale eller regionale myndigheder.

Med henblik på en administrativ forenkling for såvel medlemsstaterne som for Kommissionen - som bør kunne koncentrere sine ressourcer om sager af reel betydning på fællesskabsplan - og af hensyn til SMV indførte Kommissionen i 1992 en såkaldt de minimis-regel (1), hvori det fastsættes, at støtte under et bestemt tærskelbeløb må antages ikke at falde ind under artikel 92, stk. 1, således at støtten ikke længere på forhånd skal anmeldes til Kommissionen i henhold til artikel 93, stk. 3. Det har imidlertid vist sig, at reglen ikke dækker visse former for støtte, som tydeligvis ikke truer med at fordreje konkurrencen og samhandelen mellem medlemsstaterne mærkbart, og at det kan være vanskeligt at kontrollere de betingelser, der er knyttet til støtten, navnlig når støtten ydes sammen med støtteordninger, der er godkendt af Kommissionen.

De minimis-reglen ændres derfor som følger:

- Det maksimale samlede de minimis-støttebeløb fastsættes til 100.000 ECU (2) over en periode på tre år, der begynder ved udbetalingen af den første de minimis-støtte.
- Dette beløb dækker al offentlig støtte, der ydes som de minimis-støtte, og berører ikke støttemodtagerens mulighed for at få anden støtte, der ydes i henhold til ordninger, der er godkendt af Kommissionen.
- Dette beløb dækker alle støttekategorier - uanset form og formål - med undtagelse af eksportstøtte (3), som ikke er omfattet af reglen.

Den offentlige støtte, der skal tages i betragtning, når loftet på 100.000 ECU skal overholdes, er den, der ydes af nationale, regionale eller lokale myndigheder, uanset om støtten udelukkende er national eller medfinansieres af Fællesskabet over strukturfondene, navnlig Den Europæiske Fond for Regionaludvikling (EFRU).

Selv om denne regel først og fremmest berører SMV, gælder den uanset de støttemodtagende virksomheders størrelse. Den gælder imidlertid ikke for de sektorer, der falder ind under EKSF-traktaten, skibsbygningsindustrien, transportsektoren og støtte til udgifter i forbindelse med landbrug og fiskeri.

Det maksimale beløb i de minimis-reglen er udtrykt som et tilskud på 100.000 ECU. Ydes støtten på anden måde end i form af et tilskud, skal den omregnes til subventionsækvivalent med henblik på anvendelse af grænsen i de minimis-reglen. De øvrige mest almindelige former for støtte med en lav værdi er bløde lån, skattelempelser og lånegarantier. Støtte, der er ydet på denne måde, omregnes til subventionsækvivalent på følgende måde:

Subventionsækvivalenten beregnes brutto, det vil sige inden skat, hvis tilskuddet er skattepligtigt. Hvis støtten ikke er skattepligtig, hvilket gælder visse skattelempelser, anvendes støttens nominelle værdi, som er både brutto og netto.

Al støtte, der forventes modtaget i fremtiden, skal diskonteres til sin nutidsværdi. Den anvendte kalkulationsrentesats skal være den referencesats, der er gældende på det tidspunkt, hvor støtten ydes. Tilskud skal imidlertid medtages som et samlet beløb, selv om de udbetales i rater.

Subventionsækvivalenten for et blødt lån i et givet år er forskellen mellem forrentningen til referencesatsen og den faktiske forrentning. De beløb, der spares i rente, indtil lånet er fuldt tilbagebetalt, skal diskonteres til deres værdi på det tidspunkt, hvor lånet ydes, og lægges sammen.

Subventionsækvivalenten for en skattelempelse er den sparede skat i det pågældende år. Også her skal fremtidige skattebesparelser diskonteres til deres nutidsværdi ved hjælp af referencesatsen.

For lånegarantier kan subventionsækvivalenten for et givet år beregnes

- enten på samme måde som subventionsækvivalenten for et blødt lån, med fradrag af præmier, idet rentegodtgørelsen svarer til forskellen mellem referencesatsen og den, der opnås ved hjælp af statsgarantien,
- eller som forskellen mellem a) det udestående beløb, der er stillet garanti for, multipliceret med risikofaktoren (sandsynligheden for misligholdelse) og b) en eventuel præmie, det vil sige

(garantibeløb × risiko) - præmie.

Risikofaktoren skal afspejle erfaringerne med misligholdelse af lån, der ydes under lignende omstændigheder (branche, virksomhedsstørrelse, konjunkturer). Diskontering til nutidsværdien skal ske som beskrevet ovenfor.

Kommissionen skal påse, at medlemsstaterne ikke yder deres virksomheder støtte, som er uforenelig med fællesmarkedet (4). Medlemsstaterne skal lette gennemførelsen af denne opgave ved at indføre en kontrolmekanisme, som sikrer, at det samlede beløb for forskellige former for støtte til samme støttemodtager i henhold til de minimis-reglen ikke bringer det samlede beløb for denne type støtte op over 100.000 ECU over en periode på tre år. Enhver beslutning om ydelse af de minimis-støtte eller enhver ordning, hvorefter der ydes denne form for støtte, skal indeholde en udtrykkelig bestemmelse om, at en eventuel yderligere støtte til samme virksomhed i henhold til de minimis-reglen ikke må bringe den samlede de minimis-støtte til virksomheden op over loftet på 100.000 ECU over en periode på tre år. Denne mekanisme skal ligeledes sætte medlemsstaterne i stand til at besvare eventuelle spørgsmål fra Kommissionens side.

Fodnoter

(1) Fællesskabets rammebestemmelser for statsstøtte til små og mellemstore virksomheder, punkt 3.2, EFT nr. C 213 af 19. 8. 1992, s. 2.

(2) Den vejledende skrivelse til medlemsstaterne af 23. marts 1993 (D/06878) gælder fortsat med hensyn til beregningen af subventionsækvivalenten for støtte, der ydes i en anden form end tilskud.

(3) Ved eksportstøtte forstås enhver støtte, der er knyttet direkte til de eksporterede mængder, til etableringen eller driften af et distributionsnet eller til løbende udgifter i forbindelse med eksportaktiviteten. Derimod er støtte til deltagelse i udstillinger og messer, til undersøgelser og konsulentbistand i forbindelse med introduktionen af et nyt eller eksisterende produkt på et nyt geografisk marked i denne sammenhæng ikke at

regne for eksportstøtte.

(4) Kommissionen forbeholder sig ligeledes ret til at træffe passende foranstaltninger med hensyn til støtte, som opfylder betingelserne for de minimis-reglen, men som er i strid med andre bestemmelser i traktaten.

EF-rammebestemmelserne for statsstøtte til Forskning & Udvikling

(96/C 45/06)

(Tekst af betydning for EØS)

1. Forskningens og udviklingens betydning for fremme af vækst, konkurrenceevne og beskæftigelse.
 - 1.1. I overensstemmelse med EF-traktatens artikel 130, stk. 1, har Fællesskabet og medlemsstaterne til opgave „at fremme udnyttelsen af det industrielle potentiale i politikkerne for innovation, forskning og teknologisk udvikling“.

I henhold til artikel 130, stk. 3, skal Fællesskabet endvidere bidrage til virkeliggørelsen af denne målsætning „gennem de politikker og aktioner, som det iværksætter i henhold til andre bestemmelser i denne traktat“. Disse rammebestemmelser for støtte til forskning tager derfor sigte på at gennemføre konkurrencereglerne og samtidig bidrage til virkeliggørelsen af denne målsætning.
 - 1.2. Forskning og udvikling kan bidrage til at forbedre vækst, konkurrenceevne og beskæftigelse. Det erkendtes allerede ved gennemførelsen af Den Europæiske Fælles Akt, hvor man blandt andet indføjede artikel 130 F i EF-traktaten, der indeholder Fællesskabets mål for at styrke det videnskabelige og teknologiske grundlag for Fællesskabets industri og fremme den, således at den bliver konkurrencedygtig på internationalt plan. Maastricht-traktaten stadfæstede denne målsætning samt nødvendigheden af, at Fællesskabet fremmer virksomheders, forskningscentres og universiteters samarbejde inden for forskning og teknologisk udvikling.
 - 1.3. En måde, hvorpå man især kan fremme disse mål, er de flerårige rammeprogrammer for forskning og teknologisk udvikling (FTU). Det fjerde rammeprogram (1994-1998) er godkendt af Europa-Parlamentet og Rådet (1) og omfatter fire former for aktiviteter:
 - a) Iværksættelse af programmer for forskning, teknologisk udvikling og demonstration, hvor samarbejde mellem virksomheder, forskningscentre og universiteter søges fremmet.

- b) Fremme af samarbejde mellem Fællesskabet, tredjelande og internationale organisationer inden for forskning, teknologisk udvikling og demonstration.
- c) Udbredelse og udnyttelse af resultaterne af EF-aktiviteterne inden for forskning, teknologisk udvikling og demonstration.
- d) Fremme af forskeres uddannelse og mobilitet i Fællesskabet.

1.4. Hvidbogen om vækst, konkurrenceevne og beskæftigelse (2) påviser udfordringerne og vejene ind i det 21. århundrede. Den foreslår en række foranstaltninger og aktioner, der skal træffes af EU og medlemsstaterne i fællesskab for at løse arbejdsløshedsproblemerne i Den Europæiske Union.

Den understreger betydningen af generelle foranstaltninger for at fremme virksomhedernes investeringer i forskning og teknologisk udvikling, som for eksempel favorable skattemæssige foranstaltninger eller foranstaltninger, som tager sigte på at forbedre forskningens effektivitet. Den opfordrer især til, „at den private sektor overtager en større del af forskningsudgifterne og til, at man går fra direkte offentlige støtteinstrumenter til indirekte instrumenter“.

- 1.5. Det anføres imidlertid i hvidbogen, at størstedelen af midlerne til F&U i Fællesskabet hører under medlemsstaternes kompetenceområde. Fællesskabets forskningsbudget udgør for øjeblikket kun 4% af medlemsstaternes forskningsudgifter på det civile område. Endvidere er det kun 13% af forskningsudgifterne inden for Unionen, der på koordineret vis anvendes til samarbejde mellem virksomheder fra forskellige medlemsstater.
- 1.6. Det fremgår i øvrigt af hvidbogen, at Fællesskabet investerer forholdsvis mindre i forskning og teknologisk udvikling end visse af dets konkurrenter. Hvad angår statsstøtte til virksomheder, fremgår det af oplysninger, der er indsamlet efter iværksættelsen af rammebestemmelserne i 1986, og især oplysninger for perioden 1990-1992, at anmeldelse af støtte, der primært vedrører forskning og industriel udvikling, udgør under 5% af den samlede statsstøtte.
- 1.7. Det anføres endvidere, at medlemsstaternes foranstaltninger skal være forenelige med det fælles marked og reglerne for statsstøtte, der er afledt af princippet i EF-traktatens artikel 3, litra g). Disse regler er baseret på EF-traktatens artikel 92 og 93.
- 1.8. Et af målene med konkurrencepolitikken er at styrke EF-industriens internationale konkurrenceevne og hermed bidrage til at realisere målene i EF-traktatens artikel 130, stk. 1. Konkurrencereglerne må derfor anvendes på konstruktiv vis for at fremme de former for samarbejde, der kan bidrage til at fremme udvikling og udbredelse af ny teknologi i medlemsstaterne under overholdelse af reglerne om intellektuel ejendomsret. I forbindelse med kontrol med statsstøtte må der tages hensyn til, at ressourcerne tilflyder de industrier, der kan bidrage til at forbedre den europæiske konkurrenceevne.

- 1.9. Kommissionen har traditionelt indtaget en positiv holdning til statsstøtte til forskning og udvikling (F&U). Denne positive holdning beror på flere faktorer: denne støttes formål, de betydelige midler, der kræves til F&U, de ofte betydelige risici i forbindelse med F&U-projekter samt det forhold, at projekterne har en vis afstand til den kommercielle udnyttelsesfase med deraf følgende begrænset risiko for konkurrencefordrejninger eller påvirkning af samhandelen.
- 1.10. Kommissionen har givet udtryk for ovennævnte positive holdning i over 500 beslutninger, der er truffet på grundlag af EF's rammebestemmelser for statsstøtte til F&U (i det følgende benævnt „rammebestemmelserne“) (3). Dette har været muligt, fordi medlemsstaterne altid har overholdt de begrænsninger, der er fastsat i rammebestemmelserne.
- 1.11. Formålet med denne reviderede udgave er at inkorporere de seneste års erfaringer og begivenheder.

Hertil hører aftalen om subsidier og udligningsforanstaltninger inden for rammerne af GATT-overenskomsten fra 1994. I denne overenskomst erkendes forskningsstøttens særlige natur. Artikel 8 i aftalen bestemmer blandt andet, at støtte til forskningsaktiviteter, der varetages af firmaer, højere læreanstalter eller forskningsinstitutioner på grundlag af kontrakter med firmaer anses for ikke-retsstridig, hvad angår udligningsforanstaltninger. I rammebestemmelserne er der endvidere taget hensyn til Unionens øvrige målsætninger og politikker.

2. Anvendelse af statsstøttereglerne på støtte til F&U (EF-traktatens artikel 92, stk. 1)
 - 2.1. Ifølge EF-traktatens artikel 92, stk. 1, er statsstøtte eller støtte, som ydes ved hjælp af statsmidler under enhver tænkelig form, og som fordrejer eller truer med at fordreje konkurrencevilkårene ved at begunstige visse virksomheder eller visse produktioner, uforenelig med fællesmarkedet i det omfang, den påvirker samhandelen mellem medlemsstaterne.
 - 2.2. Jo nærmere F&U kommer den kommercielle udnyttelsesfase, des større kan statsstøttens fordrejende virkning blive. For at fastslå F&U-støttens afstand til den kommercielle udnyttelse sonder Kommissionen mellem grundforskning, industriel forskning og udviklingsaktiviteter på prækonkurrencetadiet. Definitionen af de enkelte F&U-stadier findes i bilag I til rammebestemmelserne. Denne definition svarer til definitionen i aftalen om subsidier og udligningsforanstaltninger.
 - 2.3. Innovation skal ikke betragtes som en særskilt kategori. Statsstøtte til aktiviteter, der kan betragtes som innoverende, men som ikke er omfattet af kategorierne i punkt 2.2, tillades kun, hvis de overholder Kommissionens politik for støtte til investeringer.
 - 2.4. Offentlig finansiering af F&U-aktiviteter, der gennemføres af højere læreanstalter eller offentlige forskningsorganer uden profit for øje, er som hovedregel ikke omfattet af bestemmelserne i EF-traktatens artikel 92, stk. 1.

Når resultaterne af disse F&U-arbejder, der er finansieret af staten, stilles til rådighed for EF-virksomheder på et ikke-diskriminerende grundlag, går Kommissionen principielt ud fra, at der normalt ikke er tale om statsstøtte i den i EF-traktatens artikel 92, stk. 1, anførte betydning.

Når F&U-arbejder gennemføres af højere læreanstalter eller af offentlige forskningsorganer (uden profit for øje) på forskellige virksomheders regning eller i samarbejde med disse, går Kommissionen ud fra princippet om, at der ikke er tale om statsstøtte som anført i EF-traktatens artikel 92, stk. 1:

a) Enten når de højere læreanstalter eller offentlige forskningsorganer (uden profit for øje) bidrager til forskningsprojekter i egenskab af aktør inden for konkurrencesektoren; det er blandt andet tilfældet, hvis disse organer for deres tjenesteydelser opnår et vederlag, der svarer til markedsprisen.

b) eller når:

- de virksomheder, der deltager i forskningsarbejdet, afholder projektets samlede omkostninger, eller
- resultaterne, som ikke kan give anledning til royalties for intellektuel ejendomsret, i vidt omfang kan udbredes til anden side, og hvor alle eventuelle royalties for den intellektuelle ejendomsret udbetales til offentlige almenyttige organer, eller
- de offentlige almenyttige organer af de industrielle samarbejdspartnere modtager en kompensation, der svarer til markedsprisen for de intellektuelle ejendomsrettigheder, der er en følge af forskningsprojektet, og som disse industrielle samarbejdspartnere har retten til, og de resultater, som ikke kan give anledning til intellektuel ejendomsret, i vidt omfang videregives til anden side.

2.5. Offentlige myndigheder kan henvende sig til virksomheder for at bestille F&U-aktiviteter eller købe F&U-resultater direkte hos dem. Hvis der ikke er tale om offentlig udbudsprocedure, vil Kommissionen gå ud fra princippet om, at der kan være tale om statsstøtte som anført i artikel 92, stk. 1. Hvis disse kontrakter er tildelt på markedsvilkår, især efter offentlig udbudsprocedure i henhold til Rådets direktiv 92/50/EØF (4), vil det normalt blive antaget, at der ikke er tale om statsstøtte i den i EF-traktatens artikel 92, stk. 1, anførte betydning.

3. F&U-støttens forenelighed (EF-traktatens artikel 92, stk. 3, litra b) og c))

3.1. Støtte til F&U til fordel for virksomheder kan, når de opfylder betingelserne i EF-traktatens artikel 92, stk. 1, og derfor skal undersøges af Kommissionen, betragtes som forenelig med fællesmarkedet i medfør af en af undtagelsesbestemmelserne i EF-traktatens artikel 92, stk. 3.

3.2. I alle de tilfælde, hvor Kommissionen efter en undersøgelse konstaterer, at en støtte har til formål at fremme virkeliggørelsen af et vigtigt projekt af fælleseuropæisk interesse, kan støtten være omfattet af undtagelsen i artikel 92, stk. 3, litra b).

- 3.3. Den fælleseuropæiske interesse skal påvises konkret, og projektet skal betyde et vigtigt skridt fremad for specifikke fællesskabsprogrammer inden for F&U eller mulighed for at gøre betydelige fremskridt i virkeliggørelsen af særlige fællesskabsmål.
- 3.4. Kommissionen har hidtil benyttet undtagelsen i EF-traktatens artikel 92, stk. 3, litra b), i et begrænset antal tilfælde. Det har vist sig, at inden for F&U kan denne undtagelse navnlig anvendes på projekter, der er vigtige ud fra en kvalitativ og principielt kvantitativ betragtning (for eksempel er knyttet til definitionen af industrinormer, der er velegnede til at hjælpe EF-industrien med at nyde godt af alle fordelene ved det indre marked) og som har en tværnational karakter. Kommissionen har derfor besluttet at betragte visse EUREKA-projekter inden for elektronik (EU 127 JESSI, EU 102 EPROM, EU 147 DAB, EU 43 ESF) eller højopløsningsfjernsyn (EU 95 HDTV), som vigtige projekter af fælleseuropæisk interesse.
- 3.5. Hvis en statsstøtte til F&U ikke falder ind under undtagelsesbestemmelsen i EF-traktatens artikel 92, stk. 3, litra b), kan den alligevel være forenelig med EF-traktaten i medfør af artikel 92, stk. 3, litra c), som tillader undtagelse i tilfælde af støtte, der fremmer udviklingen af visse økonomiske aktiviteter, hvis støtten ikke ændrer samhandelsvilkårene på en måde, der strider mod den fælles interesse.
- 3.6. Ved Kommissionens undersøgelse af, om EF-traktatens artikel 92, stk. 3, litra c), finder anvendelse, vil den tage særligt hensyn til forskningens art, støttemodtagerne, støttens intensitet, adgangen til resultaterne samt andre vigtige faktorer nævnt i punkt 5 og 6.
4. Anmeldelse af planlagt statsstøtte til F&U (EF-traktatens artikel 93).
 - 4.1. Statsstøtte til forskning og udvikling skal anmeldes til Kommissionen i henhold til EF-traktatens artikel 93, stk. 3. For at lette arbejdet for medlemsstaterne og Kommissionens tjenestegrene er det tilstrækkeligt, at anmeldelsen sker på den standardformular, der blev fremsendt ved Kommissionens skrivelse af 22. februar 1994 til medlemsstaterne vedrørende anmeldelse og standardiserede rapporter, som ændret ved Kommissionens skrivelse af 2. august 1995 til medlemsstaterne. Det supplerende spørgeskema vedrørende F&U i bilag II, afsnit A (de oplysninger, der normalt skal fremlægges i anmeldelsen i henhold til EF-traktatens artikel 93, stk. 3, i forbindelse med statsstøtte til F&U) i skrivelsen af 2. august 1995 erstattes af det nye spørgeskema, der er vedlagt disse rammebestemmelser (bilag III).
 - 4.2. Kommissionen tilstræber at opnå størst mulig gennemsigtighed i anvendelsen af støtteordningerne. Det betyder, at der skal gives klare oplysninger om støttens formål, støttemodtagerne og så videre. Alle de forskellige former for omkostninger, som støtten skal hjælpe med til at reducere, skal opgives på en sådan måde, at det er muligt at beregne støtteintensiteten i relation til disse omkostninger (se bilag II).
 - 4.3. I forbindelse med F&U-projekter kan alle former for støtte tillades. Medlemsstaterne bør dog give Kommissionen mulighed for at beregne subventionsækvivalenten, hvis støtten ikke ydes

som direkte tilskud, og derfor give tilstrækkelige oplysninger til, at den kan foretage denne beregning.

- 4.4. Når en medlemsstat mener, at EF-traktatens artikel 92, stk. 3, litra b), finder anvendelse, bør den undersøge, om betingelserne i punkt 3.2 i disse rammebestemmelser er opfyldt og påvise det i sin anmeldelse.
- 4.5. Kommissionens meddelelse til medlemsstaterne om den hurtige godkendelsesprocedure for støtteordninger til SMV og om ændringerne i de eksisterende støtteordninger (5) gælder i fuldt omfang for statsstøtte til F&U, ligesom „de minimis“-reglen (6).
- 4.6. I overensstemmelse med skrivelsen af 22. februar 1994, som ændret den 2. august 1995, har Kommissionen hidtil modtaget et stort antal anmeldelser, som kun vedrører refinansiering og/eller forlængelse af støtteordninger i medfør af de gældende EF-rammebestemmelser om statsstøtte til forskning og udvikling, og som er forenelige med det fælles marked. Kommissionen har aldrig gjort indsigelse over for disse anmeldelser.

På grundlag af den indvundne erfaring, finder Kommissionen nu, at det ikke længere er nødvendigt at anmelde en budgetforøgelse (udtrykt i ECU) af en tilladt ordning, når den ikke andrager over 100% (i nominel værdi) af det første årlige beløb, når der er tale om en ordning med ubegrænset varighed, eller når forøgelsen finder sted inden for gyldighedsperioden for en ordning, der er tidsmæssigt begrænset.

Videreførelser med eller uden budgetforhøjelse (inden for rammerne af de 100%, der er nævnt ovenfor) uden ændring i betingelserne for de tidligere godkendte støtteordninger, og i overensstemmelse med de nye rammebestemmelser, skal først genanmeldes efter fem års forløb efter udløbet af den første ordning. Medlemsstaterne er dog forpligtet til på forhånd at underrette Kommissionen om disse refinansieringer og/eller videreførsler og fortsat at forelægge en årlig rapport om gennemførelsen af de berørte ordninger.

- 4.7. Tildeling af støtte til et konkret projekt inden for rammerne af en ordning for støtte til forskning og udvikling, der er godkendt af Kommissionen, skal principielt ikke anmeldes. For dog at give Kommissionen mulighed for at vurdere tildeling af betydelige støttebeløb inden for rammerne af de ordninger, der er godkendt, samt vurdere, om de er forenelige med det fælles marked, kræver Kommissionen, at ethvert konkret forskningsprojekt til over 25 millioner ECU, og hvortil der ydes støtte med en bruttosubventionsækvivalent på over 5 millioner ECU, skal anmeldes på forhånd.

Denne nye anmeldelsesregel skal betragtes som en passende foranstaltning i medfør af artikel 93, stk. 1. Dens indhold blev gennemgået af medlemsstaternes repræsentanter ved et multilateralt møde.

Kommissionen påtænker på et senere tidspunkt at ændre den nuværende anmeldelsesprocedure hvad angår Eureka-projekter, og den vil i denne forbindelse foreslå passende foranstaltninger (EF-traktatens artikel 93, stk. 1).

- 4.8. Tildeling af støtte til et konkret projekt, der ikke falder ind under de godkendte ordninger for støtte til forskning og udvikling, skal anmeldes i henhold til EF-traktatens artikel 93, undtagen når der er tale om „de minimis“-støtte.
5. Støtteintensitet
 - 5.1. Kommissionen afgør i hvert enkelt tilfælde, hvilken støtteintensitet der kan godkendes. I vurderingen tages der i hvert enkelt tilfælde hensyn til projektets eller programmets karakter, generelle betragtninger vedrørende EF-industriens konkurrenceevne samt risikoen for fordrejning af konkurrencen og påvirkningen af handelen mellem medlemsstaterne. På grundlag af en generel vurdering af sådanne risici finder Kommissionen, at der kan ydes større støtte til grundforskning og industriel forskning end til udvikling på prækonkurrencestadiet, hvor der er tale om aktiviteter, som ligger nærmere den kommercielle udnyttelse af F&U-resultater, og som, hvis de støttes, lettere vil kunne resultere i fordrejning af konkurrencen og samhandelen.
 - 5.2. Offentlig finansiering af grundforskning, der normalt gennemføres uafhængigt af højere læreanstalter eller forskningsinstitutter, som ikke arbejder med profit for øje, udgør ikke statsstøtte i den i EF-traktatens artikel 92, stk. 1, nævnte betydning.

I visse ekstraordinære tilfælde kan støtte til grundforskning, der gennemføres af virksomheder eller for virksomheder, og som normalt ville falde ind under EF-traktatens artikel 92, stk. 1, godkendes, og der kan godkendes en støtteintensitet på indtil 100% brutto, hvis denne type forskning ligger langt fra det kommercielle udnyttelsesstadium, og hvis forskningsresultaterne principielt gøres tilgængelige på et bredt grundlag på en ikke-diskriminerende måde og på markedsvilkår.

For at falde ind under grundforskning må det arbejde, der skal udføres, ikke være knyttet til en enkelt virksomheds industrielle eller kommercielle mål, og der skal være garanti for, at forskningsresultaterne gøres tilgængelige på et bredt grundlag.

- 5.3. Støtteintensiteten for industriel forskning må normalt ikke overstige 50% af projektets bruttoomkostninger.
- 5.4. I tilfælde af støtte til finansiering af tekniske feasibility-undersøgelser, der går forud for aktiviteter i forbindelse med industriforskning eller udvikling på prækonkurrencestadiet, kan der godkendes støtte på henholdsvis 75% og 50% af udgifterne til disse undersøgelser under hensyntagen til den ubetydelige indvirkning, som en sådan støtte har på konkurrencen og samhandelen.

- 5.5. Udvikling på prækonkurrencestadiet ligger tæt på det kommercielle udnyttelsesstadium, og der er større risiko for, at denne type forskning kan fordreje konkurrencen og påvirke samhandelen.

I overensstemmelse med Kommissionens praksis i de seneste år fastsættes den acceptable støtteintensitet til 25% brutto af de projektomkostninger, der kan komme i betragtning (se bilag II).

- 5.6. Som anført i punkt 4.3 i disse rammebestemmelser kan medlemsstaterne frit benytte alle mulige instrumenter til at støtte F&U. I tilfælde af støtte, som kun skal tilbagebetales, hvis forskningsaktiviteterne bliver en succes, er den tilladelige støtteintensitet, i bruttosubventionsækvivalent, den støtte, der er fastsat i disse rammebestemmelser for de forskellige forskningsstadier. Såfremt den pågældende forskning bliver en fiasko, kan Kommissionen i overensstemmelse med sin beslutningspraksis godkende en højere støtteintensitet, fordi et projekts fiasko mindsker risikoen for en fordrejning af konkurrencen og samhandelen.

Når medlemsstaterne anmelder støtte, der skal tilbagebetales, skal de over for Kommissionen angive de nøjagtige beløb samt de nærmere bestemmelser for tilbagebetalingen, idet Kommissionen i hvert enkelt tilfælde undersøger betingelserne.

- 5.7. Med det formål at gøre forskningsresultaterne tilgængelige på et bredt grundlag finder Kommissionen, at der i forbindelse med støtte til fordel for erhvervelse eller opretholdelse af patenter for SMV i overensstemmelse med den gældende EF-definition kan anvendes samme sats som til støtte til forskningsaktiviteter, der danner grundlag for disse patenter.
- 5.8. Når der er tale om statsstøtte til et F&U-projekt, der gennemføres i samarbejde med offentlige forskningsinstitutter og virksomheder, kan kumuleringen af støtten, i form af direkte statsstøtte til et specifikt forskningsprojekt, og bidragene, såfremt disse udgør støtte (jævnfør punkt 2.4), fra offentlige forskningsinstitutioner til samme projekt, ikke overstige ovennævnte støtteloft.
- 5.9. For F&U-aktiviteter, som omfatter både industriel forskning og udvikling på prækonkurrencestadiet, må den accepterede støtteintensitet normalt ikke overstige et vejet gennemsnit af de godkendte støtteintensiteter for de to typer forskning.
- 5.10. Med forbehold af den vurdering af de enkelte tilfælde, som Kommissionen normalt foretager som nævnt i punkt 5.1, kan de i punkt 5.3-5.8 i disse rammebestemmelser fastsatte støtteintensiteter forhøjes, når:

5.10.1. Støtten ydes til SMV (7): plus 10 procentpoint.

5.10.2. Forskningsprojektet gennemføres i en region, der er omfattet af artikel 92, stk. 3, litra a): plus 10 procentpoint.

Forskningsprojektet gennemføres i en region, der er omfattet af artikel 92, stk. 3, litra c): plus 5 procentpoint.

De ovenfor anførte regionale forhøjelser kan overskrides, idet der skal tages hensyn til de lofter, der gælder for støtte til investeringer med regionalt sigte og til behovet for at fremme immaterielle investeringer som led i Kommissionens politik, uden at lofterne i punkt 5.10.6 dog overskrides.

- 5.10.3. En forhøjelse på 15 procentpoint er mulig, når forskningsprojektet vedrører virkeliggørelsen af målene i et særligt projekt eller program, der er udarbejdet i forbindelse med Fællesskabets rammeprogram for forskning og udvikling.

Denne forhøjelse kan øges til 25 procentpoint, når projektet vedrører et grænseoverskridende samarbejde, som involverer et effektivt samarbejde mellem virksomheder og offentlige forskningsorganer eller mellem mindst to uafhængige partnere fra to medlemsstater, og projektet følges op af en bred offentliggørelse af resultaterne under overholdelse af de intellektuelle ejendomsrettigheder.

- 5.10.4. Vedrører forskningsprojektet ikke virkeliggørelsen af målene i et særligt projekt eller program, der er udarbejdet som led i Fællesskabets rammeprogram for forskning og udvikling, kan Kommissionen godkende forhøjelser på 10 procentpoint, hvis mindst en af følgende betingelser er opfyldt:

- a) Projektet vedrører et reelt grænseoverskridende samarbejde, hvori mindst to uafhængige partnere fra to medlemsstater deltager, især som led i samordningen af de nationale politikker for forskning og teknologisk udvikling.
- b) Projektet vedrører et reelt samarbejde mellem virksomheder og offentlige forskningsorganer som led i samordningen af de nationale politikker for forskning og teknologisk udvikling.
- c) Projektet følges op af en bred offentliggørelse af resultaterne, af udstedelse af patentlicenser eller ethvert andet tilstrækkeligt middel på samme betingelser som dem, der er fastsat for formidling af resultaterne af Fællesskabets aktiviteter inden for forskning og teknologisk udvikling (artikel 130 J i EF-traktaten).

- 5.10.5. Den berørte medlemsstat skal tilsende Kommissionen tilstrækkelige oplysninger, således at den kan vurdere, om disse kriterier er opfyldt.

- 5.10.6. Kumuleringen af forhøjelserne i punkt 5.10.1-5.10.4 og procentsatserne for støtte i punkt 5.3-5.8 kan ikke overstige en intensitet på 75% brutto for industriel forskning og 50% for udviklingsaktiviteter på prækonkurrencestadiet. Disse grænser skal under alle omstændigheder overholdes.

- 5.11. Hvis en statsstøtte til F&U er omfattet af undtagelsen i EF-traktatens artikel 92, stk. 3, litra b), kan bruttostøtteintensiteten ikke overstige lofterne i Verdenshandelsorganisationens (WTO)

aftale om subsidier (75% til industriel forskning, 50% til udviklingsaktiviteter på prækonkurrencestadiet).

5.12. Ovennævnte lofter for støtte til F&U gælder for statsstøtte.

I sin vurdering af støtten til F&U skal Kommissionen tage hensyn til, hvilken virkning en kumulering af statsstøtte og EF-støtte kan have på konkurrencen og samhandelen.

I tilfælde af kumulering af EF-støtte og statsstøtte må den samlede offentlige støtte ikke overstige grænserne på 75% for industriel forskning og 50% for udviklingsaktiviteter på prækonkurrencestadiet.

5.13. Der kan godkendes støtteintensiteter på 75% brutto til industriel forskning og 50% til udviklingsaktiviteter på prækonkurrencestadiet (de højeste intensiteter, der tillades i henhold til Verdenshandelsorganisationens aftale om subsidier og udligningsforanstaltninger i forbindelse med ikke-retsstridige subsidier), hvis tilsvarende projekter eller programmer uden for EU (inden for de sidste tre år) har modtaget eller vil modtage en støtte med tilsvarende intensitet for de to samme typer forskning.

I det omfang det er muligt, forelægger den berørte medlemsstat Kommissionen tilstrækkelige oplysninger til, at den kan vurdere situationen, navnlig behovet for at udligne den konkurrence-mæssige fordel, som konkurrenten fra tredjelandet har.

Har Kommissionen bevis for (offentlig meddelelse, anmeldelse til Verdenshandelsorganisationen, budgetdokumenter og så videre), at en ydet eller planlagt støtte fra et tredjeland når et niveau, der berettiger en justering, udtaler den sig om anmeldelsen og anmoder om, at der sker en justering i løbet af 30 arbejdsdage, hvis der er tale om en konkret sag, og to måneder, hvis der er tale om en ordning.

Hvis der kun er tale om en antagelse, indhenter Kommissionen alle nødvendige oplysninger hos medlemsstaterne og udtaler sig derefter om, hvorvidt det er formålstjenligt at foretage en justering inden for en frist på to måneder.

Ovennævnte frister beregnes fra den dato, Kommissionen har modtaget en udførlig anmodning fra en eller flere medlemsstater.

6. Tilskyndelsesvirkningen af F&U-støtte.

6.1. Statsstøtte til F&U bør tilskynde virksomhederne til at iværksætte yderligere F&U-aktiviteter, der går ud over den F&U, der gennemføres normalt som led i de daglige aktiviteter. Støtten kan endvidere tilskynde virksomheder, som ikke gennemfører F&U, til at iværksætte sådanne aktiviteter. Hvis denne virkning ikke fremgår klart, kan Kommissionen se mindre velvilligt på en sådan støtte end normalt.

- 6.2. For at kontrollere, om virksomhederne ved hjælp af de påtænkte støtteforanstaltninger gennemfører mere forskning, end de ville have gjort uden støtten, tager Kommissionen blandt andet hensyn til en række målelige faktorer (for eksempel udviklingen i udgifter til F&U, udvikling i antal personer, der beskæftiger sig med F&U, samt forholdet mellem F&U og omsætning), allokeringssfejl på markedet, ekstraomkostninger i forbindelse med et grænseoverskridende samarbejde samt andre relevante faktorer, der angives af den medlemsstat, der har indgivet anmeldelsen. Et forslag til støtte kan ligeledes godkendes, hvis det bidrager til gennemførelse af et forskningsprojekt, som ville have været mindre ambitiøst uden støtten, eller som ikke ville kunne være gennemført inden for samme frist.
- 6.3. Kommissionen opfordrer derfor medlemsstaterne til - både ved anmeldelsen af støtte til F&U og ved fremsendelsen af årlige rapporter om gennemførelsen af godkendte støtteordninger - at påvise nødvendigheden og tilskyndelsesvirkningen af støtteforanstaltningen samt påvise, at der under ingen omstændigheder er tale om driftsstøtte.
- 6.4. Efter Kommissionens opfattelse antages tilskyndelsesvirkningen at foreligge, når støttemodtageren er en SMV i overensstemmelse med den gældende fællesskabsdefinition.
- 6.5. Kommissionen lægger særlig vægt på betingelserne i punkt 6.2 og 6.3:
- i tilfælde af konkrete projekter, der stammer fra store virksomheder, som gennemfører forskning i nær tilknytning til det kommercielle udnyttelsesstadium,
 - i alle de tilfælde, hvor en betydelig del af F&U-udgifterne har været afholdt forud for støtteanmodningen.
7. Årlige rapporter

For hvert støtteprojekt, Kommissionen godkender, vil den som hovedregel kræve en årlig rapport om støttens anvendelse. På grundlag af disse rapporter vil Kommissionen kunne kontrollere projektets gennemførelse og eventuelt foreslå passende foranstaltninger, hvis den finder, at der er risiko for, at den pågældende støtte fører til konkurrencefordrejninger i strid med den fælles interesse, for eksempel hvis den i for høj grad er koncentreret om bestemte erhvervsgræne eller virksomheder.

Rapporterne skal opfylde kravene i Kommissionens skrivelse til medlemsstaterne af 22. februar 1994, som ændret den 2. august 1995, om standardiserede anmeldelser og rapporter.

8. Gennemførelse

- 8.1. Disse rammebestemmelser skal iværksættes under overholdelse af andre gældende EF-retningslinjer på statsstøtteområdet, bestemmelserne i de øvrige EF-traktater og de bestemmelser, der er vedtaget i henhold til disse. Dette er navnlig tilfældet for statsstøtte på det nukleare område, der er omfattet af EF-traktatens artikel 232, stk. 2, og af Euratom-traktaten, samt støtte til aktiviteter med militært formål, der er omfattet af EF-traktatens artikel 223.

8.2. Efter at gennemførelsesforordningen vedrørende OECD-aftalen om overholdelse af normale og rimelige konkurrencevilkår inden for sektoren for kommerciel bygning og reparation af skibe er trådt i kraft, falder statsstøtte til F&U inden for denne sektor ikke længere ind under disse rammebestemmelser, men under gennemførelsesforordningen.

9. Gyldighedsperiode

Kommissionen vil tage disse rammebestemmelser op til revision efter fem års forløb. Den kan til enhver tid i samarbejde med medlemsstaten ændre rammebestemmelserne af konkurrencepolitiske årsager eller af hensyn til andre EF-politikker og internationale forpligtelser, hvis det viser sig hensigtsmæssigt.

Fodnoter

(1) EFT nr. L 126 af 18. 5. 1994, s. 1.

(2) Bulletin, suppl. 6/93.

(3) EFT nr. C 83 af 11. 4. 1986, s. 2.

(4) EFT nr. L 209 af 24. 7. 1992.

(5) EFT nr. C 213 af 19. 8. 1992, s. 10.

(6) Den gældende „de minimis“-regel er fastsat i punkt 3.2 i Fællesskabets rammebestemmelser for statsstøtte til SMV (EFT nr. C 213 af 19. 8. 1992, s. 10).

(7) Den gældende definition findes i EF-rammebestemmelserne for støtte til SMV (EFT nr. C 213 af 19. 8. 1992).

BILAG I

Definition af de enkelte F&U-stadier med henblik på anvendelse af EF-traktatens artikel 92

Disse rammebestemmelser skal gælde for F&U, der er knyttet direkte til den senere produktion og markedsføring af nye produkter, produktionsmetoder eller tjenesteydelser, for så vidt som denne støtte falder inden for rammerne af EF-traktatens artikel 92, stk. 1. Disse definitioner er tænkt som en rettesnor for medlemsstaternes anmeldelser, de er således af vejledende og ikke af normativ karakter.

- Ved grundforskning forstår Kommissionen aktiviteter, der tager sigte på at udvide den generelle videnskabelige og tekniske viden, og som ikke er knyttet til noget erhvervmæssigt eller kommercielt formål.
- Ved industriel forskning forstår Kommissionen den planlagte forskning eller de kritiske undersøgelser med henblik på erhvervelse af ny viden, for at denne viden kan udnyttes til udvikling af nye produkter, produktionsmetoder eller tjenesteydelser eller medføre en mærkbar forbedring af de eksisterende produkter, produktionsmetoder eller tjenesteydelser.
- Ved udviklingsaktiviteter på prækonkurrencetadiet forstår Kommissionen konkretisering af resultaterne af industriel forskning i en plan, et projekt eller en tegning for nye produkter, produktionsmetoder eller tjenesteydelser, der er ændret eller forbedret, uanset om de er bestemt til salg eller udnyttelse, herunder skabelse af en første prototype, der ikke kan udnyttes kommercielt. De kan endvidere omfatte konceptmæssig formulering og udformning af andre produkter, produktionsmetoder eller tjenesteydelser samt de første demonstrationsprojekter og pilotprojekter på betingelse af, at disse projekter ikke kan omdannes eller udnyttes til industriel anvendelse og kommerciel udnyttelse. De omfatter ikke rutinemæssige eller regelmæssige ændringer af produkter, produktionslinjer, produktionsprocesser, eksisterende tjenesteydelser eller andre igangværende transaktioner, selv om disse ændringer kan indebære forbedringer.

BILAG II

Støtteberettigede F&U-udgifter til brug for beregning af støttens intensitet

Følgende udgifter vil ved beregningen af F&U-støttens intensitet blive anset for støtteberettigede. Hvis udgifterne endvidere er opstået på grund af andre aktiviteter eller andre F&U-aktiviteter, skal de vurderes særskilt for den støttede F&U-aktivitet og de øvrige aktiviteter.

- Personaleudgifter (forskere, teknikere og hjælpepersonale, der udelukkende anvendes i forbindelse med forskningsaktiviteten).
- Udgifter til instrumenter, udstyr, jord og bygninger, der udelukkende og permanent (undtagen i tilfælde af salg) anvendes til forskningsaktiviteten.

- Udgifter til konsulentbistand og tilsvarende tjenesteydelser, der udelukkende anvendes i forbindelse med forskningsaktiviteten, herunder forskningen, den tekniske viden, patenter og så videre, der er købt hos udenforstående kilder.
- Yderligere generalomkostninger, der er direkte knyttet til forskningsaktiviteten.
- Andre driftsudgifter (for eksempel materialer, forsyninger og lignende produkter), der er direkte knyttet til forskningsaktiviteten.

BILAG III

Yderligere oplysninger, der normalt skal anføres i anmeldelsen i henhold til EF-traktatens artikel 93, stk. 3, om støtte til F&U (støtteordninger, støtte ydet i medfør af en godkendt ordning og ad hoc-støtteforanstaltninger).

(Vedlægges det generelle spørgeskema i afsnit A, bilag II, i skrivelse af 2. august 1995 fra Kommissionen til medlemsstaterne vedrørende anmeldelse og standardiserede årsrapporter).

1. Mål.

Detaljeret beskrivelse af foranstaltningens mål og F&U-projektets type/art.

2. Beskrivelse af F&U-projektets forskellige stadier

2.1. Grundforskning

2.2. Planlægningsfase eller feasibility-undersøgelser

2.3. Industriel forskning

2.4. Udviklingsaktiviteter på prækonkurrencetadiet

2.5. Pilot- eller demonstrationsprojekter.

3. Nærmere beskrivelse af de støtteberettigede omkostninger.

3.1. Personaleudgifter (forskere, teknikere og hjælpepersonale, der udelukkende anvendes i forbindelse med forskningsaktiviteten).

3.2. Udgifter til instrumenter, udstyr, jord og bygninger, der udelukkende og permanent anvendes til forskningsaktiviteten (undtagen i tilfælde af salg).

- 3.3. Udgifter til konsulentbistand og tilsvarende tjenesteydelser, der udelukkende anvendes i forbindelse med forskningsaktiviteten, herunder forskning, teknisk viden, patenter og så videre, der er købt hos udenforstående.
- 3.4. Yderligere generalomkostninger, der er direkte knyttet til forskningsaktiviteten.
- 3.5. Andre driftsudgifter (for eksempel udgifter til materialer, leverancer og lignende produkter), der er direkte knyttet til forskningsaktiviteten.

4. Støttens form og intensitet.

- 4.1. Beskrivelse af støttens form og intensitet for hvert enkelt F&U-stadium.
- 4.2. Nærmere beskrivelse af eventuelle tillæg og støtteintensitetens loft.
- 4.3. Nærmere angivelse af, om de F&U-aktiviteter, hvortil der ydes støtte, helt eller delvis er placeret i en støtteberettiget region (artikel 92, stk. 3, litra a), og artikel 92, stk. 3, litra c).

5. Samarbejde om forskning.

- 5.1. Kan der ydes støtte til projekter, som flere virksomheder samarbejder om? På særlige vilkår? I bekræftende fald hvilke?
- 5.2. Omfatter det støttede projekt et samarbejde mellem virksomheder og andre organer, som for eksempel forskningsinstitutter og universiteter? Er der aftalt særlige betingelser? I bekræftende fald bedes disse anført.
- 5.3. Hvis forskningsinstitutter modtager støtten til et bestemt forskningsprojekt angives støttebeløb og -intensitet.

6. Multinationale aspekter.

Omfatter projektet (ad hoc-støtte/ordning/program) multinationale aspekter (for eksempel ESPRIT-, EUREKA-projekter)? I bekræftende fald hvilke:

6.1. Omfatter det et samarbejde med partnere fra andre lande?

I bekræftende fald bedes angivet

- a) med hvilke andre medlemsstater
- b) med hvilke andre tredjelande
- c) med hvilke virksomheder eller forskningscentre fra andre lande.

6.2. Projektets samlede omkostninger (ad hoc-støtte/ordning/program).

6.3. Hvorledes fordeles omkostningerne mellem de forskellige partnere?

7. Resultaternes anvendelse

7.1. Hvem tilhører resultaterne af den pågældende F&U?

7.2. Gælder der bestemte betingelser for tildeling af patentlicenser?

7.3. Er der fastsat bestemmelser for almindelig offentliggørelse/udbredelse af kendskabet til F&U-resultaterne?

7.4. Hvilke forholdsregler er der truffet for at sikre anvendelse/senere udvikling af resultaterne?

8. Andre kriterier.

8.1. Hvilke forholdsregler er der, når det drejer sig om ordninger, truffet for at sikre, at støtten bidrager til at tilskynde til F&U? (jævnfør punkt 6 i rammebestemmelserne).

8.2. Hvilke faktorer tages, i tilfælde af ad hoc-støtte - især i de tilfælde, der er fastsat i punkt 6.5 i rammebestemmelserne, i betragtning for at sikre, at støtten bidrager til at fremme F&U?

BILAG 7

Opgørelse over antallet af samfinansierede forskningsprojekter ved universiteterne.

Arbejdsgruppen v/formanden anmodede med brev af 13. april 2000 Rektorkollegiets sekretariat om at være behjælpelig med at få oplyst omfanget (antal og økonomisk volumen) af universiteternes samfinansierede forskningsprojekter. I brevet blev det oplyst, at der med et samfinansieret projekt forstås et samarbejde, der finansieres af både private og offentlige midler.

Rektorkollegiet har med brev af 31. maj 2000 vedlagt de besvarelser, som på det tidspunkt var indkommet fra universiteterne. Resultatet af oplysningerne kan sammenfattende siges at bære præg af, at „samfinansierede forskningsprojekter“ ikke opfattes entydigt.

De indkomne oplysninger er efter arbejdsgruppens opfattelse ikke sammenlignelige. Gruppen må konstatere, at det ikke inden for den givne tidsramme har været muligt at tilvejebringe de ønskede oplysninger. Universiteterne har ikke haft mulighed for at opgøre de rent private finansierede forskningsprojekter i forhold til de samfinansierede forskningsprojekter.

Nedenfor er udvalgte dele af universiteternes svar gengivet, idet der i øvrigt henvises til de respektive indberetninger fra universiteterne:

1. Københavns Universitet (KU): KU oplyser i sit brev af 23. maj 2000 til Rektorkollegiet: *„Det kan oplyses, at der i 1999 var 1.150 projekter under den kategori, og at den samlede bevillingssum udgjorde 439.353.932,36 kroner. I beløbet indgår alene de bevillinger, der er givet til Københavns Universitet fra private eksterne kilder, idet universitetet ikke råder over valide oplysninger om den eventuelle medfinansiering, der måtte være ved de enkelte projekter.“* Det oplyses endvidere i brevet fra KU, at universitetet ved private kilder i denne forbindelse ikke medregner midler fra for eksempel EU.
2. Aarhus Universitet (AU): AU oplyser i brev af 26. maj 2000 til Rektorkollegiet: *„Det kan oplyses, at der i 1999 var registreret 2.212 projekter ved AU med privat bevillingsgiver. Disse projekter har til og med 1999 haft en samlet indtægt på 489,2 millioner kroner. Den samlede indtægt skal ikke forveksles med den samlede bevillingssum, der jo også indeholder forventede, fremtidige indtægter.“*

Indtægten på 489,2 millioner kroner angiver den eksterne finansiering til projekterne. AU registrerer ikke en eventuel medfinansiering af de enkelte forskningsprojekter.“ Endvidere gøres der i brevet opmærksom på, AU ved private midler i denne forbindelse ikke medregner eksterne midler fra EU og øvrige internationale organisationer, der i andre sammenhænge opfattes som private.
3. Syddansk Universitet (SDU): SDU oplyser i brev af 30. maj 2000 til Rektorkollegiet: *„Under henvisning til Rektorkollegiets skrivelse af 12. april 2000 kan universitetet herved meddele, at vi har cirka 60 samfinansierede projekter svarende til cirka 50 millioner kroner.“*

4. Roskilde Universitetscenter (RUC): RUC oplyser i e-mail af 15. juni 2000: „RUC kan imidlertid oplyse, at der ingen samfinansierede projekter er på universitetet. Der er altså ingen projekter, hvor private midler ydes som bidrag til gennemførelse af projekter. RUC modtager imidlertid donationer og gaver fra private, men disse falder som bekendt udenfor det, der undersøges.“
5. Aalborg Universitet (AAU): AAU oplyser i e-mail af 14. juni 2000, at: ”De ønskede oplysninger vedrørende AAU samfinansierede forskningsprojekter foreligger ikke umiddelbart i den forespurgte form. Derfor skal efterfølgende tal tages med forbehold, idet der er tale om kvalificerede skøn:

1. Antal samfinansierede projekter: 300 aktive projekter.
2. Økonomisk volumen: kroner 75 millioner i totale projektudgifter for år 2000 indeholdende udgifter (forventet) afholdt af tilskud fra private virksomheder (50 millioner kroner) samt udgifter afholdt af universitetets medfinansieringsdel (25 millioner kroner).

Det kan endvidere oplyses, at området er under ret kraftig vækst.“

6. Handelshøjskolen i København (HHK): HHK oplyser følgende i sit brev af 25. maj 2000 til Rektorkollegiet: „Oversigten er afgrænset således, at der kun indgår oplysninger om ikke-statsligt, ikke-udenlandsk finansierede forskningsprojekter, der har afholdt udgifter i 1999.

Udover tilskudsgivers navn er størrelsen af udgiftsafholdelsen samt projektets titel oplyst. I alt er der i 1999 afholdt udgifter på 6.994.278 kroner fordelt på 65 privat finansierede forskningsprojekter. I den forbindelse skal det præciseres, at oversigten ikke er afgrænset til kun at indeholde oplysninger om samfinansierede projekter, hvor der foregår et egentligt samarbejde. Der er heller ikke i oversigten indarbejdet oplysninger om det samlede finansieringstilsagn.“ Der er vedlagt en oversigt til brevet.

7. Handelshøjskolen i Århus (HHÅ): HHÅ oplyser i e-mail af 16. maj 2000, at: „HHÅ kan oplyse, at man har 2 mindre projekter, som samlet er på 200.000 - 300.000 kroner“.
8. Danmarks Tekniske Universitet (DTU): DTU oplyser følgende i brev af 31. maj 2000 til Rektorkollegiet: „Da der i brevet ikke er angivet en bestemt periode, er 1999 valgt som opgørelsesår. Der er altså tale om antallet af private samarbejdsaftaler, der har fået tilført indtægter i finansåret 1999 samt en opgørelse af de samlede indtægter for samme periode.“ Det fremgår af brevet, at der i 1999 er registreret 100 private samarbejdsaftaler på DTU. Samlede indtægter i er 39,9 millioner kroner.
9. Danmarks Farmaceutiske Højskole (DFH): I e-mail af 6. juni 2000 oplyser DFH følgende: „DFH har undersøgt antal og økonomisk volumen af samfinansierede forskningsprojekter. Resultatet er for 1999 i alt 82 projekter med et samlet bidrag for eksterne, private kilder på cirka 10,6 millioner kroner“.
10. Den Kongelige Veterinær - og Landbohøjskole (KVL): I e-mail af 13. juni 2000 svarer KVL, „at KVL i 1999 på underkonto 95 „Tilskudsfinansieret forskningsvirksomhed“, („Samarbejdsaftaler“ samt

„Private gaver og tilskud“ havde en omsætning på 38,5 millioner kroner (eksklusive administration og bygningsdrift) fordelt på 412 projektnumre.“

BILAG 8

13. januar 2000

Retningslinier for offentlighed om privat finansiering af forskning ved statslige forskningsinstitutioner

(Til samtlige ministerier med henblik på, at retningslinierne finder anvendelse ved deres forskningsinstitutioner).

- § 1. Formålet med retningslinierne er at sikre offentlighedens adgang til oplysninger om privat finansiering af offentlig forskning.
- § 2. Kravet om offentlighed gælder de statslige forskningsinstitutioner.
- § 3. De statslige forskningsinstitutioner skal årligt udarbejde en oversigt over privat finansiering af offentlig forskning, der er udført ved institutionen.
- § 4. Ved privat finansiering forstås tilskud, der ikke har karakter af offentlige bevillinger eller er ydet af offentlige institutioner, offentlige virksomheder, statslige forskningsråd, offentlige fonde med videre.
- § 5. Oversigten skal indeholde titlen på det privatfinansierede projekt, den private tilskudsgivers navn samt beløbets størrelse.
Stk. 2. Projekter, der er finansieret alene med private midler og som ikke kan henregnes til offentlig forskning, er kun omfattet af offentlighedskravet, når det er aftalt, at forskningsresultaterne skal offentliggøres. Offentliggørelse af navnet på private finansieringskilder sker i så fald senest i forbindelse med publiceringen af forskningsresultaterne.
- § 6. Oversigterne skal gøres offentligt tilgængelige.
- § 7. Forskere ved statslige forskningsinstitutioner skal give oplysning om eventuelle private finansieringskilder ved publicering af forskningsresultater, der sker som led i deres ansættelsesforhold.

Ikrafttræden

- § 8. Retningslinierne træder i kraft den 1. februar 2000.